

แนวทางการพัฒนารัฐกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูनुส

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) สหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE GUIDELINES FOR SOCIAL BUSINESS DEVELOPMENT IN THAILAND ACCORDING TO
THE PRINCIPLES OF MUHAMMAD YUNUS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Human and Social Development

Inter-Department of Human and Social Development

GRADUATE SCHOOL

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตาม
	หลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส
โดย	นายศราวุธ นาควิทยานนท์
สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมณา ธาดานิติ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร.ศยามล เจริญรัตน์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุพธนา ฉัยพรรณรัตน์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุ๋นเรื่อน เล็กน้อย)	
	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิมณา ธาดานิติ)	
	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร.ศยามล เจริญรัตน์)	
	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สยาม อรุณศรีมรกต)	

ศรารุช นาควิทยานนท์ : แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส. (THE GUIDELINES FOR SOCIAL BUSINESS DEVELOPMENT IN THAILAND ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF MUHAMMAD YUNUS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.สุวัฒนา ธาดานิติ, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ดร.ศยามล เจริญรัตน์

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมูฮัมหมัด ยูนุส 2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานและความเป็นไปได้ของการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส โดยมีวิธีการดำเนินงานวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการดำเนินการ 2 ส่วน คือ 1) การวิจัยเอกสาร และ 2) วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้รูปแบบเทคนิคเดลฟาย ซึ่งจะให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิแบ่งออกเป็นกลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาล 2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ ธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยค้นพบว่า สถานการณ์การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมตามแนวทางของยูนุสในประเทศไทย ในแง่กฎหมายถือว่าเป็นเรื่องล่าช้า แต่ภาครัฐเริ่มมีการให้ความสำคัญด้วยการเพิ่มโอกาสในการลงทุน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคม ในด้านกฎหมาย องค์กรส่วนใหญ่ได้นิยามตามกฎหมายเพื่อเป็นประโยชน์ในการระบุงกิจการที่เข้าเกณฑ์ในการได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล ประกอบกับระบบการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมาย การจดทะเบียนดังกล่าวไม่ได้ให้สถานะความเป็นนิติบุคคลกับผู้จดทะเบียน ด้วยเหตุนี้ ธุรกิจเพื่อสังคมทั้งที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและไม่ได้จดทะเบียนจึงมีรูปแบบองค์กรที่หลากหลาย

สาขาวิชา	พัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)	ลายมือชื่อนิสิต
ปีการศึกษา	2564	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
		ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

6187226720 : MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEYWORD: Social Business, Muhammad Yunus, Social Business Development

Sarawoot Nakvittayanon : THE GUIDELINES FOR SOCIAL BUSINESS DEVELOPMENT IN THAILAND ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF MUHAMMAD YUNUS. Advisor: Assoc. Prof. Dr. Suwattana Thadaniti Co-advisor: Dr. SAYAMOL CHAROENRATANA

The objectives of this research article were to: 1) study and analyze the social business concept of Muhammad Yunus 2) to study the implementation and feasibility of applying the social business concept into social business in Thailand. 3) to suggest guidelines for promoting social enterprises in Thailand for accordance with the principles of Professor Muhammad Yunus, using research methods in the form of qualitative research consisting of 2 parts: 1) documentary research and 2) methods of in-depth interviews with experts using the Delphi technique, which will use 17 qualified experts, with experts divided into groups as follows: 1) Qualified experts from state agency 2) Qualified persons from private sectors 3) Qualified persons from academics with working experience 4) Qualified persons from social enterprises or social business affiliated with members of the association Social Business of Thailand. Situation of social business operations according to Yunus guidelines in Thailand from a legal point of view, it's a delay. But the government has started to focus on increasing investment opportunities. Problems and obstacles to running social enterprises and social business legally, most organizations define the law to be useful in identifying enterprises eligible for government promotion. Together with the registration system as a legal social enterprise. Such registration does not give the registrant the status of a legal entity. As a result, social business, both registered and unregistered social enterprises, have a variety of organizational forms.

Field of Study: Human and Social
Development

Student's Signature

Academic Year: 2021

Advisor's Signature

Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถเสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากศ.ดร.สุวัฒน์ ชาติานิติ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร.ศยามล เจริญรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่เป็นผู้คอยชี้แนะให้คำปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณ ผศ.ดร.อุ้นเรือน เล็กน้อย ผู้เป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ที่คอยตรวจสอบ และให้คำแนะนำเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ รศ.ดร. สยาม อรุณศรีมรกต อาจารย์กรรมการภายนอกที่สละเวลาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ แนวทางการทำงาน การแนะนำการหาผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำงานวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่มีความสำคัญสำหรับการทำงานวิทยานิพนธ์ที่คอยให้ข้อมูลทางวิชาการ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้และเพื่อนปริญญาโททุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจให้ในการศึกษาให้ผู้วิจัยสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี ที่คอยช่วยให้ข้อมูลสำหรับขั้นตอนการทำงาน และเจ้าหน้าที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในด้านเอกสาร และข้อมูลต่าง ๆ ที่มีประโยชน์แก่นิสิตมาเสมอมา ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

และสุดท้ายที่สำคัญที่สุดขอขอบพระคุณพ่อ แม่ พี่สาว ครอบครัว ที่คอยผลักดันให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสได้เรียนระดับชั้นปริญญาโท ที่คอยให้กำลังใจให้ข้าพเจ้ามีความหวัง ให้ข้าพเจ้ามีแรงจูงใจให้ศึกษาเล่าเรียนจนจบได้สำเร็จ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จไม่ได้ถ้าปราศจากกำลังใจจากทุกท่านที่หล่อหลอมให้บรรลุการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ศรารุช นาควิทยานนท์

สารบัญ

	หน้า
	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	11
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	11
1.4 ขอบเขตในการศึกษา.....	11
1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	11
1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร.....	12
1.5 นิยามคำศัพท์.....	12
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
2.1 แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business).....	13
2.1.1 ความเป็นมาของธุรกิจเพื่อสังคม.....	13
2.1.2 นิยามของธุรกิจเพื่อสังคม.....	18

2.2 แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise).....	21
2.2.1 ความเป็นมาของวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	21
2.2.2 นิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	23
2.3 ความแตกต่างระหว่างธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	24
2.4 แนวคิดอื่น ๆ อันเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม.....	25
2.4.1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอันเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม.....	25
2.4.2 แนวคิดความยากจน.....	27
2.4.3 ปัจจัยชี้วัดความยากจนของสมาชิก ธนาคารกรามีน (Grameen Bank).....	29
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม.....	30
2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม.....	32
2.6 เทคนิคการทำงานวิจัยเดสฟาย.....	34
2.6.1 นิยามของเทคนิคเดสฟาย.....	34
2.6.2 จุดเด่นของการวิจัยเทคนิคเดสฟาย.....	37
2.6.3 ขั้นตอนของการวิจัยเทคนิคเดสฟาย.....	37
2.6.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดสฟาย.....	39
2.6.5 รูปแบบของเทคนิคเดสฟาย.....	40
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	42
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	42
3.2 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย.....	42
3.3 กรอบการวิจัย.....	44
3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data).....	44
3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data).....	45

3.5 เครื่องมือและการวิเคราะห์ในการวิจัยคุณภาพโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)	46
3.5.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)	46
3.5.2 การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	48
3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัย	49
บทที่ 4 ผลการวิจัย	53
4.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก	53
4.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมุฮัมหมัด ยูนุส	54
4.2.1 บริบทธุรกิจเพื่อสังคมในปัจจุบัน	54
4.2.2 ปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในไทย	55
4.3 เพื่อศึกษาการดำเนินงานและความเป็นไปได้ของการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย	63
4.3.1 ความคิดเห็นด้านแนวคิดการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม	63
4.3.1.1 การสะท้อนวัตถุประสงค์ที่แท้จริงการดำเนินงานของการก่อตั้งธุรกิจเพื่อสังคมของไทยในปัจจุบัน	63
4.3.1.2 กลไกการดำเนินกิจการของธุรกิจเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย	66
4.3.1.3 ประโยชน์ในการขับเคลื่อนกิจการธุรกิจเพื่อสังคม	68
4.3.1.4 การปันผลกำไรในธุรกิจเพื่อสังคมสร้างประโยชน์ที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ	71
4.3.1.5 แนวทางการสร้างความร่วมมือในการดำเนินกิจการธุรกิจเพื่อสังคม	74
4.3.1.6 ความเป็นไปได้ของธุรกิจเพื่อสังคมในไทยต่อการคำนึงถึงหลักการของยูนุส	77
4.3.1.7 แนวโน้มความเป็นไปได้ในการเกิดธุรกิจเพื่อสังคมในไทยตามแนวคิดของ มุฮัมหมัด ยูนุสที่มากขึ้น	80
4.3.1.8 โอกาสการเติบโตของธุรกิจเพื่อสังคมตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูนุส	83
4.3.1.9 การพัฒนาความรู้ และความสามารถของประชาชนเป็นกลไกอย่างหนึ่งของการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในไทยตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูนุส	85

4.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ในประเทศไทยตาม หลักการของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูनुส.....	87
4.4.1 มาตรการที่สนับสนุนต่อการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามแนวคิด ของมุฮัมมัด ยูनुส	87
4.4.2 การบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามแนวคิด ของมุฮัมมัด ยูनुส	91
4.4.3 จิตสำนึกต่อกิจการธุรกิจเพื่อสังคมในแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมุฮัมมัด ยูनुส.....	93
4.4.4 การการมีส่วนร่วมของบุคลากรในแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตาม แนวคิดของมุฮัมมัด ยูनुส	96
บทที่ 5 สรุปและอภิปราย ผลการวิจัย	114
5.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมุฮัมมัด ยูनुส.....	115
5.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานและความเป็นไปได้ของการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในธุรกิจ เพื่อสังคมของประเทศไทย.....	117
5.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ในประเทศไทยตาม หลักการของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูनुส.....	120
5.4 ข้อเสนอแนะต่อยอดงานวิจัยในอนาคต.....	121
บรรณานุกรม.....	122
ภาคผนวก.....	128
ประวัติผู้เขียน.....	136

สารบัญตาราง

ตารางที่ 3.1	รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	43
ตารางที่ 3.2	แสดงค่าความคลาดเคลื่อนของจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิในการตอบแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique).....	45
ตารางที่ 4.1	เปรียบเทียบตัวอย่างระหว่างธนาคารกรามีน กับ ธนาคารออมสิน.....	59
ตารางที่ 4.2	ค่าคะแนนความคิดเห็นการปันผลกำไรในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคม.....	99
ตารางที่ 4.3	ค่าคะแนนพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาต่อความยากจนในชุมชน.....	100
ตารางที่ 4.4	ค่าคะแนนความเหมือนและแตกต่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมายแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร.....	101
ตารางที่ 4.5	ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการกำจัดความยากจนมากน้อยอย่างไร.....	101
ตารางที่ 4.6	ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการว่างงานมากน้อยอย่างไร.....	102
ตารางที่ 4.7	ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนเป็นศูนย์มากน้อยอย่างไร.....	103
ตารางที่ 4.8	ค่าคะแนนประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร.....	103
ตารางที่ 4.9	ค่าคะแนนประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร.....	104
ตารางที่ 4.10	ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ยั่งยืนมากน้อยเพียงใด.....	105
ตารางที่ 4.11	ค่าคะแนนวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ยั่งยืนมากน้อยเพียงใด.....	105
ตารางที่ 4.12	ค่าคะแนนการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด.....	106
ตารางที่ 4.13	ค่าคะแนนการสร้างรายได้ที่มั่นคงของประชาชนเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด.....	107
ตารางที่ 4.14	ค่าคะแนนนโยบายการเก็บภาษีในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร.....	108

ตารางที่ 4.15 ค่าคะแนนมาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลส่วนกลาง ส่งผลกระทบต่อการแก้ไข
 ปัญหาความยากจนได้อย่างมีศักยภาพมากน้อยอย่างไร 109

ตารางที่ 4.16 ค่าคะแนนมาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหา
 ความยากจนได้อย่างมีศักยภาพมากน้อยอย่างไร 110

ตารางที่ 4.17 ค่าคะแนนพนักงานภายในกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อขับเคลื่อนโครงการเพื่อ
 ช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร 111

ตารางที่ 4.18 ค่าคะแนนทรัพยากรภายในชุมชนของกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อขับเคลื่อน
 โครงการเพื่อช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร 112

ตารางที่ 4.19 สรุปคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 113

ตารางที่ 5.1 ความแตกต่างของธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม 114

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	แสดงอัตราประชากรจำนวนคนจนที่มีรายได้น้อยกว่า เส้นความยากจนของประเทศไทย ย้อนหลัง 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2561	1
ภาพที่ 1.2	สัดส่วนคนจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2557 – 2561.....	2
ภาพที่ 1.3	แสดงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)	5
ภาพที่ 1.4	แสดงกรอบกิจการธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ของมูลนิธิหมัด ยูнус	7
ภาพที่ 2.1	แสดงรูปแบบของเศรษฐกิจเชิงสังคม (Social Economy).....	22
ภาพที่ 3.1	กรอบการวิจัย.....	44

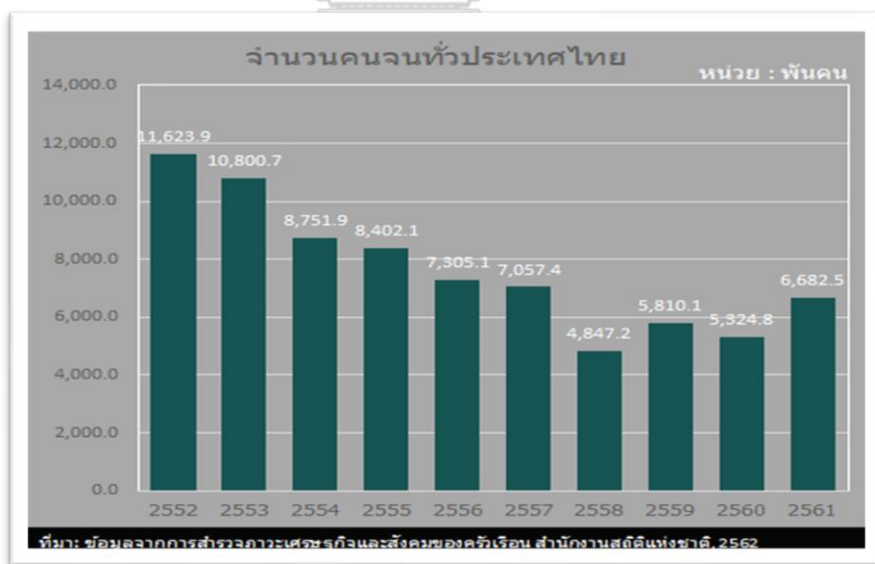

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

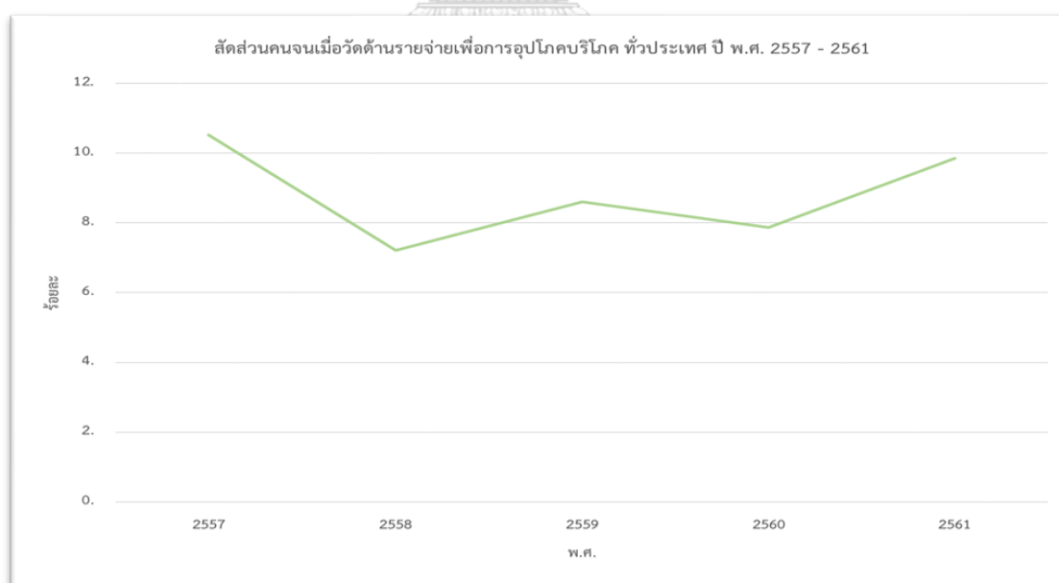
ประเทศไทยกับสถานการณ์การแบ่งแยกชนชั้น นับวันยิ่งมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ด้วยปัญหาทางทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศไทยส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยห่างขึ้นเรื่อย ๆ จนเกิดความเหลื่อมล้ำเสียจนคนจนไม่สามารถแข่งขันได้อย่างเท่าทันคนรวย หรือด้วยเหตุปัจจัยบางประการที่คนรวยมีโอกาสได้มากกว่าคนจนในเชิงเศรษฐกิจตั้งแต่เริ่มต้น จึงส่งผลให้เกิดโอกาสที่ตามมาในการที่จะทำให้คนรวยยิ่งรวยมากขึ้น เมื่อเทียบกับโอกาสที่คนจนจะได้รับในชีวิต เมื่อมองในแง่ความเป็นจริงคนจนแทบจะไม่มีโอกาสแข่งขันกับคนรวยได้เลยทั้งในแง่ของทรัพย์สิน การเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ จึงทำให้คนจนยิ่งจนลงนั่นเอง หรือเรียกสถานการณ์นี้ได้ว่า ปรากฏการณ์แมทธิว (Matthew Effect) (Merton, 1968)

ภาพที่ 1.1 แสดงอัตราประชากรจำนวนคนจนที่มีรายได้น้อยกว่าเส้นความยากจนของประเทศไทยย้อนหลัง 10 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 – 2561
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562b)

จากภาพที่ 1.1 ตัวเลขจำนวนคนจนในประเทศไทยล่าสุดปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนคนยากจนที่มีรายได้น้อยกว่าเส้นความยากจนที่สุด อยู่ร้อยละ 9.68 ของประชากรทั้งหมด หรือประมาณ 6.7 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562b) ซึ่งประชากรกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสวัสดิการสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น การประกอบสัมมาชีพที่สุจริต และได้รับผลตอบแทนอย่างเป็นธรรม

ประกอบกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันเกิดความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับรายงานของ World Economic Forum จากรายงานเรื่อง The Inclusive Development Index เมื่อปี 2018 ซึ่งถึงระดับความไม่เสมอภาคของไทยอยู่ในลำดับที่สูงเป็นอันดับที่ 25 จาก 107 ประเทศทั่วโลก ซึ่งสูงกว่าอันดับของเวียดนามซึ่งอยู่ที่อันดับที่ 29 ตามมาด้วยสิงคโปร์ อยู่ที่อันดับ 36 และญี่ปุ่นอยู่ที่อันดับ 87 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยที่สุดร้อยละ 20 กับ กลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อยที่สุดร้อยละ 20 มีความแตกต่างกันสูงถึง 10.3 เท่าในปี 2015 นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งของไทยในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2013 – 2018 มีอัตราสูงขึ้นถึงร้อยละ 2.5 และยังคงติดอันดับที่สูงเป็นอันดับที่ 10 ของประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งที่สุดจากทั้งหมด 107 ประเทศทั่วโลก (World Economic Forum, 2018)

ภาพที่ 1.2 สัดส่วนคนจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค
ทั่วประเทศ ปี พ.ศ. 2557 – 2561
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2562b)

จากภาพที่ 1.2 พบว่าข้อมูลล่าสุดของสำนักงานสถิติพบว่าสัดส่วนคนจนในประเทศไทยทั่วประเทศปี พ.ศ. 2561 อยู่ประมาณร้อยละ 10 ซึ่งกลุ่มคนยากจนเหล่านี้ยังคงเผชิญกับปัญหาความยากจนซ้ำซากไม่สามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้เสียทีและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

สาเหตุอีกประการของการแบ่งแยกชนชั้นในประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมภาคธุรกิจในยุคแรกเริ่มเน้นการทำธุรกิจที่มุ่งหวังแต่ผลกำไรสูงสุดเป็นวัตถุประสงค์หลัก เน้นการพัฒนาแบบกระแสหลักซึ่งขึ้นำด้วยระบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นแต่การพัฒนาเศรษฐกิจ หรือเน้นการพัฒนาจากบนลงสู่ล่าง (Trickle-down Effect) (Bebbington, 1999)

เมื่อเกิดปัญหาสถานการณ์ดังกล่าวมาข้างต้นการช่วยเหลือสังคมในภาคธุรกิจจึงถือกำเนิดขึ้น หลังจากนั้นกิจกรรมภาคธุรกิจเริ่มมีแนวคิดในการตระหนักถึงสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้ริเริ่มให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุง และแก้ไขปัญหาของสังคมจนมีวิวัฒนาการเกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบ มีกฎเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ชัดเจน ต่อมาเริ่มมีแนวคิดที่ให้ภาคธุรกิจต้องรับผิดชอบต่อสังคมโดยแบ่งกำไรส่วนหนึ่งมาทำประโยชน์ให้กับสังคม เพื่อเป็นการลดผลกระทบอันเกิดมาจากการดำเนินธุรกิจผ่านการดำเนินการในรูปแบบความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมของกิจการ (Corporate Social Responsibility: CSR) นอกจากนี้เมื่อภาคธุรกิจที่ผ่านการบริหารจัดการผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมมาสู่ระยะหนึ่งแล้ว ก็เริ่มหันมาดำเนินงานในรูปแบบเน้นการสร้างคุณค่า (Creating Shared Value: CSV) ซึ่งเป็นวิธีการดำเนินธุรกิจกับสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) ให้กับกิจการและสังคมไปพร้อมกันเพื่อความสำเร็จในระยะยาวมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน (Beschoner, 2013)

จนกระทั่งเข้ามาสู่รูปแบบที่มีแนวคิดการเน้นการใช้ประโยชน์จากการเข้ามาประกอบธุรกิจที่มีความต้องการเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ซึ่งจะจัดอยู่ในกลุ่มที่เรียกว่าผู้ประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneur) ซึ่งอาจจะมียุทธศาสตร์ที่แยกย่อยกันไปในแต่ละคุณลักษณะที่ต่างกันออกไป คือ วิชากิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และ ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) เป็นต้น แนวคิดเหล่านี้เข้ามาสร้างฐานแนวคิดใหม่ให้กับกิจกรรมภาคธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อต้องการตอบสนองการแก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นในบริบทของสังคมในเวลา นั้น ๆ ให้เกิดความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันต้องให้กิจการผู้ประกอบการทางสังคมสามารถพึ่งพาด้วยตัวของตัวเองได้ ไม่ต้องพึ่งพิงจากปัจจัยภายนอกเข้ามาช่วยเหลือมากเกินไป สามารถส่งมอบมูลค่าทางสังคมให้แก่กลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาสผ่านการประกอบการที่มีอิสรภาพทางการเงิน และที่สำคัญสามารถสร้างความยั่งยืนอย่างสมบูรณ์ในตนเอง โดยการดำเนินการจะมีทั้งแบบแสวงหากำไร (For-profit) พร้อมกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน และแบบไม่แสวงหากำไร (Non-profit) แต่มีกลยุทธ์ในการหารายได้ สามารถกระทำในรูปแบบอย่างหนึ่งอย่างใดก็ถือเป็นผู้ประกอบการทางสังคมทั้งสิ้นขึ้นอยู่กับเจตจำนงของกิจการ (Abu-Saifan, 2012)

ดังนั้นแนวคิดทั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมจึงมีความแตกต่างจากกลุ่มกิจการสาธารณกุศล (Charitable Organization) หรือกิจการไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Profit Organization: NPO) ที่จะไม่เน้นการแสวงหาผลกำไร (Non-profit) เป็นกิจการที่ทำความดี โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งสร้างประโยชน์แก่สังคม มีอุดมการณ์ในการปกป้องประชาชนไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาซึ่งไร้การจัดการที่ดี ซึ่งเป็นกิจการที่ไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลจึงต้องอาศัยเงินบริจาคจากประชาชนเพื่อใช้ในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของกิจการเพียงเท่านั้น จึงเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับกิจการในการขอรับเงินบริจาคเพื่อนำเงินบริจาคไปใช้เป็นงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งในท้ายที่สุดปัญหาใหญ่ในทุกปีงบประมาณของกิจการสาธารณกุศล หรือกิจการไม่แสวงหาผลกำไรเสียส่วนใหญ่ ก็คือ งบประมาณไม่เพียงพอ สาเหตุมาจากต้องพึ่งพิงการบริจาคที่ทำให้เกิดการขาดอิสรภาพทางการเงิน หรือไม่เกิดความยั่งยืนในเรื่องของงบประมาณที่จะใช้ในการดำเนินงาน (สราวุธ บุญสร้าง, 2557)

อย่างไรก็ตามนับได้ว่าแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) ก็ถือเป็นแนวคิดที่เป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาสังคมผ่านรูปแบบการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แต่ทั้งนี้ยังคงมีแนวคิดกิจการที่ตระหนักถึงสังคมที่มีความน่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง คือ “แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business)” ถือเป็นหนึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมผ่านรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ให้บรรลุเป้าหมายให้เกิดผลสำเร็จในระดับที่ก่อให้เกิดการส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่มีทั้งหมด 17 ข้อ ตามที่กิจการสหประชาชาติ (United Nations: UN) เป็นระยะเวลา 15 ปี ตั้งแต่ปี 2016 - 2030 ได้ประกาศให้เป็นเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาของโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส ที่ได้กล่าวว่า หากภาวะการพัฒนาดังปี พ.ศ. พ.ศ. 2573 ต้องการจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ จำเป็นจะต้องสร้างแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมให้สามารถตอบเป้าหมาย 3 ประการ (Yunus, 2009) ได้แก่ (1) สิ้นความยากจน (Zero Poverty) (2) ไร้การว่างงาน (Zero Unemployment) (3) การปล่อยก๊าซคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Zero net Carbon Emissions)

โดยถือเป็นเป้าหมายต่อเนื่องจากเป้าหมายการพัฒนาที่มีเป้าหมายแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งใน 193 ประเทศ ที่ร่วมลงนามในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายในปี พ.ศ. พ.ศ. 2573 (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) ดังภาพที่ 1.3 ดังนี้

ภาพที่ 1.3 แสดงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ที่มา: Sachs (2012)

จากการศึกษาข้อมูลในต่างประเทศ พบว่า สถิติในการสำรวจตัวเลขการลงทุนใน ผู้ประกอบการเพื่อสังคมของ Global Sustainable Investment Alliance ระบุว่า มีเม็ดเงินลงทุน กระจายอยู่ทั่วโลกกว่า 1 แสนล้านเหรียญสหรัฐฯ และยังมีผู้ประกอบการทางสังคมอยู่มากถึง 2 ล้าน รายทั่วโลก นอกจากนี้ยังสร้างงานทำให้มีการจ้างงานมากถึง 11 ล้านตำแหน่ง และในทุก ๆ 4 รายที่ เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหน้าใหม่ จะเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ในสหภาพ ยุโรป เช่น ประเทศอิตาลี ถือเป็นประเทศที่น่าจับตามองในเรื่องของธุรกิจเพื่อสังคม หรือที่เรียกกันว่า “Other Economy” ประกอบไปด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) การค้าบนพื้นฐาน ความยุติธรรม (Fair Trade) ธุรกิจเพื่อการกุศล (Charity Projects) ซึ่งสามารถทำรายได้เป็นเม็ดเงิน สูงถึง 60,000 ล้านยูโร คิดเป็นร้อยละ 4 ของจีดีพีทั้งหมด ทั้งนี้ภาคธุรกิจเพื่อสังคมในสหภาพยุโรปยัง มีแนวโน้มว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งมีค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมคิดเป็นร้อยละ 10 ของจีดีพีในสหภาพ ยุโรป (Global Sustainable Investment Alliance, 2018)

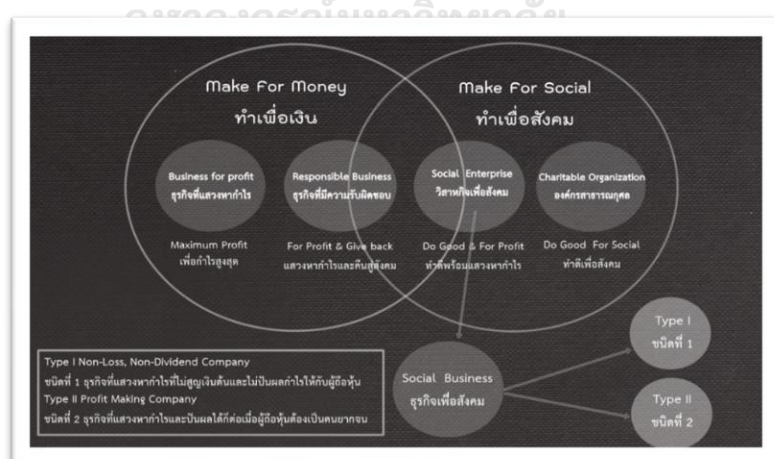
ในปี 2562 ที่ผ่าน พบว่า สถิติอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการเพื่อสังคมประเภทนี้อย่าง รวดเร็วในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศอินเดียที่มีกิจการผู้ประกอบการเพื่อสังคมมากกว่า 1,000 กิจการ ประเทศบราซิลมีผู้ประกอบการทางด้านสังคมเพิ่มขึ้นราว 2,000 กิจการ ในประเทศบังคลาเทศมีกิจการผู้ประกอบการเพื่อสังคมน่า 4,000 กิจการ ซึ่งจะมีกิจการที่เป็นธุรกิจเพื่อสังคมเป็นจำนวน

มากกว่าประเทศอื่น ๆ เนื่องจากเป็นประเทศต้นแบบแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุส โดยทุก ๆ 5 กิจกรรมจะเป็นกิจการธุรกิจเพื่อสังคม 1 กิจกรรม ส่วนในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกามีจำนวนกิจการผู้ประกอบการเพื่อสังคมได้เพิ่มสูงขึ้นราว 24,000 กิจการ ประเทศอังกฤษ กิจการผู้ประกอบการเพื่อสังคม 30,000 กิจการ ส่วนใหญ่จะเป็นกิจการที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมมากกว่า เนื่องจากเป็นต้นกำเนิดแนวคิดผู้ประกอบการเพื่อสังคม (Sweeney, 2020)

อย่างไรก็ดีผลสำเร็จของแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุส มีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาความยากจน และพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน โดยแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุส สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ประเภทที่หนึ่ง social business type I ที่เป็นธุรกิจแสวงหากำไรที่ไม่สูญเสียเงินต้น – ไม่ปันผลกำไร (non-loss, non-dividend company) สามารถรับเงินลงทุนคืนเฉพาะเงินต้นเท่านั้น ไม่มีการจ่ายดอกเบี้ย ไม่มีการปันผลจากกำไรที่เกิดจากธุรกิจ โดยกำไรทั้งหมดจะคงไว้ในกิจการเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม และ (2) ประเภทที่สอง social business type II ที่เป็นธุรกิจแสวงหากำไรและสามารถปันผลได้ (profit-making company) แต่ต้องอยู่บนเงื่อนไขว่าผู้ถือหุ้น หรือเจ้าของกิจการจะต้องเป็นผู้ยากจน และผู้ด้อยโอกาสเท่านั้น (Yunus, 2009) แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์มากในประเทศบังคลาเทศ เนื่องจากเป็นประเทศบ้านเกิดของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุส และเป็นประเทศต้นแบบของแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม ปัจจุบันมีการตั้งสถาบัน Yunus Social Business (YSB) เป็นกองทุนธุรกิจเพื่อสังคมและผู้ริเริ่มทางสังคมของกิจการ โดยก่อตั้งขึ้นในปี 2544 มีสำนักงานใหญ่อยู่ในกรุงเบอร์ลิน ซึ่งจะมีภารกิจหลัก คือ การขยายรูปแบบธุรกิจทางสังคมที่บุกเบิกโดยมุฮัมมัด ยูนุส ผ่านศูนย์ YSB ในบังคลาเทศไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาและบริษัททั่วโลกชั้นนำของโลก เป้าหมายหลักจะทำงานผ่านเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นในโลกธุรกิจเพื่อสร้างบริษัท หรือผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมที่ยั่งยืนที่มีความมั่นคงทางการเงินที่สามารถอุทิศตนเพื่อลดความยากจนในแต่ละประเทศได้ เป้าหมายรองจะเป็นหน่วยงานที่ช่วยในเรื่องการเงินของธุรกิจเพื่อสังคมที่มีส่วนร่วมโดยตรงในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ ในขณะนี้ YSB ได้ทำการสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมกว่า 2,000 ราย ช่วยสร้างรายได้สำหรับการจ้างงานทางตรงกว่า 74,000 ราย และส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนกว่า 13 ล้านคน (Sweeney, 2020)

นอกจากนี้ยังมีการตั้งกองทุน Yunus Funds ที่เป็นกองทุนทางการเงินที่ช่วยเหลือแหล่งเงินทุนให้กับธุรกิจเพื่อสังคมโดยเฉพาะ ซึ่งในประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นการมุ่งเน้นไปที่การยุติความยากจนเป็นหลัก เช่น บริษัท Impact Water ที่ได้รับเงินทุนจาก YSB ซึ่งมีหน้าที่หลักคือการจัดการกับความท้าทายที่คล้ายคลึงกันกับผู้ประสบปัญหาการจ้างงาน การศึกษา การดูแลสุขภาพด้านสาธารณสุข ด้านพลังงาน และการเข้าถึงน้ำสะอาด โดยเป็นหน่วยงานที่เป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่คอย

ช่วยเหลือในด้านดังกล่าวให้กับผู้คนกว่า 13 ล้านคนทั่วโลก และยังมี การตั้งสาขาในอีกหลายประเทศ เช่น ประเทศแอลเบเนีย บราซิล โคลัมเบีย คอสตาริกา เฮติ อินเดีย ตูนิเซีย ยูกันดา เป็นต้น (Yunus Social Business, 2020) ตัวอย่างประเภทที่หนึ่ง social business type I ที่เป็นธุรกิจแสวงหาผลกำไรที่ไม่สูญเสียเงินต้น – ไม่ปันผลกำไร (non-loss, non-dividend company) เช่น กรามีน-दानอน ในบังคลาเทศ ที่ก่อตั้งเพื่อแก้ปัญหาทุพโภชนาการด้วยวิธีการผลิตโยเกิร์ตที่เติมธาตุอาหารเสริมให้แก่ผู้มีรายได้น้อย หรือ กรามีน-วิโอเลีย ในบังคลาเทศ ที่ผลิตน้ำดื่มบริสุทธิ์ให้กับผู้ที่อาศัยในแหล่งที่มีการปนเปื้อนของสารหนูในน้ำดื่ม เป็นต้น และประเภทที่สอง social business type II ที่เป็นธุรกิจแสวงหากำไรและสามารถปันผลได้ (profit-making company) เช่น ธนาคารกรามีน ในบังคลาเทศ ซึ่งถือหุ้นโดยคนยากจน ที่เป็นทั้งผู้ฝากเงินและลูกค้าสินเชื่อ โดยจะปล่อยสินเชื่อให้กับคนยากจนไปใช้ในการสร้างอาชีพให้หลุดพ้นจากความยากไร้ จนกลายมาเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดสินเชื่อรายย่อย (Microfinance) ที่ถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือทางการเงินในการช่วยเข้าถึงแหล่งเงินทุนแก่กลุ่มคนฐานรากในหลากหลายประเทศทั่วโลก (Yunus, 2009) นอกจากนี้มุฮัมหมัด ยูนุสยังได้ทำการบุกเบิกการทำงานตามแนวทางธุรกิจเพื่อสังคมด้วยตนเอง นับเป็นเวลานานถึง 30 ปี เกิดเป็นตัวอย่างกว่า 40 ธุรกิจ เฉพาะในบังคลาเทศที่เป็นประเทศบ้านเกิด และในจำนวนนั้นยังมีธุรกิจที่พัฒนาเติบโตจนเกิดเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ของประเทศ จนทำให้องค์การนานาชาติ อาทิ สหประชาชาติ สหภาพยุโรป และองค์การระหว่างประเทศที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการต่างให้การยอมรับแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) และยังคงส่งผลทำให้ศาสตราจารย์มุฮัมหมัด ยูนุส ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับรางวัลโนเบล สาขาสันติภาพ ปี 2006 (สถาบันไทยพัฒนา, 2559)

ภาพที่ 1.4 แสดงกรอบกิจการธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ของมุฮัมหมัด ยูนุส
ที่มา: Yunus (2009)

ธุรกิจเพื่อสังคมยังมีข้อดีที่ช่วยทำให้ก่อประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยประโยชน์ที่สังคมจะได้รับจะเป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหาสังคมด้วยนวัตกรรมที่ไม่ผูกติดกับเงื่อนไขในเชิงพาณิชย์ อีกทั้งยังสร้างทางเลือกให้แก่กลุ่มเป้าหมายจากการเป็นผู้ที่รอรับความช่วยเหลือเป็นผู้ที่มีกำลังซื้อในระดับราคาที่พอจับต้องได้ การใช้ประโยชน์จากโมเดลธุรกิจเพื่อสังคมยังเป็นการส่งมอบคุณค่าร่วมให้กับชุมชน สังคม และประเทศนั้น ๆ สืบเนื่องได้อย่างไม่สิ้นสุด มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างกรอบแนวคิดทางธุรกิจในแง่ของประสิทธิภาพในการดำเนินงานที่ไม่ได้หวังกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว จะต้องคำนึงถึงคนยากจน สังคม และสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย และยังมีส่วนการช่วยเพิ่มความเป็นรูปธรรมในการตรวจสอบและประเมินความคุ้มค่าที่สังคมได้รับด้วยตัวเลขทางบัญชี มากไปกว่านั้น สำหรับกิจการธุรกิจที่นำโมเดลธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) มาใช้ในการดำเนินธุรกิจจะได้ประโยชน์จากโมเดลในเรื่องของความคุ้มค่าของเม็ดเงินที่ใช้ในการช่วยเหลือสังคมให้เกิดความยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรมที่แน่ชัด สร้างโอกาสในการเรียนรู้และเกิดไอเดียสร้างสรรค์สิ่งใหม่ซึ่งอาจนำไปสู่การค้นพบตลาด หรือลูกค้ากลุ่มใหม่ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างความภาคภูมิใจของพนักงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานในรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมจนนำไปสู่ความผูกพันกับกิจการ และการตระหนักรู้ของสังคมไปในทิศทางเชิงบวกต่อกิจการตลอดจนไปถึงตัวสินค้าและบริการ เป็นต้น (สถาบันไทยพัฒนา, 2559)

นอกจากนี้แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส มีจุดแข็งของกิจการในเรื่องของผลกำไรที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินธุรกิจจากเดิมที่วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถปันผลกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้นได้ ในทางกลับกันธุรกิจเพื่อสังคมตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส นั้นไม่สามารถนำมาปันผลแก่ผู้ถือหุ้นเป็นการส่วนตัวได้ เว้นในกรณีที่ปันผลกำไรได้ก็ต่อเมื่อผู้ถือหุ้นเป็นผู้ยากจนเท่านั้น สอดคล้องกับความคิดของมูฮัมหมัด ยูนุส ที่ได้นำเสนอแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมขึ้น เพื่อสร้างจุดแข็งและความเข้มงวดที่มากกว่าวิสาหกิจเพื่อสังคม ในแง่ของการแบ่งผลกำไรที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการตัดสินใจเลือกระหว่าง “ปันผลส่วนตัว” กับ “ประโยชน์ส่วนร่วม” เพราะมูฮัมหมัด ยูนุส เชื่อว่า “ถ้าปล่อยให้เกิดความโง่เขลาขึ้นมนุษย์จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมาก่อนประโยชน์ส่วนร่วม” (Yunus, 2009)

สำหรับทิศทางและสถิติเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยนั้น ถือได้ว่าเป็นการจุดประกายในการเริ่มต้นที่ดี เนื่องจากมีการประชุมระดับโลก Social Business Day 2019 ครั้ง วันที่ 28 – 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 จัดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทย โดยได้รับความร่วมมือจากศาสตราจารย์ มูฮัมหมัด ยูนุส กิจการ Yunus Foundation และ Yunus Center ร่วมมือกับศูนย์ยูนุสเซ็นเตอร์ ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (Yunus Center at AIT) ศูนย์ยูนุสเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ Thailand Social Business Initiative: TSBI โดยความร่วมมือกันของชุมชนธุรกิจเพื่อสังคมจากหลากหลายประเทศทั่วโลก อาทิ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส

ออสเตรเลีย จีน ไต้หวัน ญี่ปุ่น อินเดีย บังกลาเทศ อินโดนีเซีย จนถึงประเทศไทย (ไทยรัฐออนไลน์, 2562)

นอกจากนี้ยังมีกิจการชั้นนำของไทยให้ความสนใจและรับแนวคิดเหล่านี้ พร้อมนำรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคม หรือ Social Business ในแนวทางของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุส ไปดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในกิจการธุรกิจจากประเทศไทยที่ร่วมสนับสนุนการจัดประชุมในครั้งนี้ ก็ยังแสดงความเชื่อมั่นในแนวคิดของ Social Business ว่าจะเป็นแนวทางสำคัญเพื่อช่วยแก้ปัญหาสังคม ลดความเหลื่อมล้ำ และทำให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุสยังกล่าวไว้ว่า “สิ่งที่เรากำลังร่วมกันขับเคลื่อนอยู่นี้ นับเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความหมายต่อสังคมโลก จริงอยู่ว่าในชีวิตของเราแต่ละคนการทำงานเพื่อสร้างรายได้ให้กับตัวเองมีความสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็คงจะเป็นเรื่องตรงมาก หากเราเติบโตขึ้น สร้างความมั่งคั่งให้กับตัวเองได้มากขึ้น ไปพร้อมกับการได้สร้างชีวิตและความสุขให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคมเดียวกันด้วย แนวทางในการทำธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) จึงเป็นสิ่งที่โลกใบนี้ต้องการเป็นความเจริญใหม่ (New Civilization) ที่จำเป็นต่อโลกยุคใหม่ รวมถึงมีคุณค่าต่อโลกมากกว่าแค่การแสวงหาทรัพย์สินเงินทองให้กับตัวเองเพียงอย่างเดียว นั่นจึงเป็นเหตุผลให้เรามารวมตัวกันเพื่อระดมความคิด สะท้อนแนวคิด รวมถึงเป็นกระบอกเสียงต่อคนรุ่นต่อ ๆ ไปในสังคมโลกว่า “การสร้างรายได้ให้กับตัวเองเป็นความสุข แต่การสร้างความสุขให้แก่อื่นได้ ก็นับเป็นความสุขที่แท้จริง” (Making Money is Happiness, Making Other People Happy is Super Happiness) การจัดงานครั้งนี้จึงได้รวมตัวชุมชนธุรกิจเพื่อสังคมจากนานาประเทศ และเป็นความภาคภูมิใจที่ชุมชนธุรกิจเพื่อสังคมเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และเชื่อมั่นว่าธุรกิจเพื่อสังคมจะนำความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมโลก โดยในการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก ที่กรุงปารีสใน ปี 2024 นับเป็นครั้งแรกที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะเข้าไปสร้างปรากฏการณ์ใหม่ผ่านพลังของกีฬาด้วย” (ซีพีกรุ๊ป, 2562) ถือได้ว่าแนวความคิดธุรกิจเพื่อสังคมเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ไขปัญหาสังคมไทยควบคู่กับการดำเนินเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น พร้อมทั้งสร้างสังคมที่ดีขึ้นตามมาด้วย

แต่ทั้งนี้ปัญหาที่สำคัญของการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมในไทยที่ทำให้ยังไม่สามารถพัฒนาได้อย่างชัดเจน จากการสำรวจของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย ในปี 2564 พบว่า ปัญหาที่สำคัญดังกล่าว ได้แก่ (1) ปัญหากระแสเงินสด (2) ปัญหาการเข้าถึงทุนทั้งเงินกู้และเงินลงทุน และ (3) ปัญหาการขาดความเข้าใจจากสาธารณชนและผู้บริโภคเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคม

การระบุปัญหาด้านการเงินทั้งปัญหากระแสเงินสดและการเข้าถึงเงินทุนสอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษาอีกประการหนึ่ง คือแหล่งที่มาของการสนับสนุนด้านการเงินสำหรับธุรกิจเพื่อสังคม โดยธุรกิจเพื่อสังคมระบุแหล่งที่มาของเงินทุนสามอันดับแรก ได้แก่ เงินสนับสนุนจากเอกชน เงินทุนจากครอบครัวและเพื่อน และเงินส่วนตัวของเจ้าของกิจการที่มาจากงานหรือแหล่งอื่น ๆ สะท้อนให้

เห็นว่าธุรกิจเพื่อสังคมส่วนใหญ่ยังคงต้องพึ่งพาเงินทุนจากแหล่งที่ไม่เป็นทางการ และยังมีอีกจำนวนหนึ่ง ที่ระบุว่าไม่ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากแหล่งใดเลย

สำหรับธุรกิจเพื่อสังคมระยะเติบโต ผู้สำรวจระบุสาเหตุสองประการ ประการแรกคือข้อจำกัดในการเข้าถึงเครือข่ายนักลงทุน กล่าวคือมีนักลงทุนอยู่แต่ไม่มีความสามารถในการเข้าถึง เมื่อมองจากอีกมุมอาจเห็นได้ว่านักลงทุนไทยที่ลงทุนเพื่อสร้างผลกระทบทางสังคม (impact investors) ยังมีไม่มาก ดังนั้นจึงยังมีโอกาสสำหรับกิจการตัวกลางในการทำความเข้าใจกับนักลงทุนในการจัดสรรสัดส่วนการลงทุนมาลงทุนเพื่อสังคมมากขึ้น รวมทั้งเป็นสะพานเชื่อมในการสื่อสารความคาดหวังทั้งด้านผลตอบแทนทางการเงินและการสร้างผลกระทบของทั้งสองฝ่ายให้สอดคล้องกัน สาเหตุประการที่สองเกิดจากการไม่เข้าเกณฑ์กู้เงินจากธนาคาร ซึ่งโดยมากเกิดจากการขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันของธุรกิจเพื่อสังคม

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงอุปสรรคที่ไม่เกี่ยวข้องกับด้านการเงิน ยังพบว่า ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยยังประสบกับปัญหาด้านความเข้าใจของบุคคลทั่วไปและผู้บริโภคที่มีต่อธุรกิจเพื่อสังคม การสร้างความเข้าใจต่อสาธารณะจะมีผลอย่างยิ่งต่อการเติบโตของธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสหลาย ๆ ด้านให้กับธุรกิจเพื่อสังคม ได้แก่ การเพิ่มอุปสงค์ต่อสินค้าและบริการของธุรกิจเพื่อสังคม การแก้ไขปัญหาการดึงดูดพนักงานที่มีความสามารถเข้ามาทำงานกับธุรกิจเพื่อสังคม ตลอดจนการเข้าถึงเงินทุนด้วย

จะเห็นได้ว่าปัญหาหลักของธุรกิจเพื่อสังคมในไทยมีความเกี่ยวข้องกับทั้งในเรื่องการเงินและการสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาคส่วนของผู้ลงทุนและผู้บริโภคเอง เมื่อวิเคราะห์กับแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมตามแนวคิดของ มูฮัมหมัด ยูนุส แล้ว จะพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นส่วนสำคัญที่ไม่สามารถทำให้ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยบรรลุเป้าหมายตามแนวคิดของ มูฮัมหมัด ยูนุส ทั้ง 3 ข้อ ได้ คือ (1) สิ้นความยากจน (Zero Poverty) (2) ไร้การว่างงาน (Zero Unemployment) (3) การปล่อยก๊าซคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Zero net Carbon Emissions) เพราะหาธุรกิจเพื่อสังคมไม่มีกระแสเงินเพียงพอก็จะไม่สามารถสร้างรายได้กลับคืนสู่สังคม ดังนั้นในเป้าหมายเรื่องสิ้นความยากจนไร้การว่างงานนั้นไม่สามารถบรรลุได้อย่างแน่นอน ยิ่งไปกว่านั้นถ้าผู้บริโภคไม่เข้าใจในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมแล้วก็จะทำให้ไม่สามารถสร้างผลกระทบที่ดีในระยะยาวได้ เช่น การลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ อาจแก้ไขได้หากธุรกิจเพื่อสังคมในไทยประยุกต์ใช้แนวคิดตาม มูฮัมหมัด ยูนุส ต้นแบบของธุรกิจเพื่อสังคมอย่างแท้จริง แต่เพื่อให้เข้าใจถึงบริบทของสังคมไทยผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องตั้งวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจทั้งความเป็นไปได้ และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จากสาเหตุดังกล่าวนี้จึงเป็นที่มาให้ผู้วิจัยเลือกศึกษา ในประเด็นคำถามที่ว่า แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของ มูฮัมหมัด ยูนุส

ควรเป็นอย่างไร และมีโอกาสสำเร็จมากน้อยอย่างไร เพื่อนำไปสู่การลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการสร้างธุรกิจเพื่อสังคมในไทย รวมทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมในประเทศไทยต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย เพื่อให้เป็นไปตามแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของ มูฮัมหมัด ยูนุส ควรเป็นอย่างไร และมีโอกาสสำเร็จมากน้อยอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของ มูฮัมหมัด ยูนุส
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานและความเป็นไปได้ของการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ในประเทศไทยตามหลักการของศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ของศาสตราจารย์ มูฮัมหมัด ยูนุส เป็นแนวทางหลักในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. สิ้นความยากจน (Zero Poverty)
2. ไร้การว่างงาน (Zero Unemployment)
3. การปล่อยก๊าซคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Zero net Carbon Emissions)

ทั้งนี้ยังมีแนวคิดอื่น ที่มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจแนวคิดของศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส มากยิ่งขึ้น เช่น แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดความยากจน เป็นต้น

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาล
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชน (กิจการเอกชน ที่ไม่ได้เข้าร่วมใน SE Thailand)
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ ธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand)

1.5 นิยามคำศัพท์

1. ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) หมายถึง กิจการใด ๆ ที่ประกอบธุรกิจเพื่อสังคม และมีการดำเนินกิจการไปตามนิยามและหลักการของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูनुส
2. วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) กิจการใด ๆ ที่มีจุดประสงค์ในการแก้ไขปัญหาสังคมผ่านการดำเนินธุรกิจ โดยผลกำไรจะถูกปันกลับมายังผู้ลงทุนหรือนำไปพัฒนากิจการด้วยส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งนำไปพัฒนาแก้ไขปัญหาสังคม

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจการดำเนินงานของธุรกิจเพื่อสังคมในปัจจุบันว่ามีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดของมุฮัมมัด ยูनुส อย่างไรบ้าง และสามารถประยุกต์แนวคิดดังกล่าวเพื่อพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในอนาคตได้อย่างไร
2. สนับสนุนให้ประเทศไทยมีการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมอย่างถูกต้อง ตามหลักการของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูनुส
3. เกิดการยกระดับการดำเนินงานในการช่วยเหลือสังคมของภาคธุรกิจควบคู่กับการพัฒนาที่ยั่งยืน ภายใต้แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม ตามหลักการของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูनुส
4. สร้างแนวทางในการเสนอนโยบายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยในอนาคต

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่างกันวิสาหกิจเพื่อสังคม ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องความแตกต่างของ ธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคมผู้วิจัยจึงได้ทำการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นทั้ง 2 อย่างละเอียดและนำมาสรุปให้เห็นถึงความแตกต่างของกิจการทั้ง 2 ประเภท

โดยการศึกษาธุรกิจเพื่อสังคมจะมุ่งเน้นการศึกษาแนวทางของผู้ริเริ่มแนวคิดนี้นั้นคือ ศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส เพื่อเป็นกรอบแนวคิดหลักของงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากนี้แล้วยังศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อการวิเคราะห์สังเคราะห์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส ได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยแนวคิดทั้งหมดประกอบด้วย

- 2.1 แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business)
- 2.2 แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)
- 2.3 ความแตกต่างระหว่างธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม
- 2.4 แนวคิดอื่น ๆ อันเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 เทคนิคการทำงานวิจัยเดลฟาย

2.1 แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business)

2.1.1 ความเป็นมาของธุรกิจเพื่อสังคม

แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) โดยศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส เริ่มต้นขึ้นในยุค 1970 เป็นช่วงที่บังคลาเทศเพิ่งผ่านพ้นสงครามประกาศอิสรภาพ ทำให้เศรษฐกิจในตอนนั้นเข้าสู่ภาวะถดถอยอย่างหนัก ส่งผลให้ประชาชนยากจนเป็นจำนวนมาก ซึ่งศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุสได้สังเกตเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงตัดสินใจที่อาซิฟอาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกา และบินกลับมาบ้านเกิดเพื่อฟื้นฟูประเทศของตนทันทีที่ศาสตราจารย์ยูนุสได้กลับมาทำหน้าที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยอีกครั้งในบังคลาเทศ ซึ่งจากการทำงานและได้คลุกคลีกับบรรดาผู้ที่ยากจนจริง ๆ ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มสุภาพสตรีที่ถูกกดขี่ด้วยสถานะทางสังคม เขาจึงพบว่าคนจนไม่ได้

เกิดมาจากความขี้เกียจในการทำงานหรือการขาดแคลนทักษะในการทำงาน แต่มันเป็นผลมาจากความบกพร่องของนโยบายรัฐที่ละเลยในการสร้างโอกาสของการเข้าถึงทรัพยากรให้กับคนเหล่านี้ อย่างเท่าเทียม นั่นทำให้เขารู้สึกว่า ทฤษฎีที่ร่ำเรียนมานั้นเป็นแค่ “คำว่างเปล่า (Empty words)” ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างแท้จริง ศาสตราจารย์ยูนุสเลยเริ่มตั้งคำถามกับตัวเองว่า “แล้วเราจะทำอย่างไรได้บ้าง เพื่อช่วยยกระดับชีวิตผู้อื่นให้ดีขึ้น” (Nurhayati, 2016) คำถามดังกล่าว จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการทำธุรกิจเพื่อสังคม โดยศาสตราจารย์ยูนุสได้ตัดสินใจก่อตั้งธนาคารกรามีน หรือที่รู้จักกันในชื่อธนาคารหมู่บ้าน ซึ่งจะเลือกปล่อยกู้ให้เฉพาะกับกลุ่มคนยากจน พร้อมกับฝึกทุกสิ่งอย่างของธนาคาร ด้วยการเข้าถึงกลุ่มผู้ยากจนที่สุดของประเทศ สวนทางกับธนาคารที่มุ่งหาลูกค้าที่ร่ำรวย จึงเป็นที่มาที่ทำให้ก่อกำเนิดแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมขึ้น (ปีทมาสน์ ชนะรัชชรักษ์ & สุนิตา พรพรรณรักษา, 2562)

ตัวอย่างของธุรกิจเพื่อสังคมศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส (Muhammad Yunus) ที่สำคัญ คือ ธนาคารกรามีน (Grameen Bank) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในตัวอย่างธุรกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการพยายามแก้ปัญหาสังคมในประเทศบังคลาเทศ ก่อตั้งต่อในปี ค.ศ. 1976 โดยถือกำเนิดการสร้างนวัตกรรมทางการเงินแนวใหม่ให้แก่บังคลาเทศ หนึ่งในประเทศที่ยากจนที่สุดในโลก ภายใต้วิสัยทัศน์ และเป้าหมายที่ต้องการขจัดปัญหาความยากจนให้หมดสิ้นไปจากโลกใบนี้ โดยให้สินเชื่อแก่คนจน หรือมีรายได้น้อย ที่เรียกกันว่า สินเชื่อเพื่อผู้ยากไร้ (ไมโครเครดิต) เมื่อย้อนกลับไปในปี ค.ศ. 1974 ประเทศบังคลาเทศได้ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ยูนุสจึงตัดสินใจค้นหาวิธีการช่วยเหลือคนจนอย่างจริงจัง โดยใช้ทักษะความเชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐศาสตร์ และเริ่มต้นด้วยโครงการวิจัยภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่หมู่บ้านโจบร้า ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ในบังคลาเทศ ยูนุสได้ทำการสำรวจข้อมูลต่าง ๆ ด้วยการลงพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่องจนพบข้อมูลว่าหนึ่งในรากของปัญหาที่ทำให้คนในหมู่บ้านหลายแห่งที่ได้ทำการสำรวจ รวมทั้งหมู่บ้านโจบร้าอยู่ในระดับยากจน นั่นคือ ปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากบิมน้ำที่ต้องใช้ในบ่อน้ำบาดาลหลายแห่งของคนในชุมชนถูกปล่อยทิ้งให้เหือดแห้ง ปัญหานี้เกิดจากการที่ไม่มีผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาแหล่งน้ำ ยูนุสจึงสนับสนุนให้จัดตั้งสหกรณ์เพื่อการเกษตรรูปแบบใหม่ที่มีชื่อว่า “ฟาร์มสามหุ้น” (Tebhaga Khamar) โดยเสนอให้เจ้าของที่ดินยอมให้ชาวนาใช้ที่นาปลูกข้าวในหน้าแล้งที่ปกติจะไม่สามารถทำนาได้ และยูนุสได้เสนอออกเงินค่าน้ำมันสำหรับใช้เติมเครื่องบิมน้ำ ค่าเมล็ดพืช ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง พร้อมมอบความรู้ทางเทคนิคต่าง ๆ เมื่อชาวนาเกี่ยวข้าวไปขายให้นารายได้มาแบ่งกันฝ่ายละ 1 ใน 3 ผลลัพธ์ คือ โครงการฟาร์มสามหุ้นประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก หมู่บ้านโจบร้ากลายเป็นหมู่บ้านอันดับแรก ๆ ในบังกลาเทศที่สามารถเก็บเกี่ยวข้าวในหน้าแล้งได้ และช่วยยกระดับความยากจนแบบเรื้อรังให้ดีขึ้น พร้อมนำไปสู่การก่อตั้ง “กรามีน” ธนาคารเพื่อคนจนแห่งแรกของโลกในอีกไม่กี่ปีต่อมาเพื่อแก้ปัญหาความยากอย่างยั่งยืนตั้งแต่ช่วงเริ่มแรก ยูนุสตั้งใจสร้างให้กรามีน

เป็นธนาคารเพื่อคนจน (กรามีน แปลว่า ชนบท หรือ หมู่บ้าน) เขาจึงต้องลงมือคิดค้นโมเดลใหม่ในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากรูปแบบของธนาคารพาณิชย์กระแสหลักตั้งอยู่บนการเรียกทรัพย์สินเป็นหลักประกัน โดยต้องมีสัญญาเงินกู้ที่เป็นลายลักษณ์อักษร และรายได้ประจำอันสม่ำเสมอของลูกหนี้ ประกอบหลักฐานการกู้ ซึ่งคนจนส่วนใหญ่ไม่มีคุณสมบัติเหล่านี้ โมเดลของธนาคารกรามีนจึงเปลี่ยนแนวคิดใหม่ เพื่อเป็นแหล่งเงินกู้และมอบสินเชื่อให้แก่คนจน โดยให้ความสำคัญกับครัวเรือนที่ยากจนที่สุดที่มีที่ดินทำกินน้อยกว่า 1 ไร่ ซึ่งจะถูกชักชวนให้มารวมกันเป็นกลุ่มขึ้นมา ซึ่งสมาชิกภายในกลุ่มจะต้องประชุมสัปดาห์ละครั้งในหมู่บ้านกับพนักงานของธนาคารกรามีนเพื่อจ่ายเงินที่กู้คืนธนาคารกรามีน และสมาชิกกลุ่มต้องคอยตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกด้วยกันเอง เพื่อให้มั่นใจว่าสมาชิกแต่ละคนสามารถชำระเงินกู้ได้ภายใน 1 ปี โดยกำหนดจำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งการปล่อยกู้ของธนาคารกรามีนใช้การค้ำประกันที่เรียกว่า “หลักทรัพย์ทางสังคม” (social collateral) ทำให้ธนาคารกรามีนมีจุดแข็งที่สร้างความเป็นปึกแผ่นของกลุ่มลูกหนี้ (group solidarity) ได้ ในปี ค.ศ. 2001 ธนาคารกรามีนประกาศนโยบายใหม่ที่เรียกว่า Grameen II ซึ่งเปลี่ยนบทบาทธนาคารจากการให้สินเชื่อรายย่อยแก่คนจน มาเป็นการให้บริการด้านการเงินแก่ผู้คนรายได้ต่ำ โดยธนาคารกรามีนได้เปลี่ยนหลักเกณฑ์การปล่อยเงินกู้ที่เคยกำหนดไว้เพียงแค่ 1 ปี และต้องชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยในทุกสัปดาห์ มาเป็นระยะเวลา 3 เดือน จนถึง 3 ปี เนื่องจากเล็งเห็นว่าเงื่อนไขดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสภาพคล่องของคนยากจน ในกรณีที่มีปัญหาการชำระเงินกู้ ผู้กู้ยังสามารถกู้เงินเพิ่มได้ และสามารถขยายเวลาการชำระเงินกู้ออกไปได้ให้นานขึ้น นอกจากนี้ธนาคารยังให้ความสำคัญกับเรื่องการออม โดยกำหนดให้สมาชิกที่กู้เงินของธนาคารต้องออมเงินจำนวนหนึ่งในแต่ละสัปดาห์ และฝากในบัญชีออมทรัพย์ของกลุ่มที่สังกัดสมาชิก ซึ่งจะสามารถถอนเงินฝากนี้ได้หลังจากออมครบ 10 ปี หรือลาออกจากการเป็นสมาชิกเท่านั้น พร้อมจัดทำผลิตภัณฑ์การออมเงินเพื่อบำนาญ หรือ Grameen Pension Saving ที่ให้อัตราดอกเบี้ยสูงสำหรับการฝากประจำทุกเดือน โดยมีการฝากขั้นต่ำ 1 ดอลลาร์ต่อเดือน เป็นเวลา 5 ปีและ 10 ปี นอกจากนี้ปัจจัยที่ทำให้ธนาคารกรามีนประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจการ คือ การปรับปรุงแก้ไขนโยบายอย่างต่อเนื่องเกือบทุกปี เพื่อพัฒนาแบบให้เข้ากับคุณสมบัติของกลุ่มคนยากจนส่วนใหญ่ โดยแบ่งเป็น 3 ข้อ (Yunus, 2009) ดังนี้

1. การยึดมั่นในเป้าหมายสูงสุด คือ การเป็นธนาคารพาณิชย์ที่แสวงหากำไร ไม่ใช่กิจการการกุศล ตามคำอธิบายบนเว็บไซต์ของธนาคารกรามีนที่ว่า “เป้าหมายหลักของธนาคารกรามีน คือ การนำบริการของสถาบันการเงินไปสู่คนจน” เพื่อช่วยให้พวกเขาต่อสู้กับความยากจนได้ด้วยตัวเองในระยะยาว และมีฐานะมั่นคงมากขึ้น
2. การสร้างกระบวนการและกลไกต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้คนจนมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ตรงตามเวลาที่กำหนด เนื่องจากธนาคารกรามีนทำธุรกิจกับคนจน ซึ่งเผชิญกับความ

เสี่ยงในการดำเนินธุรกิจสูงมาก ดังนั้นธนาคารจึงต้องออกแบบเงื่อนไขเงินกู้ที่ค่อนข้างยืดหยุ่นมากกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป

3. การให้การศึกษาและมอบอำนาจแก่คนจน (empowerment) ยูนุสเรียกโมเดลธุรกิจของเขาว่า “trust-based banking” หมายความว่า ธนาคารมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนจนในฐานะลูกหนี้ แต่ความเชื่อมั่นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถรับประกันความสามารถในการชำระเงินกู้คืนได้ ดังนั้น ทางธนาคารจึงออกนโยบายพันธะสัญญา 16 ประการ ด้วยความเชื่อว่าหากสมาชิกปฏิบัติตามพันธะสัญญาทั้งหมดนี้ พวกเขาจะสามารถก้าวพ้นความยากจนได้อย่างยั่งยืน หลังจากได้รับเงินกู้จากธนาคารภายใน 5 ปี โดยมีนโยบายพันธะสัญญา 16 ประการ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ผู้กู้ต้องอยู่ในระเบียบ วินัย กล่าวหาญ ทำงานหนักและมีความสามัคคีกัน
- 3.2 ผู้กู้ต้องนำความมั่งคั่งมาสู่ครอบครัว
- 3.3 ผู้กู้ต้องซ่อมแซมบ้านให้น่าอยู่อาศัย โดยต้องไม่อาศัยในบ้านที่เสื่อมโทรม
- 3.4 ผู้กู้ต้องปลูกผักไว้กินเองภายในรั้วบ้าน
- 3.5 ผู้กู้ต้องปลูกพืชตามฤดูกาล
- 3.6 ผู้กู้ต้องจำกัดปริมาณสมาชิกในครอบครัว
- 3.7 ผู้กู้ต้องให้การศึกษากับลูกหลาน
- 3.8 ผู้กู้ต้องรักษาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด
- 3.9 ผู้กู้ต้องใช้ส้วมหลุม
- 3.10 ผู้กู้ต้องตมน้ำก่อนดื่ม
- 3.11 ผู้กู้ต้องไม่ให้ลูกแต่งงานตั้งแต่ยังเล็ก
- 3.12 ผู้กู้ต้องยินดีให้ความช่วยเหลือกับผู้อื่นเสมอ
- 3.13 ผู้กู้ต้องช่วยกันรักษากฎระเบียบ
- 3.14 ผู้กู้ต้องให้ความร่วมมือกับสังคม
- 3.15 เมื่อผู้กู้มีเงินมากขึ้น ต้องรู้จักลงทุนมากขึ้น
- 3.16 ผู้กู้ต้องไม่ลงโทษคนอื่นโดยไม่ยุติธรรม

โดยประเภทธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามศาสตราจารย์มุฮัมหมัด ยูนุส ได้ดังนี้ (Yunus, 2009)

ประเภทที่ 1 (Type I Social Business) คือ ธุรกิจที่ไม่สูญเสียเงินต้นและไม่ปันผลกำไร (non-loss, non-dividend) โดยเป็นการมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมเป็นสำคัญ มีการถือหุ้นโดยนักลงทุนหรือ บุคคลธรรมดา ซึ่งจะนำกำไรที่ได้จากการทำธุรกิจนำกลับมาพัฒนาและขยายธุรกิจต่อเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในประเภทที่ 1 นี้จะสามารถรับได้แค่เงินลงทุนที่เป็นเงินต้นคืนได้เท่านั้น ไม่สามารถรับเงินปันผลได้ ไม่มีการให้ดอกเบี้ย หรือเงินชดเชยอัตราเงินเฟ้อใด ๆ (non-loss) และกำไรที่ได้จากการ

ดำเนินธุรกิจทั้งหมดจะต้องคงไว้ในกิจการเพื่อนำไปช่วยแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม (non-dividend)

ประเภทที่ 2 (Type II Social Business) คือ ธุรกิจที่แสวงหาผลกำไรและสามารถปันผลได้ แต่มีเงื่อนไขว่าเจ้าของธุรกิจหรือผู้ถือหุ้นจะต้องเป็นผู้ยากจน และผู้ด้อยโอกาสเพราะเนื่องจากการปันผลกำไรนั้นถือเป็นการจัดความยากจน เป็นการแก้ไขปัญหาสังคมตรงตามวัตถุประสงค์ของธุรกิจเพื่อสังคมตั้งแต่ต้น

รูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมยังถูกนำไปเปรียบเทียบกับแนวคิดที่เป็นรูปแบบของสหกรณ์ที่มีสมาชิกเป็นผู้ถือหุ้น ซึ่งจะต้องมีการปันผลกำไรให้แก่สมาชิกผู้ถือหุ้นตามสัดส่วนที่ถือครอง ในกรณีนี้ศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูนุส ได้ให้คำขยายความว่า สหกรณ์จะสามารถจัดอยู่ในธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกที่เป็นเจ้าของสหกรณ์เป็นคนยากจนเท่านั้น ซึ่งจะตรงตามเงื่อนไขของธุรกิจเพื่อสังคมประเภทที่ 2 หรือ Type II Social Business คือ ธุรกิจที่แสวงหาผลกำไรและสามารถปันผลได้ แต่มีเงื่อนไขว่าเจ้าของธุรกิจ หรือผู้ถือหุ้นจะต้องเป็นผู้ยากจน และผู้ด้อยโอกาส

เพราะฉะนั้นแล้วด้วยรูปแบบของผู้ประกอบการทางสังคมที่เข้าหลักการของธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) จะมีเพียง 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 จะเป็นกิจการที่ไม่มีการปันผลกำไรกลับไปยังผู้ถือหุ้นที่เป็นนักลงทุน หรือ บุคคลธรรมดาทั่วไป โดยกำไรทั้งหมดจะต้องนำไปใช้ในดำเนินการกิจการเท่านั้นเพื่อนำไปใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาสังคมตามเจตนารมณ์ หรือ วัตถุประสงค์ของกิจการ โดยจะตรงตามธุรกิจเพื่อสังคมประเภทที่ 1 (Type I Social Business) และกรณีที่ 2 จะเป็นกิจการที่สามารถปันผลกำไรกลับไปให้กับผู้ถือหุ้น แต่มีหลักการที่ว่าผู้ถือหุ้นที่สามารถปันผลได้นั้นจะต้องเป็นผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ที่มีรายได้น้อย หรือยากจน เท่านั้น โดยนอกจากนั้นกำไรนอกเหนือจากการปันผลจะต้องนำกลับไปใช้ในดำเนินการกิจการเท่านั้นเพื่อนำไปใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาสังคมตามเจตนารมณ์ หรือ วัตถุประสงค์ของกิจการ โดยจะตรงตามธุรกิจเพื่อสังคมประเภทที่ 2 (Type II Social Business) (Yunus, 2009)

นอกจากนั้นศาสตราจารย์ยูนุส ยังได้เสนอหลักการ 7 ประการสำหรับธุรกิจเพื่อสังคมที่เหมาะสม อันได้แก่ (Yunus, 2009)

1. ธุรกิจเพื่อสังคมที่ดีจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนในสังคมลดลง หรือปัญหาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งในสังคม เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เหมาะสมของทุกคน หรือปัญหาด้านสถานะแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบแต่ในช่วงเวลานั้น ๆ ตามแต่ละสถานการณ์ในขณะนั้น
2. ธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องดำเนินไปได้อย่างยั่งยืนทั้งในด้านสถานภาพทางการเงินและสถานภาพทางเศรษฐกิจ

3. นักลงทุน หรือเจ้าของธุรกิจเพื่อสังคมจะสามารถรับผลตอบแทนจากธุรกิจในจำนวนที่เท่ากับเงินที่ลงทุนที่เป็นเงินต้นไปเท่านั้น โดยจะไม่ได้รับเงินปันผล ดอกเบี้ย หรือผลประโยชน์อื่นใดจากธุรกิจมากกว่าเงินลงทุน
4. เมื่อธุรกิจเพื่อสังคมสามารถจ่ายคืนเงินที่นำมาลงทุนให้กับเจ้าของธุรกิจเพื่อสังคม หรือนักลงทุนไปแล้ว กำไรที่เกิดจากธุรกิจหลังจากนั้น จะเก็บไว้สำหรับการดำเนินกิจการในการขยายกิจการหรือเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินธุรกิจต่อไป
5. ธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือก่อให้เกิดมลภาวะต่อสังคม
6. พนักงานหรือผู้ร่วมงานของธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องได้รับผลตอบแทนการทำงานหรือเงินเดือนที่เทียบเท่ามาตรฐานในอุตสาหกรรม หรือไม่น้อยกว่าค่าแรงขั้นต่ำ แต่จะมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีกว่า
7. ทุกคนที่ทำงานให้กับธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องทำงานอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการดำเนินกิจการธุรกิจเพื่อสังคม

2.1.2 นิยามของธุรกิจเพื่อสังคม

กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมอังกฤษ (Department of Trade and Industry UK, 2002) ได้ให้คำนิยามไว้ว่าเป็นกิจการที่มีรูปแบบในการดำเนินธุรกิจ มีเป้าหมายหลัก คือ การช่วยเหลือสังคม โดยรายได้ที่มาจากกิจการนั้นจะต้องนำกลับไปพัฒนากิจการส่วนหนึ่ง หลังจากนั้นจะต้องนำไปพัฒนาสังคมให้มีความเจริญมากขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือสังคมส่วนรวมและก่อให้เกิดประโยชน์ สำหรับผลกำไรที่ได้นั้นไม่ใช่ผลกำไรที่เพิ่มความมั่งคั่งของผู้ที่เป็นเจ้าของและผู้ที่เป็นผู้ที่หุ้นของกิจการ

สมาคมธุรกิจเพื่อสังคม (Grove, 2014) ได้ให้นิยามของธุรกิจเพื่อสังคมว่า เป็นธุรกิจที่มุ่งหมายและมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างให้เกิดผลกระทบไปในทางที่ดีให้กับสังคม โดยจะต้องอาศัยปัจจัยในด้านต่าง ๆ อยู่หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่เกิดจากภาคสังคม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ ปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่อื่น ๆ ที่มีผลต่อการสร้างผลกระทบต่อสังคมในช่วงเวลานั้น ซึ่งธุรกิจเพื่อสังคมจะมีรูปแบบธุรกิจที่จะใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในการช่วยเหลือกิจการในการดำเนินกิจการเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านธุรกิจ และผลักดันตามวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การแก้ไขปัญหาสังคมอย่างมีแบบแผนได้

แฮ็คเก็ต (Hackett, 2010) ได้ให้นิยามของ ธุรกิจเพื่อสังคมว่า เป็นกิจการที่เน้นเป้าหมายทางสังคมเป็นพื้นฐานหลักในการดำเนินงาน และส่วนเกินที่ได้จากการดำเนินกิจการจะนำ

กลับไปลงทุนทั้งในตัวธุรกิจและชุมชน เพื่อต้องการยึดจุดประสงค์ทางสังคมที่ได้ระบุไว้ มากกว่าการมุ่งสร้างผลกำไรสูงสุดให้แก่ผู้ถือหุ้นและเจ้าของกิจการเพียงอย่างเดียว

รัฐบาลสหราชอาณาจักร (British Government, 2002) ได้ให้นิยามธุรกิจเพื่อสังคมว่า ในการทำงานธุรกิจเพื่อสังคมนั้นผู้ดำเนินงานเศรษฐกิจเพื่อสังคม จะมีจุดประสงค์หลักในการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมมากกว่าการมุ่งหวังแค่เพียงหวังผลประโยชน์จากกำไรให้กับผู้ถือหุ้นและเจ้าของกิจการเพียงอย่างเดียว ธุรกิจเพื่อสังคมนั้นยังดำเนินการจัดหาสินค้าและบริการในรูปแบบของการประกอบกิจการ เพื่อจัดจำหน่ายในตลาด และนำผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการไปใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องดำเนินงานอย่างโปร่งใสและรับผิดชอบต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงาน ผู้บริโภค สังคม และผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมทางการค้า

หากพิจารณาถึงธุรกิจเพื่อสังคมไทยในไทย พบว่า ธุรกิจเพื่อสังคม ถือเป็นภาคส่วนธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ในไม่กี่ 10 ปีที่ผ่านมา แม้ว่าแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมจะเป็นแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้นได้ไม่นานนัก แต่ทว่าประเทศไทยมีกิจการที่ดำเนินงานด้วยแนวคิดนี้มาก่อนหน้านั้นอย่างยาวนาน แผนแม่บทเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553 – 2557 แบ่งธุรกิจหรือกิจการเพื่อสังคมออกเป็น 6 ประเภท ตามกลุ่มบุคคล กิจการที่ก่อตั้ง (สมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย, 2565) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเภทแรก กิจการที่ก่อตั้งโดยเครือข่ายและกิจการชุมชน ประเภทนี้ครอบคลุมสหกรณ์ ซึ่งมีการจัดตั้งมากร้อยปี และวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีการจัดตั้งตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา จุดเด่นของกิจการประเภทนี้คือ มีการจัดตั้ง เป็นเจ้าของ และบริหารจัดการโดยกลุ่มผู้รับผลประโยชน์เอง

ประเภทที่สอง คือกิจการที่จัดตั้งเป็นกิจการไม่แสวงหาผลกำไร และต่อมามีการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเงิน กิจการที่เก่าแก่ที่สุดในกลุ่มนี้ก่อตั้งมายาวนานกว่า 30 ปี เช่น มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ Cabbages and Condoms

ประเภทที่สาม ซึ่งมีค่อนข้างน้อย คือ กิจการที่ก่อตั้งโดยหน่วยราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ เช่น มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

ประเภทที่สี่ คือกิจการที่ก่อตั้งโดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการเติบโตมากในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา อันเป็นผลจากนโยบายการส่งเสริมของรัฐบาล ประกอบกับระบบนิเวศในการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมที่เติบโตขึ้น ดังจะเห็นได้จากการมีกิจการตัวกลางหลายกิจการเกิดขึ้นเพื่อบ่มเพาะและพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม การมีงานด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมมากขึ้น รวมไปถึงโครงการส่งเสริมจากกิจการระหว่างประเทศ

ประเภทที่ห้า คือกิจการที่ก่อตั้งโดยธุรกิจเอกชน ซึ่งเกิดจากการผันงาน CSR ของบริษัทให้มีสภาพนิติบุคคลและดำเนินงานเพื่อวัตถุประสงค์ทางสังคมที่แตกต่างหากออกจากบริษัทแม่ และ

ประเภทสุดท้าย คือกิจการลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่อยู่ในห้าประเภทแรก

ดังนั้นหากพิจารณาจากประเภทของธุรกิจเพื่อสังคมตามแผนแม่บทเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553 – 2557 ของไทยแล้ว จะเห็นว่า บริบทของธุรกิจเพื่อสังคมในไทยเกิดขึ้นมานานหลายปีแล้ว โดยในยุคแรกเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การก่อตั้งสหกรณ์ และมีการแบ่งประเภทที่หลากหลายจนถึงปัจจุบัน อันอาจกล่าวได้ว่า ผู้กำหนดนโยบายในประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม โดยได้ระบุประเภทที่มีความครอบคลุมเป็นอย่างมาก

ต่อมาในปัจจุบัน ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ซึ่งระบุว่า วิสาหกิจเพื่อสังคม คือ นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วจะสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ ได้แก่ กู้ยืมเงินจากกองทุนสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการ ได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการระยะเริ่มแรก (ไม่เกิน 2 ปี) สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร สิทธิประโยชน์ตามมาตราการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ และสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น ("พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม," 2562)

นอกจากนี้ สมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ยังให้นิยามของธุรกิจเพื่อสังคม ไว้ว่า ธุรกิจหรือกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) คือ กิจการที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกการบริหารจัดการที่ดีของภาคธุรกิจ บวกกับความรู้ และนวัตกรรมสังคม มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้หลักที่มาจากสินค้าหรือบริการโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาค และมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น (สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ, 2563)

จึงสรุปได้ว่า แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม เป็น แนวคิดการทำธุรกิจที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างประโยชน์ ให้แก่สังคม โดยแท้จริงแล้วธุรกิจเพื่อสังคมเกิดขึ้นและถูกขับเคลื่อนมานานหลายทศวรรษแล้ว เพียงแต่เพิ่งถูกหยิบยกขึ้นมาขับเคลื่อนจากการรณรงค์ทางความคิดของท่าน มูฮัมหมัด ยูนุส ซึ่งถือเป็นการก่อตัวครั้งสำคัญ ของแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมให้เกิดขึ้นในสังคมนั่นเอง

2.2 แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)

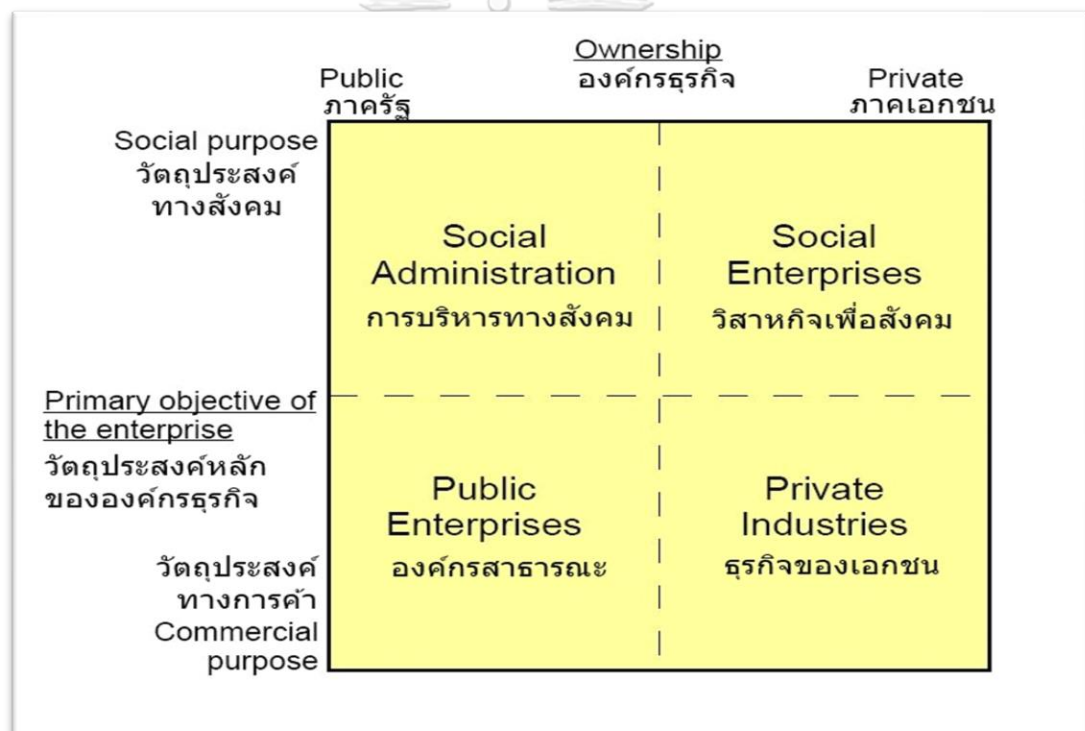
2.2.1 ความเป็นมาของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ความเป็นมาของวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เกิดขึ้นในยุคสมัยวิกตอเรีย ประเทศอังกฤษ เมื่อปี ค.ศ. 1840 ได้มีการริเริ่มก่อตั้งสหกรณ์แรงงานขึ้น จากกลุ่มผู้รับจ้างที่เป็นชนชั้นแรงงานชาวอังกฤษ เพราะเกิดการเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างที่โรงงานอุตสาหกรรมที่มีที่ท่าที่จะแสวงหาผลประโยชน์เพียงอย่างเดียวโดยไม่สนใจใยดีลูกจ้างที่เป็นชนชั้นแรงงาน อีกทั้งยังมีสาเหตุที่มาจากรัฐบาลอังกฤษลดจำนวนเงินอุดหนุน และเงินบริจาคในส่วนของภาคสาธารณะลดลง จึงเป็นเหตุให้ประชาชนไม่พอใจจึงได้รวมตัวจัดตั้งสหกรณ์แรงงานขึ้น เพื่อจัดหาอาหารและบริการที่มีคุณภาพแก่ชนชั้นแรงงาน ในระดับราคาที่คนชนชั้นแรงงานสามารถซื้อบริโภคได้ โดยถือเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมแห่งแรกของโลกที่ได้ก่อตั้งขึ้น (Dart, 2004)

ต่อมาโรงเรียนทางด้านโรงเรียนธุรกิจแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ในปี พ.ศ. 2536 ได้ทำการริเริ่มกองทุนส่งเสริมผู้ประกอบการทางสังคม ให้ค้นหาความรู้ และแนวทางอื่น ๆ ที่สามารถพัฒนาให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นให้เกิดคุณค่าทางสังคม โดยทางมหาวิทยาลัยได้คิดค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม การพัฒนาการประกอบอาชีพ พัฒนาหลักสูตรวิชาทางสังคม และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทางสังคมที่สร้างให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ผ่านรูปแบบการบูรณาการของการทำธุรกิจกับการตอบแทนคืนสังคม จากนั้นในปี พ.ศ. 2544 โรงเรียนทางด้านโรงเรียนธุรกิจแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยการสนับสนุนของมูลนิธิ AVINA ได้ริเริ่มเครือข่ายความรู้วิสาหกิจเพื่อสังคม สำหรับพันธกิจหลักในการริเริ่มเครือข่าย ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ทางด้านธุรกิจเพื่อสังคม การสร้างให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางการตอบแทนทางสังคม การสร้างวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม การสร้างความได้เปรียบในการบริหารจัดการทางธุรกิจเพื่อตอบแทนสังคมได้อย่างยั่งยืน โดยการสร้างแนวคิดเพื่อให้เกิดการเริ่มต้นของการเปลี่ยนความรู้ใหม่ในการดำเนินบริหารจัดการธุรกิจที่ไม่เน้นกำไรสูงสุดเป็นหลักแต่เน้นการสร้างความปลอดภัยแปลงผลลัพธ์ทางสังคม (Rangan, Leonard, & McDonald, 2008)

โดยแนวทางดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับการพิจารณาแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสังคม (Social Economy) ของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ในหนังสือที่ชื่อว่า Economy and Society โดยแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสังคมเป็นระบบเศรษฐกิจในภาคส่วนของภาคสังคม หรือ ภาคที่สาม (Third Sector) โดยไม่ใช่ภาคส่วนที่เป็นภาครัฐ (Public Sector) และภาคส่วนของภาคเอกชนที่เป็นกลไกตลาดตามปกติ (Private Sector) โดยเศรษฐกิจเชิงสังคมจะเป็นกิจการที่จะเน้นความร่วมมือกับทุกภาคส่วน เป็นกิจการเพื่อสาธารณประโยชน์ กิจการในการสร้างความร่วมมือ กิจการการกุศล และกิจการที่ตั้งขึ้นโดยไม่แสวงหาผลกำไรในช่วงแรก ภายหลังมีการเสนอให้มีการแสวงหากำไรส่วนหนึ่ง

เพื่อนำมาบริหารจัดการกิจการ และอีกส่วนหนึ่งช่วยเหลือสังคมเฉกเช่นเดิมเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้อย่างยั่งยืน (Defourny & Develtere, 1999) ลักษณะของเศรษฐกิจเชิงสังคม จะไม่มีการแข่งขันในกลไกตลาด เพื่อหวังผลกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว และไม่ใช้รูปแบบกิจการที่อยู่ในระบบราชการ ที่เป็นการใช้อำนาจจากเบื้องบนลงเบื้องล่างตามการบังคับบัญชาของภาครัฐ มีการทำงานโดยการอาศัยการสร้างภาคีเครือข่ายของภาคประชาชน เน้นการมีส่วนร่วม ส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจที่เป็นประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับมนุษย์และการจ้างงาน มากกว่ากำไรที่ได้จากการทำงาน เศรษฐกิจเชิงสังคมนั้นยังมีฐานคิดสำคัญจากหลักการมีส่วนร่วม (participation) การมอบอำนาจให้ประชาชน (empowerment) และความรับผิดชอบต่อปัจเจกบุคคลและส่วนรวม (individual and collective responsibility) (Neamtan, 2004)

ภาพที่ 2.1 แสดงรูปแบบของเศรษฐกิจเชิงสังคม (Social Economy)

ที่มา: Defourny and Develtere (1999)

ในขณะนั้นถือเป็นแนวคิดที่มีความโดดเด่น ก้าวหน้าเป็นอย่างมาก ตลอดจนสามารถแผ่ขยายแนวความคิดของวิสาหกิจเพื่อสังคมให้เป็นที่ยอมรับจากในประเทศในแถบยุโรป โดยเฉพาะฝรั่งเศส สเปน และอิตาลี มากไปกว่านั้นวิสาหกิจเพื่อสังคมในอังกฤษเองก็ได้รับความนิยมไม่แพ้ใน

ประเทศในยุโรป มีการแผ่ขยายรูปแบบทางความคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมไปเป็นวงกว้างในสังคมของ อังกฤษ นอกจากนั้นรัฐบาลอังกฤษยังเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนา เศรษฐกิจท้องถิ่น ผ่านการสนับสนุนสินค้าท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยรัฐได้ จัดหาสถานที่ในการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการที่มาจากประชาชน ในขณะที่เดียวกันยังสามารถสร้าง อัตราการจ้างงานให้กับพลเมืองชาวอังกฤษได้อีกทางหนึ่ง ที่สำคัญผลกำไรที่ได้นั้นจะถูกนำไปใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนตามความต้องการของแต่ละชุมชน ถือเป็น การสร้างความมั่นใจที่ทำให้ เกิดรูปแบบใหม่ในการรวมตัวกันของประชาชนที่มีการจัดระเบียบกิจการให้สามารถรักษา ผลประโยชน์ของชุมชน ในเวลาต่อมาก็ได้มีการก่อตั้งกิจการที่เกี่ยวข้องเพื่อมาแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ให้คำแนะนำ สร้างเครือข่าย สร้างกองทุนสนับสนุนดูแลธุรกิจเพื่อสังคมในอังกฤษที่มาจากเงินอุดหนุน จากรัฐบาลอังกฤษ เช่น กิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมลอนดอน (Social Enterprise London) กิจการ พันธมิตรวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise Coalition) กิจการเครือข่ายปฏิบัติการชุมชน (Community Action Network) และกิจการหน่วยงานพัฒนาภูมิภาค (Regional Development Agencies: RDAs) (British Government, 2002)

2.2.2 นิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคม

กองทุนพัฒนาเศรษฐกิจคนไร้บ้านมูลนิธิโรเบิร์ตส์ (The Roberts Foundation Homeless Economic Development Fund, 1996) ได้ให้นิยามของ วิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ว่า คือ กิจการที่สร้างรายได้จากการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับผู้มีรายได้น้อยในขณะเดียวกันก็ ดำเนินงานโดยอ้างอิงความเป็นไปได้ทางการเงินของตัวเอง

NESsT (OECD/European Union, 2017) ได้ให้นิยามของ วิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ว่า หมายถึง วิธีการของผู้ประกอบการหรือ การจัดหาเงินทุนด้วยตนเอง และนำมาใช้ โดยกิจการไม่ แสวงหาผลกำไรเพื่อสร้างรายได้บางส่วนในการสนับสนุนภารกิจของสังคม

กรมการค้าและอุตสาหกรรมสหราชอาณาจักร (Department of Trade and Industry UK, 2002) ได้ให้คำนิยามไว้ว่าเป็นกิจการที่มีรูปแบบในการดำเนินธุรกิจ มีเป้าหมายหลัก คือ การช่วยเหลือสังคม โดยรายได้ที่มาจากกิจการนั้นจะต้องนำไปพัฒนากิจการส่วน หนึ่ง หลังจากนั้นจะต้องนำไปพัฒนาสังคมให้มีความเจริญมากขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือสังคมส่วนรวม และก่อให้เกิดประโยชน์ สำหรับผลกำไรที่ได้นั้นไม่ใช่ผลกำไรที่เพิ่มความมั่งคั่งของผู้ที่เป็นเจ้าของและ ผู้ที่เป็นผู้ถือหุ้นของกิจการ

เครือข่ายภาคสังคมแห่งสหราชอาณาจักร (Social Sector Network UK, 2018) ได้ให้นิยามของ วิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ว่า เป็นการทำธุรกิจเพื่อตอบวัตถุประสงค์ทางสังคม

สมาคมวิสาหกิจเพื่อสังคมสหราชอาณาจักร (Social Enterprise Association UK, 2014) ได้ให้ความหมายของธุรกิจเพื่อสังคมไว้ว่า ธุรกิจที่มีเป้าหมายและจุดประสงค์เพื่อสร้างผลกระทบให้เกิดขึ้นกับสังคม โดยมีปัจจัยอยู่หลายประการด้วยกันไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่เกิดจากภาคสังคม ปัจจัยที่เกิดจากภาคสิ่งแวดล้อม ปัจจัยเกี่ยวกับทางด้านสุขภาพ โดยมีรูปแบบธุรกิจที่ใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในการช่วยเหลือให้แก่กิจการให้เกิดการพัฒนาและผลักดันไปสู่การเชื่อมโยงในการแก้ไขปัญหาสังคมได้

จากนิยามต่าง ๆ ดังกล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่าอย่างไรก็ตามคำจำกัดความของ กองทุนพัฒนาเศรษฐกิจคนไร้บ้านมูลนิธิโรเบิร์ตส์ เน้นว่ากิจการเพื่อสังคมเป็นแนวทางของโครงการ ในขณะที่ NESST คำจำกัดความเน้นว่าเป็นแนวทางการระดมทุน จึงกล่าวได้ว่าไม่ว่าจะดำเนินการโครงการหรือการระดมทุน แต่หากมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบแทนสังคมนั้นถือว่าเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมเช่นกัน ดังนั้น วิสาหกิจเพื่อสังคมคือ กิจการที่มีจุดประสงค์ในการแก้ไขปัญหาสังคมผ่านการดำเนินธุรกิจ โดยผลกำไรจะถูกปันกลับมายังผู้ลงทุนหรือนำไปพัฒนากิจการด้วยส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งนำไปพัฒนาแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม

2.3 ความแตกต่างระหว่างธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม

การทำเข้าใจความแตกต่างระหว่างคำว่า Social Business กับ Social Enterprise นั้นเชื่อได้ว่ายังมีการเข้าใจผิดอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วคิดว่าเป็นเรื่องเดียวกัน ไม่มีความแตกต่างสามารถใช้แทนกันได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญคำว่า “ธุรกิจ” (business) ตามนิยามของพจนานุกรม หมายถึง การประกอบกิจการในทางอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม หัตถกรรม การบริการหรือกิจการอย่างอื่นเป็นการค้า หรือหมายถึงการทำงานประจำเกี่ยวกับการค้าขาย กิจการที่สำคัญและไม่ใชราชการ ส่วนคำว่า “วิสาหกิจ” (Enterprise) นั้นหมายถึง การประกอบที่ยากลำบากซับซ้อนหรือเสี่ยงต่อการขาดทุนล้มละลาย หากดูตามความหมายแล้วคำว่าวิสาหกิจมีความหมายมากกว่าธุรกิจ เพราะมีความหมายที่รวมถึงการประกอบการที่ไม่ใช่เพื่อการค้า หรืออาจรวมถึงเรื่องของงานราชการเข้าไปด้วย จะกลายเป็น “วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise)” และ “ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business)” จึงทำให้การประกอบการเหล่านี้ มุ่งเน้นในการตอบสนองต่อเป้าหมายทางสังคมเป็นหลักธุรกิจจึงได้ชื่อว่าเป็นหน่วยงานที่แสวงหากำไร แม้จะมีจุดประสงค์เพื่อสังคม แต่ก็ปฏิเสธมิได้ว่ามีการแสวงหากำไร เพียงแต่กำไรที่ได้มานั้นจะถูกนำไปใช้ประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม ไม่สามารถนำมาปันผลแก่ผู้ถือหุ้นเป็นการส่วนตัวได้

เมื่อเทียบขอบเขตของความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมนั้น ในเรื่องขอบเขตวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมีความหมายที่กว้างกว่า เพราะมีรูปแบบของกิจการที่ทั้งแสวงหากำไร

(for-profit) และไม่แสวงหากำไร (non-profit) ซึ่งกำไรส่วนใหญ่ที่ได้จะมีการนำไปขยาย หรือลงทุน กิจการหรือโครงการเพื่อสังคมต่อไป ตามนิยามของยูเนส ุรกิจเพื่อสังคมนั้นถือเป็นส่วนหนึ่ง (Subset) ของวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากมีรูปแบบที่แสวงกำไรอย่างเดียว และนำกำไรที่ได้มาหมุนเวียนใน ุรกิจเพื่อสังคมทั้งหมดไม่ปันผลกับผู้ถือหุ้น (ในกรณี type I) ความคิดของยูเนสในเรื่องธุรกิจเพื่อสังคม จึงดูเป็นจุดแข็งและเข้มงวดกว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมในแง่ของการแบ่งผลกำไรที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการ ตัดสินใจเลื้อกระหว่าง “ปันผลส่วนตัว” กับ “ประโยชน์ส่วนร่วม” เพราะยูเนสเชื่อว่า ถ้าปล่อยให้เกิด ความโน้มเอียงขึ้นมนุษย์จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมาก่อนประโยชน์ส่วนรวม

ด้วยเหตุดังกล่าวบรรดากิจการพัฒนาเอกชนจึงมีการนำแนวคิดของยูเนสมาใช้ ในประเด็นที่ไม่ ต้องการนำเรื่องธุรกิจมาค้ากำไรกับความยากจนของชาวบ้าน ในขณะที่กิจการธุรกิจทั่วไปมีการ เห็นชอบกับแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มากกว่า เนื่องจากมีความยืดหยุ่นในแง่ของเรื่องปันผลกำไรที่ ถูกจริตกับนักธุรกิจอยู่บ้าง (สถาบันไทยพัฒนา, 2559)

2.4 แนวคิดอื่น ๆ อันเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม

2.4.1 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอันเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม

นอกจากนี้จากการศึกษา SDG goal ที่ว่าด้วยเรื่องของความชอบธรรมในสังคม พบว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย (Goals) ภายใต้เป้าหมายหนึ่ง ๆ จะมีเป้าหมายย่อย ๆ เรียกว่า เป้าประสงค์ (Targets) มีจำนวนทั้งสิ้น 169 เป้าประสงค์ และเพื่อให้ ทราบถึงความก้าวหน้าในการบรรลุเป้าประสงค์ต่าง ๆ ตัวชี้วัด (Indicator) จำนวน 232 ตัวชี้วัด ถูก พัฒนาขึ้นเพื่อติดตามความก้าวหน้าของเป้าประสงค์นั้น ๆ (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน, 2559)

โดยในการวิจัยครั้งนี้สนใจศึกษาเป้าหมายที่เกี่ยวข้องหลัก 3 เป้าหมายด้วยกัน คือ เป้าหมายที่ 1 เป้าหมายที่ 2 และเป้าหมายที่ 13 โดยแต่ละเป้าหมายจะอธิบาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เป้าหมายการพัฒนาที่ 1 ขจัดความยากจน โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ 1 ประกอบด้วยเป้าหมายย่อย อีก 5 เป้าหมายย่อย ดังนี้

เป้าหมายย่อยที่ 1.1 ภายในปี พ.ศ. 2573 กำจัดความยากจนขั้นร้ายแรงของทุกคน ให้หมดไปในทุกพื้นที่

เป้าหมายย่อยที่ 1.2 ภายในปี พ.ศ. 2573 ลดจำนวนผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก ที่เป็น คนยากจนในทุกพื้นที่ของแต่ละประเทศให้ลดจำนวนลงอย่างน้อยร้อยละ 50

เป้าหมายย่อยที่ 1.3 จะต้องมีการบริหารจัดการให้แก่ทุกคนอย่างมีระบบ และสร้างมาตรการในการคุ้มครองทางสังคมอย่างเหมาะสมในระดับประเทศ รวมไปถึงการสร้างการคุ้มครองทางสังคมในระดับขั้นพื้นฐาน และต้องการให้เกิดการบรรลุผลให้ครอบคลุมถึงกลุ่มคนยากจนและผู้เปราะบาง ภายในปี พ.ศ. 2573

เป้าหมายย่อยที่ 1.4 ภายในปี พ.ศ. 2573 จะต้องเกิดการสร้างหลักประกันว่าผู้ชายและผู้หญิงทุกคน โดยเฉพาะคนยากจน และผู้เปราะบาง ให้ได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมเพื่อช่วยให้เข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ เข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น รวมถึงการเป็นผู้ถือครอง และมีสิทธิในการใช้ประโยชน์จากที่ดิน และทรัพย์สินในรูปแบบอื่น นอกจากนี้ยังสามารถเป็นมรดกตกทอดให้แก่ทายาท สามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ การเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการเข้าถึงการบริการในทางการเงินในระดับฐานราก

เป้าหมายย่อยที่ 1.5 ภายในปี พ.ศ. 2573 จะต้องสร้างภูมิคุ้มกันด้านทานให้แก่คนยากจนและผู้เปราะบาง ที่ช่วยให้เกิดการลดการเผชิญหน้าที่สร้างความเสี่ยงต่อเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติอันเนื่องมาจากภูมิอากาศ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายการพัฒนาที่ 2 ยุติความอดอยากและสร้างหลักประกันให้ทุกคน โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ 2 ประกอบด้วยเป้าหมายย่อย อีก 5 เป้าหมายย่อย ดังนี้

เป้าหมายย่อยที่ 2.1 ยุติความอดอยากและสร้างหลักประกันให้ทุกคนโดยเฉพาะคนที่ยากจนและอยู่ในภาวะเปราะบาง อันรวมถึงทารก ได้เข้าถึงอาหารที่ปลอดภัย มีอาหารตามหลักโภชนาการ และมีอาหารเพียงพอตลอดทั้งปี ภายในปี พ.ศ. 2573

เป้าหมายย่อยที่ 2.2 ยุติภาวะทุพโภชนาการทุกรูปแบบ ภายในปี พ.ศ. 2573 รวมถึงการบรรลุเป้าประสงค์ที่ตกลงร่วมกันระหว่างประเทศว่าด้วยภาวะแคระแกร็นและผอมแห้งในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี และเน้นความต้องการโภชนาการของหญิงวัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร และผู้สูงอายุ ภายในปี 2568

เป้าหมายย่อยที่ 2.3 เพิ่มผลิตภาพทางการเกษตรและรายได้ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้ผลิตผู้หญิง ผู้ผลิตคนพื้นเมือง ผู้ผลิตเกษตรแบบครอบครัว คนเลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมง ให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ผ่านความมั่นคงและความเท่าเทียมในการเข้าถึงที่ดินและทรัพยากร ปัจจัยนำเข้าในการผลิต ความรู้ บริการทางการเงิน ตลาด และโอกาสสำหรับการเพิ่มมูลค่าและการจ้างงานนอกภาคการเกษตร ภายในปี พ.ศ. 2573

เป้าหมายย่อยที่ 2.4 ทำให้เกิดความมั่นใจในระบบการผลิตอาหารและการปฏิบัติด้านการเกษตรที่ยืดหยุ่น เพื่อเพิ่มผลิตภาพผลผลิตและผลผลิตที่จะช่วยรักษาระบบนิเวศน์ที่จะเพิ่มความเข้มแข็งในศักยภาพในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของอากาศ ภูมิอากาศที่เลวร้าย, ความ

แห้งแล้ง, น้ำท่วม และความเสียหาย และเพื่อปรับปรุงคุณภาพดินและที่ดินอย่างก้าวกระโดด ภายในปี พ.ศ. 2573

เป้าหมายย่อยที่ 2.5 คงความหลากหลายทางพันธุกรรมของเมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้เพาะปลูก สัตว์ในไร่นาและที่เลี้ยงตามบ้านเรือน และชนิดพันธุ์ตามธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับสายพันธุ์พืชและสัตว์ป่า รวมถึงการจัดการที่ดีให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์และพืชที่หลากหลาย ทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ และส่งเสริมการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรของแหล่งพันธุกรรมและองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม ตามที่ตกลงกันระหว่างประเทศ ภายในปี 2563

เป้าหมายการพัฒนาที่ 13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ 13 ประกอบด้วยเป้าหมายย่อยอีก 3 เป้าหมายย่อย ดังนี้

เป้าหมายย่อยที่ 13.1 เสริมภูมิทัศน์ด้านและขีดความสามารถในการปรับตัวต่ออันตรายและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับภูมิอากาศในทุกประเทศ

เป้าหมายย่อยที่ 13.2 บูรณาการมาตรการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการวางแผนระดับชาติ

เป้าหมายย่อยที่ 13.3 พัฒนาการศึกษ การสร้างความตระหนักรู้ และขีดความสามารถของมนุษย์และของสถาบันในเรื่องการลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปรับตัว การลดผลกระทบ การเตือนภัยล่วงหน้า

2.4.2 แนวคิดความยากจน

ความยากจนเป็นปรากฏการณ์เกิดขึ้นกับมนุษย์โดยมีองค์ประกอบหลากหลายด้านจากการให้นิยามความหมายของ United Nation (UN) ได้นิยามความยากจนว่าเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดจากหลากหลายมุมมองไม่ว่าจะเป็นในด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือสุขภาพ อาทิเช่น การขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การมีรายได้หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต แม้กระทั่งการเข้าถึงและรับบริการจากสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐเพื่อความมั่นคงในชีวิต เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ตัวบุคคลนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่ ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือจิตใจเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยและเสียชีวิตสูง (United Nation, 2010) สำหรับธนาคารโลก (World Bank) ได้กล่าวว่าเพิ่มเติมว่าความยากจนคือการสูญเสียความอยู่ดีมีสุขในการดำเนินชีวิตซึ่งประกอบไปด้วยหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเงินซึ่งผู้ที่ยากจนคือ บุคคลที่ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยเงินที่น้อยกว่า 1.9 ดอลลาร์ต่อวัน หรือประมาณ 65 บาทต่อวัน (World Bank, 2016) นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามของความยากจนว่า ความยากจนเป็นสิ่งที่ทำ

ให้มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีได้ ทั้งในด้านการขาดแคลนอาหาร รายได้ (Dunn, 2010; Ferragina, Tomlinson, & Walker, 2013) รวมถึงการมีสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์แข็งแรง กล่าวคือ เป็นบุคคลที่มีดัชนีมวลกายน้อยกว่าเกณฑ์หรือต่ำกว่า 18 นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับการที่บุคคลไม่สามารถในการเข้าถึงแหล่งน้ำสะอาดและการมีสุขาภิบาลที่ดีอีกด้วย (Gordon & Nandy, 2016) ซึ่งยูเนส เองก็ได้ให้นิยามความยากจนไว้ว่า ความยากจนนั้นเป็นสิ่งที่เกิดมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกไม่ได้ ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือสร้างขึ้นเองในภายหลัง ความยากจนเป็นผลกระทบทางลบที่เกิดจากความล้มเหลวของการวางแผนนโยบายในการบริหารและจัดการประเทศเป็นสาเหตุทำให้กลุ่มคนจำนวนหนึ่งถูกละเลยการดูแลเอาใจใส่ ส่งผลให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแลที่ดีตามสิทธิขั้นพื้นฐานของตน และนำไปสู่การขาดโอกาสที่เท่าเทียมกันในสังคม (Yalta European Strategy, 2012)

สำหรับประเทศไทย ราชบัณฑิตยสถาน กระทรวงพัฒนามนุษย์และสังคมและสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยได้ให้นิยามความยากจนว่าเป็นบุคคลที่มีรายได้ไม่เพียงพอในการใช้จ่ายเพื่อสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานขั้นต่ำที่ทุกคนในสังคมควรได้รับเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสตูล, 2558; สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2552) นอกจากนี้การนิยามความยากจนควรพิจารณาและนิยามตามบริบทของแต่ละบุคคลที่ประสบปัญหาความยากจน ทั้งนี้เพราะแต่ละบุคคลมีมุมมองและการรับรู้ เข้าใจความยากจนแตกต่างกัน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2544) เมื่อนำนิยามความยากจนในประเทศไทยมาเปรียบเทียบกับนิยามความยากจนของมุฮัมหมัด ยูเนส ผู้วิจัยพบว่าเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้ว ความยากจนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในหลากหลายมิติเป็นอย่างมากทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ซึ่งแต่ในละด้านแต่ละมิติล้วนส่งผลต่อคุณภาพและความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจและการเงินที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน

สำหรับการวัดความยากจน ความยากจนตามนิยามที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทบทวน ผู้วิจัยพบว่าความยากจนมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลในหลากหลายมิติอย่างมาก การวัดความยากจนจึงเป็นสิ่งสำคัญขององค์การสหประชาชาติจึงสร้างกรอบแนวคิดในการวัดความยากจนซึ่งประกอบไปด้วย 3 มิติได้แก่ มิติด้านสุขภาพ ประกอบด้วย การได้รับสารอาหาร อัตราการตายของเด็ก มิติด้านการศึกษา ประกอบด้วย จำนวนปีการศึกษา จำนวนเด็กที่ได้เข้าเรียนหนังสือ และมิติด้านการอยู่อาศัย ประกอบด้วย การมีเชื้อเพลิงสำหรับการทำอาหาร การเข้าถึงน้ำสะอาด การเข้าถึงห้องน้ำ การเข้าถึงไฟฟ้า การเข้าถึงสาธารณสุขที่ดีและการมีที่อยู่อาศัย โดยทั้ง 3 ด้านจะมีค่าน้ำหนักในการให้คะแนนที่เท่ากัน เมื่อคำนวณออกมาจะได้เป็นดัชนีมิติความยากจน Multidimensional Poverty Index (MPI) (United Nations Development Programme, 2018) สำหรับประเทศไทยมีการใช้เส้นความยากจนเป็นดัชนีหนึ่งที่ใช้ในการชี้วัดความยากจนซึ่งในปี พ.ศ. 2561 พบว่าเส้นความยากจนของ

คนไทยทั่วประเทศอยู่ที่ 2,710 บาทต่อเดือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562a) จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่าร้อยละ 10 ของคนไทยทั่วประเทศกำลังประสบปัญหาความยากจนด้านการอุปโภคและบริโภค (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562b)

จากการทบทวนแนวคิดและนิยามของความยากจน ผู้วิจัยจึงให้นิยามความยากจนในการศึกษานี้ว่าเป็นบุคคลที่ไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงยังมีระดับรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนของคนไทย ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านี้ไม่สามารถมีรายได้ที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตและไม่สามารถสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับตัวเองได้

2.4.3 ปัจจัยชีวิตความยากจนของสมาชิก ธนาคารกรามีน (Grameen Bank)

กิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) เป็นรูปแบบกิจการที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหาสังคม แต่ในขณะเดียวกัน ยังคงมีการหารายได้และสร้างกำไรเช่นเดียวกับธุรกิจทั่วไป ซึ่งแนวคิดในการดำเนินธุรกิจประเภทนี้ ต้องขับเคลื่อนด้วยความรัก ความใส่ใจใน กระบวนการผลิตสินค้า บริการ และแรงบันดาลใจในการแสวงหาทางแก้ปัญหาสังคม กลุ่มนักธุรกิจจำนวนมากหันมาประกอบกิจการรูปแบบดังกล่าว และหนึ่งในกิจการเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จ โด่งดังเป็นที่ยอมรับจากทั่วโลก ได้แก่ ธนาคารกรามีน (Grameen Bank) เป็นหนึ่งใน ตัวอย่างการพัฒนาธุรกิจที่ดำเนินควบคู่ไปกับความพยายามแก้ปัญหาสังคมในประเทศบังกลาเทศ ก่อตั้งขึ้นใน ปี ค.ศ. 1976 โดยศาสตราจารย์มุฮัมหมัด ยูนุส (Muhammad Yunus) ผู้สร้างนวัตกรรมทางการเงินแนวใหม่ ให้แก่บังกลาเทศ หนึ่งในประเทศที่ยากจนที่สุดในโลก ภายใต้วิสัยทัศน์และเป้าหมายกำจัดปัญหาความยากจน ให้หมดสิ้นไปจากโลก โดยให้สินเชื่อแก่คนจนหรือมีรายได้น้อย หรือที่เรียกกันว่า สินเชื่อเพื่อผู้ยากไร้ (ไมโครเครดิต) โดยธนาคารกรามีนมีปัจจัยชีวิตความยากจนของสมาชิก (Yunus, 2009) ดังนี้

1. สมาชิกต้องสามารถอาศัยร่วมกับครอบครัวในบ้านอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี และต้องมีรายได้ครัวเรือนไม่น้อยกว่า 25,000 ตากาบังกลาเทศ (ประมาณ 9,800 บาท) สมาชิกในครอบครัวแต่ละคน ต้องมีเตียงนอนสำหรับการนอนไม่ใช่นอนบนพื้นบ้าน
2. สมาชิกต้องสามารถเข้าถึงน้ำสะอาด บริสุทธิ์
3. เด็กในแต่ละครัวเรือนต้องได้เข้าเรียนหนังสือ
4. สมาชิกต้องฝากเงิน 200 ตากาบังกลาเทศ (ประมาณ 80 บาท) ในทุกสัปดาห์
5. สมาชิกทุกคนในครัวเรือนได้ใช้และเข้าถึงสุขภัณฑ์ที่ดี
6. สมาชิกในครัวเรือนมีเครื่องนุ่งห่มที่เหมาะสมในแต่ละฤดูกาล ที่สามารถดูแลร่างกายให้เหมาะสมต่อสภาพภูมิอากาศ
7. สมาชิกต้องมีรายได้เสริมจากการทำการเกษตรในครัวเรือน

8. สมาชิกต้องฝากเงินอย่างน้อย 5,000 บาท บัญชีออมทรัพย์ ต่อปี (ประมาณ 2,000 บาท)
9. สมาชิกทุกคนต้องทานอาหารครบ 3 มื้อในตลอด 1 ปี ต้องไม่มีใครอยู่ในภาวะขาดสารอาหาร
10. สมาชิกทุกคนมีสุขภาพแข็งแรงหรือหากใครได้รับความเจ็บป่วยก็ต้องสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ทันทั่วทั้งปี

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม

คัชพล จันทเพชร (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ธุรกิจเพื่อสังคม อีกหนึ่งกลไกในการพัฒนาสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังนี้ คือ การทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่ว่าด้วยธุรกิจเพื่อสังคมต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์และวิพากษ์แนวทางธุรกิจเพื่อสังคมในไทย โดยมีข้อสรุปคือ ค้นพบปัจจัยที่ทำให้ เกิดความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ 1. การสร้างความรับผิดชอบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากภายในกิจการ เช่น ความเท่าเทียมในโอกาส และการดำเนินการตามแผนงาน การสร้างความเป็นมนุษย์ภายใต้การดำเนินงานให้กิจการ การส่งเสริมทางตรงสำหรับการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน รวมทั้งรูปแบบการศึกษาที่ส่งเสริมให้แก่บุคลากร รูปแบบจากภายนอกเพื่อส่งเสริมสังคม และประเด็นในด้านพัฒนาที่ยั่งยืน 2. ปัจจัยสำหรับการสนับสนุนให้เกิดความชัดเจนในการเป็นผู้ประกอบการสังคม เช่น ตระหนักถึงการอยู่ดีของสังคมทางเศรษฐกิจ การริเริ่มนวัตกรรมและความสอดคล้องต่อการพัฒนาทางสังคม การมีอิสระแต่ยังคงพึ่งพาอาศัยกันและกัน และ 3. ปัจจัยสนับสนุนศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการสังคม

กาญจนา สมมิตร (2557) ศึกษาเรื่อง “สถานการณ์ธุรกิจเพื่อสังคมภายใต้บริบททุนทางสังคมในอำเภอหางดง จ.เชียงใหม่” จากการศึกษา พบว่า การสร้างทุนทางสังคมที่มีส่วนช่วยก่อให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคม ได้แก่ 1. ทุนความเป็นผู้นำที่ต้องมีความเสียสละต่อสังคม 2. ทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถเกิดความเชื่อใจกันภายในชุมชนเป็นรากฐาน 3. ทุนในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมอย่างมีนวัตกรรม 4. ทุนด้านการสร้างเครือข่ายสนับสนุนภายนอก ได้แก่ องค์การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และสถาบันที่ส่งเสริมทางด้านการศึกษา เป็นต้น จากทุนทางสังคมทั้ง 4 ด้านดังกล่าวได้ก่อให้เกิดกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคมโดยสามารถจัดเป็นหมวดหมู่ตามประเภทกิจการ ได้แก่ 1. การรวมตัวกันของเกษตรกรและการแปรรูปการเกษตร 2. การรวมตัวกันของสหกรณ์ ออมทรัพย์ และร้านค้าภายในชุมชน 3. การรวมตัวกันของผู้สนใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม จากผลการศึกษาโครงสร้างของกลุ่มธุรกิจเพื่อสังคม พบว่า การรวมตัวกันในระยะเริ่มต้นที่กำลังพัฒนา และ

การรวมตัวกันที่เป็นต้นแบบในระยะเริ่มต้นมีปัญหา และความต้องการในเรื่องขั้นพื้นฐานค่อนข้างมาก ส่วนการรวมตัวกันที่กำลังพัฒนานั้นจะมีความต้องการขยาย และปรับปรุงธุรกิจ และการรวมตัวกันที่เป็นต้นแบบ ถือเป็นการรวมตัวกันที่สามารถดำเนินธุรกิจของตนในระดับดีแล้ว สามารถเป็นต้นแบบได้ มีความต้องการต่อยอดไปสู่ธุรกิจอื่นต่อไป ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดธุรกิจเพื่อสังคมควรสนับสนุนให้เกิดทุนทางสังคมทั้ง 4 ด้านอันเป็นต้นทุนที่สำคัญในการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมต่อไป

เรื่องเกียรติ สุวรรณโนภาส, ระพีพรรณ พิริยะกุล, and นรพล จินันท์เดช (2561) ศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์ธุรกิจเพื่อสังคม วัฒนธรรมองค์กร และการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อไตรสุทธิในธุรกิจเพื่อสังคมไทย” ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางสังคมมีเกณฑ์อยู่ในระดับมาก ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของการที่คนในท้องถิ่นได้ทำงานในพื้นที่ ที่ช่วยสร้างรายได้เพิ่มและการสร้างความสุขที่ได้อยู่กับครอบครัว คือ คุณค่าทางสังคม นอกจากนี้ในส่วนของ การทดสอบสมมติฐาน พบว่า กลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อสังคมมีความสำคัญต่อกำไรสุทธิ โดยส่งผ่านปัจจัยคั่นกลางคือ มูลค่าทางเศรษฐกิจ

ศุภพล จันเพชร (2561ก) ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านชาวหลวง จ.น่าน” ผลการศึกษา พบว่าหลักการในการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมให้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีรายละเอียด 3 ข้อ ได้แก่ 1. เกิดปัจจัยที่ทำให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมภายในของบุคลากรในชุมชนบ้านชาวหลวงเอง 2. เกิดปัจจัยการสร้างและส่งเสริมด้านความชัดเจนในการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมของชุมชน และ 3. เกิดปัจจัยการสนับสนุนเพื่อเพิ่มศักยภาพการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมของชุมชนที่มีอยู่แล้วของสมาชิกภายในชุมชน ดังนั้น ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมที่สำคัญสำหรับการช่วยกระตุ้นเพื่อช่วยขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยงานวิจัยเรื่องนี้มีอุปสรรคเป็นอย่างมากในการนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ร่วมกับชุมชนที่มีความเป็นเมืองค่อนข้างมาก ซึ่งอาจจะทำให้ไม่สามารถผลักดันให้เกิดประสิทธิผลในระดับที่สูง เนื่องจากอาจมีพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนที่แตกต่างกันอย่างมาซึ่งสามารถใช้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการใช้เปรียบเทียบกับกรณีศึกษาอื่นและทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ ในไทยที่มีความประสงค์จะพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานรากด้านการพัฒนาท่องเที่ยวในชนบทอย่างยั่งยืน

นันทกานต์ สมบัติสวัสดิ์ (2559) ศึกษาเรื่อง “แนวคิดเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมของยูเนส” ผลการศึกษาพบว่า การให้นิยามธุรกิจเพื่อสังคมของยูเนส หมายถึง การประกอบกิจการที่อยู่บนพื้นฐานของการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งวัตถุประสงค์การทำธุรกิจจะไม่มุ่งหวังแค่เพียงผลกำไรเพียงอย่างเดียว สำหรับนักลงทุนที่ได้นำเงินลงทุนมาร่วมในตัวธุรกิจเพื่อสังคมจะไม่ได้รับเงินปันผลตอบแทน นอกจากเงินทุนข้างต้นที่ลงไปในตอนเริ่มธุรกิจ ยกเว้นผู้ถือหุ้นจะเป็นคนจน หรือ ผู้อยู่ในกลุ่มเปราะบางเท่านั้น จะได้รับเงินต้นคืนก็ต่อเมื่อธุรกิจมีความมั่นคง

พอสมควรแล้ว ราคาสินค้าจะต้องตั้งอย่างยุติธรรม การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมจะไม่ต่างกับการทำธุรกิจแบบทุนนิยมทั่วไป ซึ่งจะต้องมีรูปแบบโครงสร้างผู้บริหารแบบทางการเหมือนกัน สิ่งที่ต่างออกไป คือ เรื่องผลกำไรที่ได้จากตัวกิจการ จะนำไปใช้ในการดำเนินกิจการ และนำไปแก้ไขปัญหาสังคมตามวัตถุประสงค์ของตัวกิจการ เมื่อมองผ่านแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม โดยการวิเคราะห์แล้วพบว่า ธุรกิจเพื่อสังคมมีส่วนที่เชื่อมโยงไปนโยบายส่วนรวม มีความเห็นอกเห็นใจ เมตตากรุณา เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น มีการสร้างความเคารพนับถือตนเอง รวมไปถึงการควบคุมตนเองให้มีสติในการไตร่ตรองในการแก้ไขปัญหา เห็นได้จากตัวอย่างของธนาคารกสิกรามที่เป็นรูปแบบของธุรกิจเพื่อสังคมของ ยูนิส ที่จะคำนึงถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นผู้กู้เงินที่เคารพว่าทุกคนมีศักยภาพที่จะสามารถคืนเงินได้แม้ว่าจะเป็นคนยากจนก็ตาม นอกจากนั้นยังเป็นการลดความเห็นแก่ตัวของผู้ประกอบการ เน้นให้ความสำคัญต่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งส่งผลไปในทิศทางที่ดี และแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมยังไม่ขัดต่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และยังช่วยให้เกิดการตระหนักให้เกิดการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นไปด้วยกันกับการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งทั้งสองแนวคิดเป็นการสร้างการพัฒนาที่เป็นลักษณะไปในทางที่มีสัมพันธ์กัน ที่ผสมรวมกันเป็นทางเลือกกระแสรองที่ช่วยแก้ไขปัญหาสังคมและสร้างเศรษฐกิจที่ดีไปได้พร้อมกัน

ฉวีวรรณ เกียรติโชคชัยกุล (2563) ศึกษาเรื่อง “ธุรกิจเพื่อสังคมของสหกรณ์การเกษตรตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า การร่วมกลุ่มเพื่อจัดตั้งสหกรณ์ ที่อันเนื่องมาจากเกษตรกรถูกเอาเปรียบที่ซื้อสินค้าในราคาที่ถูกกว่าต้นทุนจากพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกิดภาระหนี้สิน ไม่สามารถหลุดพ้นจากฐานะความยากจน และเกิดจากความไม่แน่นอนอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ถือได้ว่าสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์ในรูปแบบอื่น ถือเป็นกิจการทางเศรษฐกิจที่ก่อตั้งโดยประชาชนรวมตัวกันภายใต้การเป็นสมาชิกเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกิดการร่วมทางความคิดและร่วมลงทุนเพื่อดำเนินธุรกิจที่สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สมาชิกทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมตามวัตถุประสงค์ที่ได้ก่อตั้งตามเป้าหมายที่กำหนด

2.5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจเพื่อสังคม

วันรัชม์ พิรุณจินดา (2561) ศึกษาเรื่อง “ปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบบริษัทจำกัด” ผลการศึกษาพบว่า การจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบบริษัทจำกัด จะทำให้เกิดปัญหาหลายประการที่ก่อมาจากร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และเกิดความไม่สอดคล้องของกฎหมายบริษัทจำกัด รวมถึงแนวคิดและร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ในประเด็นเรื่องความหมายของ คำว่าวัตถุประสงค์ทางสังคมการคุ้มครองผู้ถือหุ้นฝ่ายข้างน้อยหน้าที่และความรับผิดชอบของกรรมการในวิสาหกิจเพื่อสังคมที่เป็นบริษัทจำกัดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในวิสาหกิจเพื่อสังคมแหล่งรายได้ของวิสาหกิจเพื่อสังคม และกลไกการกำกับดูแลให้วิสาหกิจเพื่อ

สังคมดำเนินการตามกฎหมาย จากการศึกษากฎหมายของสหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร และเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย พบว่าทั้งสองประเทศต่างมีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบบริษัทจำกัดขึ้นมาโดยเฉพาะ ซึ่งทำให้เกิดความชัดเจนทางด้านโครงสร้างของวิสาหกิจเพื่อสังคม สนับสนุนการดำเนินงาน ช่วยลดอุปสรรค และประกันการดำเนินการวัตถุประสงค์ของวิสาหกิจเพื่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้เสนอให้มีกฎหมายจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมโดยเฉพาะ แยกต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บุษกร ปิงประเสริฐ, อารีย์ นัยพินิจ, and ภัทรวดี เพิ่มวณิชกุล (2563) ศึกษาวิจัย เรื่อง การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย: วิธีการวิจัยแบบผสม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบที่มีผลต่อรูปแบบการประกอบการทางธุรกิจอย่างยั่งยืนของผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมในไทย 2. เพื่อเสนอรูปแบบการประกอบการทางธุรกิจอย่างยั่งยืนของผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมในไทย 3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการประกอบการทางธุรกิจอย่างยั่งยืนของผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมในไทย โดยมีข้อสรุปว่า ปัจจัยด้านผู้ประกอบการ และความสำเร็จด้านกิจการส่งผลโดยตรงต่อการประกอบการทางธุรกิจอย่างยั่งยืน ส่วนความสำเร็จด้านสถาบันส่งผลโดยตรงต่อปัจจัยผู้ดำเนินการทางธุรกิจ และความสำเร็จด้านกิจการ

กิตติคุณ แสงนิล และสันติธร ภูริภักดี (2561) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจเพื่อสังคม กรณีศึกษาสามพรานโมเดล” ผลการศึกษาพบว่า มีแนวทางสำหรับการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนที่มาจากการศึกษาในกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบไปด้วย 10 แนวทาง ดังนี้ 1. มีวิสัยทัศน์เป้าหมายที่ชัดเจน และมองการณ์ไกล 2. ดูแลกิจการที่ดี 3. การสร้างวัฒนธรรมและปัจจัยด้านกิจการ 4. มีข้อมูลและองค์ความรู้ที่ดี 5. การบูรณาการดำเนินงานทุกกิจกรรมหลักที่สำคัญ 6. การจัดการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ 7. กระบวนการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชนที่มีประสิทธิภาพ 8. ความร่วมมือกันจากหลาย ๆ ภาคส่วน 9. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและการสร้างความไว้วางใจกัน 10. ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ผ่านการวิจัยและการพัฒนาใน สินค้า บริการ และการตลาด อย่างต่อเนื่องจากผลการศึกษาที่ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการวิสาหกิจเพื่อสังคมจำเป็นต้องให้ความสำคัญที่เกี่ยวกับการจัดการการดำเนินงานและการจัดการโลจิสติกส์ และจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาและวิจัยเพื่อเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและงานบริการของตัวเองอย่างต่อเนื่องรวมทั้งสร้างกิจการความรู้ แนวทางปฏิบัติที่ดีและการจัดการองค์ความรู้ที่ดี เพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม ที่จะแก้ปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริง โดยต้องอาศัยการบูรณาการในการดำเนินงานจากหลายๆภาคส่วนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของวิสาหกิจเพื่อสังคม

ชญานันท์ ดิยะตระการชัย, ณรงค์ กุณิเทศ และนภัสสรณ์ สุพัฒน์อัญพร (2564) ศึกษาเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์ของวิสาหกิจเพื่อสังคมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย” ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจเพื่อสังคมในระดับมากที่สุด ประกอบด้วยความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรชุมชน การบริหารตลาด และการบริหารจัดการทางการเงิน ตามลำดับ 2. รูปแบบของผลความสำเร็จของวิสาหกิจเพื่อสังคม ประกอบด้วย การตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความสวยงามทันสมัย การบริหารต้นทุนวัตถุดิบที่สามารถควบคุมได้โดยการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม จึงสามารถมองเห็นข้อแตกต่างที่เกิดขึ้นในเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมเป็นเรื่องของการจัดการกิจกรรมที่สามารถจัดการได้ง่ายดายและคนในสังคมเข้าถึงได้ง่าย และส่วนวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีข้อกฎหมายที่เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งการเข้าถึงของประชาชนก็จะมีน้อยกว่าและการขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสังคมก็อาจจะทำได้ยากกว่าธุรกิจเพื่อสังคม

ทั้งนี้งานวิจัยต่าง ๆ ยังไม่ฉายภาพให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิด มุฮัมหมัด ยูนุส ต่อการพัฒนาแนวทางธุรกิจเพื่อสังคมในไทย ซึ่งสิ่งนี้ผู้วิจัยมองว่าจะมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในอนาคตเป็นอย่างมาก เพราะหากประเทศไทยได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของแนวคิดดังกล่าวนี้ได้แล้ว ธุรกิจเพื่อสังคมจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในหลากหลายมิติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาธุรกิจเพื่อสังคมในไทย ผ่านการวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูนุส ว่าจะสามารถสร้างประโยชน์ได้อย่างไร และสามารถนำมาพัฒนาได้จริงหรือไม่อย่างไร เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมในอนาคตต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.6 เทคนิคการทำงานวิจัยเดลฟาย

เนื่องจากแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมุฮัมหมัด ยูนุส เป็นแนวคิดที่ยังไม่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในบริบทธุรกิจเพื่อสังคมของไทย ทำให้ต้องมีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิโดยตรงต่อธุรกิจเพื่อสังคม และเทคนิคเดลฟายจะเป็นเทคนิคที่สามารถช่วยให้ผลวิจัยเกิดความเที่ยงตรงได้มากขึ้นเมื่อเทียบกับการทำวิจัยเชิงคุณภาพเพียงอย่างเดียว ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้เทคนิคดังกล่าวในการศึกษาครั้งนี้ โดยมีรายละเอียด คือ

2.6.1 นิยามของเทคนิคเดลฟาย

เจนเซน (Jensen, 1996) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นวิธีการที่มีการเก็บข้อมูลแบบเป็นโครงการที่มีการรูปแบบการทำรายละเอียดอย่างรอบคอบ ซึ่งจะเป็นการ

สัมภาษณ์บุคคลที่ได้คัดเลือกมาตามหัวข้อในเรื่องต่าง ๆ ที่สนใจ เพื่อทำการสอบถามข้อมูล และความคิดเห็นในเชิงวิชาการ ซึ่งจะเป็นการมุ่งเป้าประเด็นที่มีความสอดคล้องกันผ่านการรวบรวมการวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจที่เป็นเป้าประเด็นเดียวกันเพื่อคาดการณ์ความเป็นไปได้ในอนาคต

จอห์นสัน (Johnson, 1993) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นการจัดการที่มีเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องใช้การพิจารณาที่จะต้องคัดกรองข้อมูลที่เป็นจุดอ่อน เพื่อเอาชนะข้อคิดเห็นเดิมที่ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับผู้ทรงคุณวุฒิคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียว โดยเฉพาะเจาะจง หรือความคิดเห็นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือมติของที่ประชุม ซึ่งเทคนิคเดลฟาย คือวิธีการที่เป็นกระบวนการ หรือ เครื่องมือที่ช่วยให้สามารถตัดสินใจผ่านการวิเคราะห์ข้อสรุปในประเด็นใดประเด็นหนึ่งอย่างเป็นระบบแบบแผนที่ช่วยลดการเผชิญหน้าโดยตรงจากผู้ทรงคุณวุฒิ

Ducanis (1970, อ้างถึงใน นัยนา นุรารักษ์, 2539: 42) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นวิธีการที่ช่วยให้สามารถคาดเดาเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งเทคนิคนี้จะมีวิธีการมุ่งลดผลกระทบ หรืออิทธิพลของบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจเมื่อเกิดเหตุการณ์การเผชิญหน้ากัน ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบในด้านความคิดเห็นที่มีอคติของผู้ทรงคุณวุฒิท่านใดท่านหนึ่ง ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า เทคนิคเดลฟายเป็นวิธีการจัดการที่สามารถรวบรวมคำตอบที่สอดคล้องกันกับเรื่องที่เราต้องการจะศึกษา โดยที่จะสามารถคัดกรองข้อมูลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความสนใจจะถูกตีกรอบลดลงด้วยเพื่อง่ายต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล

Rasp Jr. (1973: 29, อ้างถึงใน ศรีประสาธน์ ประยูร, 2523: 29) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นวิธีการที่มีเทคนิคในการเก็บรวบรวมเพื่อประกอบการตัดสินใจในการกำจัดประเด็นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ได้ทำการศึกษา โดยมุ่งหวังการเอาชนะจุดอ่อนที่เป็นประเด็นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ได้ให้ความสนใจ และสามารถลดข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิคนใดคนหนึ่งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นกลางที่สุด

โอลาฟ เฮลเมอร์ และนิโคลัส เรส (Helmer, & Rescher อ้างถึงใน ศรีประสาธน์ ประยูร, 2523: 50) ให้คำนิยามของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นโครงการจัดทำอย่างละเอียดรอบคอบในการที่จะสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งจะใช้เครื่องมือผ่านการตั้งคำถามผ่านการทำแบบสอบถามในประเด็นที่มุ่งให้ความสใจเป็นพิเศษ เพื่อนำข้อมูลกลับมาวิเคราะห์ผ่านการรวบรวมข้อมูลที่สร้างความสัมพันธ์สอดคล้องกันเกี่ยวข้องกับความเป็นไปได้ในอนาคต ที่จะสอดคล้องทั้งในเรื่องเวลา ปริมาณ และสภาพเหตุการณ์ที่จะเป็นไปได้ในอนาคต

ทอร์นตัน และคณะ (Thornton et. al., 1975, อ้างถึงใน นัยนา นุรารักษ์, 2539: 42) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นการจัดการข้อมูลแบบการสร้างเครื่องมือที่สามารถใช้ตัดสินใจกับข้อมูลที่ได้มาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาและตัดสินใจกับประเด็น

ต่าง ๆ ที่ได้รับมา ซึ่งจะเป็นวิธีการที่ช่วยให้เกิดการขัดเกลา และช่วยให้พิจารณาความคิดเห็นที่สอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่ให้ความสนใจได้

ศรีประสาธน์ ประยูร (2523: 51) กล่าวถึงความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นการดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่ช่วยให้แสวงหาความคิดเห็นที่สอดคล้องกับประเด็นที่ให้ความสนใจของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ทำการคัดเลือกมาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคตใน ซึ่งจะมีวิธีการแสวงหาความคิดเห็นผ่านการใช้แบบสอบถามทางวิชาการแทนการเรียกมานั่งเป็นองค์ประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็นกัน

สุวรรณา เชื้อรัตนพงศ์ (2528: 24) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นวิธีการในการจัดการความคิดเห็นผ่านการรวบรวมเพื่อประกอบการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับอนาคตจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ทำการคัดเลือกมาเป็นอย่างดีแล้ว เพื่อนำข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน และมีข้อมูลที่สามารถเชื่อถือได้มาก โดยผู้วิจัยจะไม่ต้องนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านให้มาประชุมพบปะหน้ากัน แต่ใช้วิธีให้ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านแสดงความคิดเห็น หรือให้วิธีการแก้ไขปัญหาตามแบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นเป็นรายบุคคล

ดิลก บุญเรืองรอด (2530: 23) ได้ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นวิธีการนำความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ประโยชน์อย่างมีระบบแบบแผน หรือเป็นการคัดกรองเพื่อประกอบการตัดสินใจของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งถือเป็นเทคนิคที่ช่วยให้สามารถรวบรวมข้อมูลที่มีความเห็นที่ตรงกัน เพื่อหาข้อสรุปในประเด็นที่ได้ทำการศึกษา หรือให้ความสนใจ โดยการลดการเผชิญหน้าที่สร้างแรงกดดันของผู้ทรงคุณวุฒิคนใดคนหนึ่งผ่านการสอบถามตามข้อคำถามที่ได้สร้างขึ้นตามแบบสอบถามเป็นรายบุคคล

ประเทือง เพ็ชรรัตน์ (2530: 38) ให้ความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นวิธีการที่ช่วยสร้างความเห็นที่มีความสอดคล้องกันผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นประเด็นเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในอนาคตที่สามารถเกิดขึ้นได้ผ่านความคิดเห็นที่ตรงกันของผู้ทรงคุณวุฒิ

ชนิดา รักษ์พลเมือง (2535: 59) ได้กล่าวถึงความหมายของเทคนิคเดลฟาย หมายถึง เป็นเทคนิคที่ช่วยให้สามารถทำนายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สามารถเป็นไปได้ในอนาคตโดยอาศัยข้อคิดเห็นแบบฉันทามติของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาให้ได้ถึงข้อสรุปที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ข้อสรุปจากฉันทามติของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒินี้ จะสามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ ได้ในเชิงวิชาการ

2.6.2 จุดเด่นของการวิจัยเทคนิคเดลฟาย

โดยประโยชน์ของการนำเทคนิคเดลฟายมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยได้มีผู้สรุปไว้ในบทความเรื่อง “การนำเทคนิคเดลฟายไปใช้สำหรับการวิจัย Utilizing the Delphi Technique for Research” (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2560)

1. เทคนิคเดลฟายเป็นเทคนิคที่มุ่งแสวงหาข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ด้วยการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นผู้ทรงคุณวุฒิจึงจำเป็นต้องตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นในแต่ละขั้นตอนการตอบ หรือการตัดสินใจของผู้ทรงคุณวุฒิ จะมีความถูกต้องและความตรงสูง เมื่อผู้ทรงคุณวุฒินั้นเป็นผู้ที่มีความรู้และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษา

2. เป็นเทคนิคที่ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนที่ร่วมในการวิจัยจะไม่ทราบว่าใครเป็นใครบ้าง ที่มีส่วนออกความเห็น และไม่ทราบว่าแต่ละคนมีความคิดเห็นในแต่ละข้ออย่างไร ซึ่งนับว่าเป็นการจัดอิทธิพลของกลุ่มที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของตน

3. เทคนิคเดลฟายนี้ได้ข้อมูลมาจากแบบสอบถาม หรือรูปแบบอย่างอื่นที่ไม่ต้องให้ผู้ทรงคุณวุฒิมาพบกัน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องตอบแบบสอบถามครบทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่ถูกต้อง เชื่อถือได้จึงต้องมีการใช้แบบสอบถามหลาย ๆ รอบ ซึ่งโดยทั่วไปแบบสอบถามในรอบที่ 1 มักเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดและในรอบต่อ ๆ ไป จะเป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

4. เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนได้ตอบแบบสอบถามโดยกลั่นกรองอย่างละเอียดรอบคอบ และให้คำตอบที่มีความสอดคล้องกันยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะแสดงความคิดเห็นที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันในคำตอบแต่ละข้อของแบบสอบถามที่ตอบลงไปในครั้งก่อนแสดงในรูปสถิติ คือ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วส่งกลับให้ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนพิจารณาว่าจะคงคำตอบเดิมว่าเปลี่ยนแปลงใหม่หรือไม่

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์จะเป็นสถิติเบื้องต้น คือ การวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง ได้แก่ มัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) ค่าเฉลี่ย (Mean) และการวัดการกระจายของข้อมูล คือ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

2.6.3 ขั้นตอนของการวิจัยเทคนิคเดลฟาย

นอกจากนี้ในบทความเรื่อง “การนำเทคนิคเดลฟายไปใช้สำหรับการวิจัย Utilizing the Delphi Technique for Research” (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2560) ยังได้สรุปเรื่องขั้นตอนการใช้เทคนิคเดลฟายสู่การทำวิจัยไว้ ดังนี้

1. กำหนดปัญหาที่จะศึกษา ปัญหาที่จะวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายควรเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบที่ถูกต้องแน่นอน และสามารถวิจัยปัญหาได้จากการให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานั้น ๆ เป็นผู้ตัดสิน ประเด็นปัญหาควรจะนำไปสู่การวางแผนนโยบาย หรือการคาดการณ์ในอนาคต

2. การเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากคุณลักษณะเฉพาะของ การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย คือ การอาศัยข้อคิดเห็นจากการตอบของผู้ทรงคุณวุฒิผลการวิจัยจะน่าเชื่อถือหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เลือกสรรมานั้น สามารถให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้เพียงใด ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงในการเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ความสามารถของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ความร่วมมือของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ และวิธีการเลือกสรรผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น

3. การทำแบบสอบถามในกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟายนี้ จะให้ผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามจำนวน 2 รอบขึ้นไป ดังนี้

3.1 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 การทำแบบสอบถามฉบับแรก โดยทั่วไปแบบสอบถามฉบับแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิด และเป็นการถามแบบกว้าง ๆ ให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่จะวิจัยนั้น เพื่อระดมความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ผ่านรูปแบบใดก็ได้ที่ผู้ทรงคุณวุฒิสะดวกให้ข้อมูล เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ กำหนดเวลาในการส่งคำตอบนี้คืนภายใน 2 สัปดาห์ ถ้าผู้ทรงคุณวุฒิคนใดไม่ส่งคืนควรทวงถาม สำหรับการวิเคราะห์คำตอบแบบสอบถามรอบที่หนึ่งผู้วิจัยจะต้องรวบรวมความคิดเห็นและวิเคราะห์โดยละเอียดและนำมาสังเคราะห์เป็นประเด็น โดยตัดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนออกเพื่อนำไปสร้างแบบสอบถามในรอบต่อไป

3.2 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยการนำคำตอบที่วิเคราะห์ได้จากกรอบที่หนึ่งมา สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) อาจใช้ 5 ระดับเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนให้น้ำหนักความสำคัญของแต่ละข้อ รวมทั้งเหตุผลที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยของแต่ละข้อลงในช่องว่างที่เว้นไว้ตอนท้ายประโยค หรือควรการแก้ไขสำนวนผู้ทรงคุณวุฒิสามารถให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมได้ แล้วส่งแบบสอบถามในรอบนี้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดิม และอำนวยความสะดวกในการส่งคืนข้อมูลเช่นเดียวกับรอบที่หนึ่ง และสำหรับการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยการนำคำตอบแต่ละข้อมาหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) นำคำตอบแต่ละข้อจากการวิเคราะห์รอบที่ 2

3.3 การวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 3 โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ กล่าวคือ ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์แคบ แสดงว่า คำตอบที่วิเคราะห์ได้นั้นมีความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่สอดคล้องกัน ซึ่งถ้าผู้วิจัยได้ข้อมูลเพียงพอก็อาจสรุปผลการวิจัยได้รอบนี้เลย แต่ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์กว้าง (มีค่ามาก) แสดงว่า คำตอบที่วิเคราะห์ได้นั้นมีความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิไม่สอดคล้องกัน (ต่างกัน) ก็อาจสร้างแบบสอบถามใหม่เป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยมี

ข้อคิดเห็นเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 2 ซึ่งมีค่าเพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และเครื่องหมายแสดงตำแหน่งที่ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนั้น ๆ ได้ตอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 ลงไป แล้วส่งกลับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิท่านนั้นได้ยืนยันคำตอบเดิมหรือเปลี่ยนแปลงคำตอบใหม่ ทำตามขั้นตอนหรือวิธีการเดียวกันกับรอบที่ 3

3.4 การวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 4 ถ้าผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ปรากฏคำตอบที่ได้มีความสอดคล้องกัน นั่นคือ ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์แคบก็ยุติกระบวนการวิจัยได้ แต่ถ้าคำตอบทั้งหมดยังมีความต่างก็สร้างแบบสอบถามใหม่เป็นแบบสอบถามรอบที่ 4 โดยมีข้อคิดเห็นเดียวกันกับแบบสอบถามรอบที่ 3 ด้วยวิธีการเดิมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการวิจัยเดลฟายส่วนใหญ่สามารถได้ข้อสรุปผลการวิจัยจากแบบสอบถามรอบที่ 3 และหากดำเนินการวิจัยรอบที่ 4 ก็จะได้ข้อสรุปใกล้เคียงกับรอบที่ 3 การเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำคัญ รูปแบบของแบบสอบถามใช้ทั้งสองประเภท คือ แบบสอบถามปลายเปิดและแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตรฐานประมาณค่า การให้ข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการเดลฟาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้รับรู้ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

2.6.4 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย

เมื่อพิจารณาถึงการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ยังสรุปถึงวิธีการวิเคราะห์ดังกล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ในบทความเรื่อง การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย : การหลีกเลี่ยงมโนทัศน์ที่ไม่ถูกต้อง (น้ำผึ้ง มีศีล, 2559)

โดยสรุปรวมว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อข้อความแต่ละข้อ ข้อมูลย้อนกลับนี้ จะนำเสนอด้วยค่าสถิติ ค่าสถิติที่น่าเสนอจะประกอบด้วยข้อมูล เทคนิคเดลฟายที่พัฒนามาแบบดั้งเดิม จะเก็บข้อมูลรอบที่หนึ่งโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ส่วนรอบต่อมาจะใช้แบบปลายปิด การเก็บข้อมูลในรอบที่หนึ่งโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นกว้าง ๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับแบบสอบถามในรอบที่สองพัฒนามาจากคำตอบของแบบสอบถามในรอบที่หนึ่ง โดยนำความคิดเห็นทั้งหมดจากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์สร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิดชนิดมาตรฐานประมาณค่า แล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจัดลำดับความสำคัญ หรือคาดการณ์แนวโน้มในแต่ละข้อการจัดทำแบบสอบถามในรอบที่ 3 นั้น จะมีการนำข้อมูลที่ได้ของแต่ละข้อจากแบบสอบถามรอบที่ 2 ทั้งหมดมาคำนวณหาค่าสถิติ ประเด็นที่ต้องทำการพิจารณาในแบบสอบถาม คือ การใช้ค่าสถิติที่ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ฐานนิยม (Mode) ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เป็น 2 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่หนึ่งจะประกอบไปด้วยค่าสถิติจำนวน 2 ส่วน คือ ค่าสถิติที่แสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยสรุปรวมซึ่งอาจแสดงด้วยค่าเฉลี่ย ค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน เพื่อแสดงความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ ค่าสถิติส่วนที่ 2 คือ ค่าสถิติที่แสดงการกระจายของ

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อแสดงระดับความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ สถิติที่พบบ่อย ได้แก่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์ หรือการแจกแจงความถี่ หรือร้อยละในแต่ละกลุ่มคำตอบ กลุ่มที่สอง เป็นตัวเลขที่แสดงคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิในรอบที่แล้ว เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความสอดคล้อง หรือความแตกต่างของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคนกับความคิดเห็นของกลุ่ม จำนวนรอบที่เหมาะสม การเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย สามารถดำเนินการได้หลายรอบจนกว่าจะได้คำตอบที่สอดคล้องกันของสมาชิกในกลุ่ม จำนวนรอบที่เหมาะสมของเทคนิคเดลฟาย ขึ้นอยู่กับการได้ข้อสรุปที่มีฉันทามติ หรือจนกว่าสามารถให้เหตุผลได้ว่าทำไมจึงไม่สามารถได้ข้อสรุปที่มีฉันทามติ โดยปกติการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟายอย่างน้อยที่สุดจะต้องใช้ 2 รอบเป็นอย่างน้อย อย่างไรก็ตามผู้รับผิดชอบกระบวนการไม่สามารถคาดคะเนได้ล่วงหน้าว่าจะต้องใช้กระบวนการเก็บข้อมูลจำนวนกี่รอบ เนื่องจากขึ้นอยู่กับระดับฉันทามติของกลุ่มว่าจะสามารถบรรลุผลได้ในรอบใด โดยอยู่ใน 2 รอบ แต่ไม่ควรเกิน 4 รอบ

2.6.5 รูปแบบของเทคนิคเดลฟาย

รูปแบบของเทคนิคเดลฟายที่ใช้ในการวิจัยมี 2 รูปแบบ (น้ำผึ้ง มีศีล, 2559) คือ (1) รูปแบบดั้งเดิม และ (2) รูปแบบปรับปรุง ธรรมชาติของเดลฟายมีลักษณะสำคัญ หรือแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากกลุ่มผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้น ๆ เพื่อสร้างความคิดเห็นที่สอดคล้องต้องกัน หรือฉันทามติระหว่างกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการนำมาสู่ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ ที่มีรูปแบบการดำเนินการโดยใช้แบบสอบถามนำในรอบที่หนึ่ง และแบบสอบถามที่ใช้ในรอบที่หนึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิดการนำเทคนิคเดลฟายแบบเดิมไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประสบปัญหาหลายด้าน เช่น การใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามปลายเปิดนาน การเก็บข้อมูลหลายรอบทำให้ผู้ทรงคุณวุฒิสู้สึกเบื่อ และถูกรบกวนมากเกินไป อัตราการตอบกลับแบบสอบถามค่อนข้างต่ำ ข้อมูลที่ได้ไม่ค่อยมีความหลากหลาย ตอบเข้าหาค่ากลางเพื่อให้ยุติโดยเร็วปัญหาเหล่านี้จึงทำให้ผู้วิจัยปรับปรุงข้อจำกัดของเทคนิคเดลฟายแบบเดิมให้สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น Modified Techniques หมายถึง เทคนิคเดลฟายที่มีการปรับปรุงวิธีการ หรือขั้นตอนการดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และลดข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในเทคนิคเดลฟายแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาในการเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามของเทคนิคเดลฟายในแต่ละรอบใช้ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 40 วัน จึงมีความพยายามหาวิธีย่นระยะเวลาในการเก็บข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. การใช้วิธีการช่วยกันออกความคิดเห็นแทนการตอบแบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่หนึ่ง มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นที่ไม่เหมือนกันของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับการจัดทำเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดในรอบที่ 2 ของเทคนิคเดลฟายแบบดั้งเดิม การช่วยกันออกความคิดเห็นจะช่วยย่นระยะเวลาสำหรับการจัดทำแบบสอบถามในรอบสอง เพราะการมีพุดคุยภายในกลุ่มด้วย

เทคนิคการช่วยกันออกความคิดจะทำให้ได้ความคิดที่เหมาะสมสำหรับความต้องการของผู้ทำวิจัย มีการอภิปรายภายในกลุ่มอย่างมีเหตุผล และช่วยระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลกลับคืนในรอบที่หนึ่ง

2. การใช้วิธีการสัมภาษณ์แทนการตอบแบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่หนึ่งได้ปรับปรุงเทคนิคเดลฟายให้เหมาะกับการวิจัยอนาคต โดยพัฒนาเทคนิคที่เรียกว่า EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เทคนิคนี้เก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่หนึ่งด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีการจำกัดขอบพื้นที่ทางความคิดของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ การใช้วิธีในการสัมภาษณ์แบบเปิดและไม่มีการชี้แนะ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์มีโอกาสแก้ไข ปรับเปลี่ยนข้อมูลที่ให้สัมภาษณ์ ทำให้ข้อมูลที่ได้รับความเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

3. เดลฟายแบบใช้คอมพิวเตอร์เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ (Computer – Based Delphi) การวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านทางคอมพิวเตอร์ ผู้ให้ข้อมูลจะเห็นข้อมูลของสมาชิกในกระบวนการ โดยไม่ต้องอาศัยการสรุปหรือวิเคราะห์ความคิดโดยนักวิจัยซึ่งอาจมีความลำเอียง วิธีนี้จะเก็บข้อมูลได้รวดเร็ว ประหยัด

4. การประชุมแบบเดลฟาย (Delphi Conference) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประชุม หลังจากนั้นระหว่างการประชุมจะเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามซ้ำอีกครั้งหนึ่ง และจึงได้นำข้อมูลที่ได้กลับไปให้สมาชิกในกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วน พร้อมทำการตรวจสอบข้อคิดเห็นของตนเองอีกครั้ง ก่อนที่จะช่วยให้เกิดการอภิปรายกันภายในกลุ่มเป็นครั้งสุดท้าย การเก็บข้อมูลแบบนี้ไม่สามารถปิดบังสถานภาพทางสังคมของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลได้ ผู้วิจัยสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลได้

5. เดลฟายกลุ่ม (Group Delphi) (Johnson, 1993) เสนอการใช้เดลฟายกลุ่ม โดยการกำหนดกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิให้เข้ามาร่วม เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิให้การตอบ ผู้ประเมินจะต้องส่งแบบสอบถามรอบที่ 1 ไปให้ก่อน หลังจากนั้นหลังกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจะได้รับแบบสอบถามฉบับที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องตอบแบบสอบถาม โดยผู้ประเมินความต้องการจำเป็นขอความร่วมมือไม่ให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามภายในกลุ่ม ผู้ประเมินความต้องการจำเป็นรวบรวมคำตอบที่ได้อย่างรวดเร็ว จากนั้นสร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 เมื่อกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามรอบที่ 3 เสร็จเรียบร้อย ผู้ประเมินความต้องการจำเป็นนำข้อเสนอแนะหรือประเด็นที่มีผู้ไม่เห็นด้วยมาพิจารณาร่วมกันแบบเผชิญหน้าเพื่อหาข้อสรุป 3 ประการ คือ การกำหนดโครงสร้างของเส้นทางการส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการเก็บรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล เทคนิคนี้เหมาะสมกับการใช้กับการคาดการณ์ในมิติที่ซับซ้อน ส่วนใหญ่มีมิติเดียว วิธีนี้สามารถไปใช้คู่กับเทคนิคเชิงอนาคตอื่น ๆ เช่น การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูनुส ในครั้งนี้จะเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยไปสู่แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ตามหลักการของ ศาสตราจารย์มูฮัมหมัด ยูनुส โดยผู้วิจัยได้นำเทคนิคการเก็บข้อมูลแบบ (Delphi Technique) มาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงมากที่สุด พร้อมทำการเปรียบเทียบตัวอย่างธุรกิจเพื่อสังคมนระหว่างธนาคารกรามีนกับธนาคารออมสิน โดยระเบียบวิธีวิจัยในขั้นตอนต่าง ๆ มีรายละเอียด ดังนี้

3.2 การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้กำหนดการศึกษาระวบรวมข้อมูล การเลือกกลุ่มเป้าหมายจากกลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่มที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และให้ความร่วมมือในการทำวิจัย ทั้งในระดับผู้บริหาร ระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ ในกรณีที่กลุ่มเป้าหมายไม่สมัครใจยินยอมให้ข้อมูล ตอบคำถามไม่ได้ คุณสมบัติไม่ตรงตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้จะทำการคัดออกจากการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และในกรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิมีความประสงค์ไม่ต้องการให้แสดงข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยจะดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยแบ่งกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิได้ดังนี้

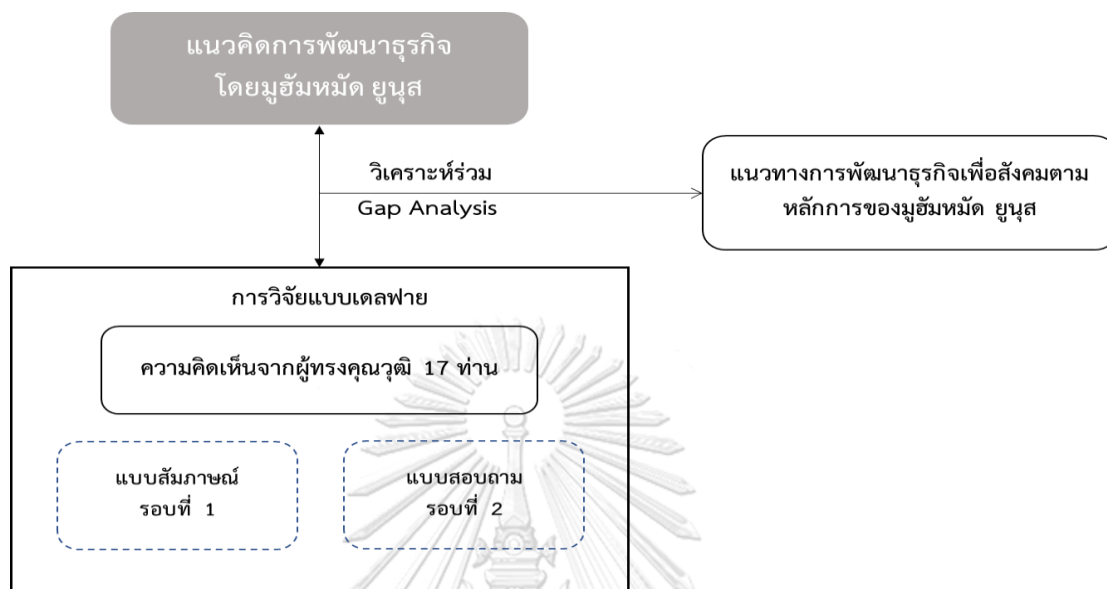
1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาล จำนวน 3 ท่าน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 5 ท่าน
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน จำนวน 3 ท่าน
4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ ธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) จำนวน 6 ท่าน

โดยสรุปข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิได้ดังนี้ ตารางที่ 3.1 ตารางรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 3.1 รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

กลุ่มที่	รายละเอียดของ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่ง/หน่วยงานที่สังกัด	ประเภทของการ ดำเนินงาน/องค์ความรู้
1	ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มา จากหน่วยงาน ภาครัฐบาล	(1) ผู้อำนวยการสถาบันไทยพัฒนา (2) อาจารย์ประจำวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊ง ภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (3) เจ้าหน้าที่นโยบายสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจ เพื่อสังคม	(1) ธุรกิจเพื่อสังคม (2) ธุรกิจเพื่อสังคม (3) วิสาหกิจเพื่อสังคม
2	ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มา จากหน่วยงาน ภาคเอกชน	(4) ประธานกรรมการบริษัท อิมเมจ พลัส คอม มิวนิเคชั่น จำกัด (5) ผู้ร่วมก่อตั้งบริษัท ป่าสาละ จำกัด (6) เจ้าหน้าที่บริษัท บัดดี้โฮมแคร์ วิสาหกิจเพื่อ สังคม จำกัด (7) กรรมการบริษัท มิ่งเกิล คอร์ปอเรชั่น จำกัด (8) ผู้ก่อตั้งบริษัท อาชีพ โซเชียลเอนเทอไพรส์ จำกัด (a-chieve)	(4) ธุรกิจเพื่อสังคม (5) ธุรกิจเพื่อสังคม (6) วิสาหกิจเพื่อสังคม (7) วิสาหกิจเพื่อสังคม (8) วิสาหกิจเพื่อสังคม
3	ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มา จากนักวิชาการที่มี ประสบการณ์การ ทำงาน	(9) ผู้จัดการธนาคารธ.ก.ส. และนักวิชาการ (10) ผู้ช่วยผู้อำนวยการธนาคารออมสินสายงาน พัฒนาธุรกิจประกอบการรายย่อย กลุ่ม ลูกค้าฐานราก และสนับสนุนนโยบายรัฐ (11) นักวิชาการสถาบันการเรียนรู้ เพื่อปวงชน และนักวิชาส่งเสริมการเกษตร	(9) ธุรกิจเพื่อสังคม (10) ธุรกิจเพื่อสังคม (11) ธุรกิจเพื่อสังคม
4	ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ ประกอบการ วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ ธุรกิจเพื่อสังคม ที่สังกัดสมาชิกของ สมาคมธุรกิจเพื่อ สังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand)	(12) ประธานมูลนิธิมิตรใหม่เพื่อชีวิต (13) ประธานมูลนิธิมือต่อมือ (Hand to Hand Foundation) (14) กรรมการมูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (15) เจ้าหน้าที่ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์เด็ก บ้านเวียงพิงค์ (16) เจ้าหน้าที่บริษัท ธรรมธุรกิจ วิสาหกิจเพื่อ สังคม จำกัด (17) เจ้าหน้าที่บริษัท เรย์วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด	(12) ธุรกิจเพื่อสังคม (13) ธุรกิจเพื่อสังคม (14) ธุรกิจเพื่อสังคม (15) ธุรกิจเพื่อสังคม (16) วิสาหกิจเพื่อสังคม (17) วิสาหกิจเพื่อสังคม
รวมผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 17 ท่าน			

3.3 กรอบการวิจัย

ภาพที่ 3.1 กรอบการวิจัย

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ข้อมูลดังกล่าวได้จากการการเก็บข้อมูลโดยใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพ ในการตอบคำถามร่วมกับการใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ในการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิรวมกันจำนวน 17 ท่าน ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball sampling) โดยเป็นไปตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดในหัวข้อที่ 3.2 ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวของโดยตรงกับเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม และธุรกิจเพื่อสังคม ตรงตามเงื่อนไขที่ผู้วิจัยได้กำหนด

โดยในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 ท่าน เนื่องจากเป็นจำนวนที่เหมาะสมสำหรับในการทำงานวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ที่จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป จะทำให้ความคลาดเคลื่อนของผลที่ได้จะลดน้อยลง และจะลดลงอย่างคงที่ประมาณ 0.02 (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2560) ดังตารางนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงค่าความคลาดเคลื่อนของจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิในการตอบแบบสอบถามโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ	การลดลงของความคลาดเคลื่อน	ความคลาดเคลื่อนที่ลดลง
1 - 5	1.20 - 0.70	0.50
6 - 9	0.69 - 0.58	0.12
10 - 13	0.57 - 0.54	0.04
14 - 16	0.53 - 0.50	0.04
17 - 21	0.49 - 0.48	0.02
22 - 24	0.47 - 0.46	0.02
25 - 29	0.45 - 0.44	0.02

ที่มา: Macmillan (1971)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการตัดสินใจใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 ท่าน เพื่อใช้ในการดำเนินงานวิจัย พร้อมทั้งส่งหนังสือขอความร่วมมือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาการพัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วยตัวเอง พร้อมชี้แจงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ โดยจะเป็นการส่งรายละเอียดให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 ท่านทราบถึงการบวนการเก็บข้อมูลที่จะต้องทำการเก็บข้อมูลจำนวน 2 ครั้ง โดยจะเป็นการแจ้งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทราบล่วงหน้า (Preliminary Notification) ก่อนประมาณ 1 - 2 สัปดาห์ หลังจากนั้นจะส่งและรับแบบสอบถามทางออนไลน์ในกรณีผู้ทรงคุณวุฒิอาจจะไม่สะดวกในการรับแบบสัมภาษณ์ อีกกรณีจะส่งและรับแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเองในกรณีที่ได้พบกับเจอผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยจะให้โอกาสผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านใช้เวลาในการตอบคำถามประมาณ 1 สัปดาห์ทั้งในรอบที่ 1 และรอบที่ 2 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงทัศนะหรือตอบคำถามอย่างเต็มที่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยตามขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ข้อมูลดังกล่าวได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม (Literature Study) โดยอาศัยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ดังกล่าว พบว่า ธุรกิจเพื่อสังคมยังคงเป็นเรื่องค่อนข้างแปลกใหม่ในสังคมไทย ดังนั้น การศึกษาเอกสารจากวรรณกรรมทั้งในประเทศไทย และ

ต่างประเทศ จึงเป็นหลักฐานในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ เอกสารที่ค้นคว้านั้นประกอบด้วยบทความวิจัย หนังสือ บทความวิชาการ กฎหมาย รายงานของทางราชการ และบทความในสื่อสิ่งพิมพ์ ที่เกี่ยวกับแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส

3.5 เครื่องมือและการวิเคราะห์ในการวิจัยคุณภาพโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

3.5.1 การสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ตามรูปแบบการวิจัยเทคนิคเดลฟายที่ปรากฏในหัวข้อ 2.6.5 ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) คือ การใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบการตอบแบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่หนึ่ง เพื่อให้ เก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่หนึ่งด้วยการสัมภาษณ์ไม่มีการจำกัดขอบเขตของแนวคิดของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การสัมภาษณ์แบบเปิดและไม่ชี้นำ ผู้ให้สัมภาษณ์มีโอกาสปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และแก้ไขข้อมูลที่ทำให้สัมภาษณ์ทำให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือ มีรายละเอียดและขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการสอบถามข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนแรกจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In debt Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นในเชิงลึก ซึ่งในแบบสัมภาษณ์นี้ แบ่งออกเป็น 5 ตอนย่อย คือ

ตอนที่ 1 การสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อทราบถึง เพศ อายุ ประวัติการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งงานในปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคม และข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางการติดต่อ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นด้านแนวคิดการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นในสถานการณ์ปัจจุบัน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการคาดการณ์ในอนาคต

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาโยบายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม

โดยทั้งหมดเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questions) ในการสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยจะสอบถามเกี่ยวกับเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย สถานการณ์แนวโน้มในการเปลี่ยนรูปแบบวิสาหกิจ

เพื่อสังคมไปสู่ธุรกิจเพื่อสังคมในไทย การแก้ไขปัญหาค่าความโปร่งใสในการปันผลกำไรให้กับผู้ถือหุ้น สำหรับวิสาหกิจเพื่อสังคมเทียบกับธุรกิจเพื่อสังคม โอกาสในการเติบโตในอนาคตเมื่อเทียบกับวิสาหกิจเพื่อสังคมเทียบกับธุรกิจเพื่อสังคม (สุวิมล ว่องวานิช, 2548)

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งที่ 1

หลังจากได้ข้อมูลในครั้งที่ 1 แล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปข้อมูลและรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลดังกล่าวมาสู่การออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างแบบสอบถาม

ในขั้นตอนนี้จะเป็นการสร้างคำถามแบบปลายปิด (Close Ended Questions) เกี่ยวกับความเป็นไปได้เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนจากรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมไปสู่แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูनुส ในประเทศไทย ข้อได้เปรียบและเสียเปรียบระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมกับธุรกิจเพื่อสังคม จุดแข็งของธุรกิจเพื่อสังคมในเรื่องความโปร่งใสของผู้ถือหุ้นและเรื่องปันผลกำไรที่มาช่วยแก้ปัญหาจากวิสาหกิจเพื่อสังคม ควรปรับเปลี่ยนวิสาหกิจเพื่อสังคมไปเป็นธุรกิจเพื่อสังคมใหม่ โดยอยู่ในรูปแบบคำตอบลักษณะมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert scale) ซึ่งจะเป็นชนิดมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ระดับ (มัลลิกา บุณนาค, 2536) ได้แก่

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด	5	คะแนน
ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก	4	คะแนน
ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง	3	คะแนน
ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย	2	คะแนน
ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด	1	คะแนน

ผู้วิจัยได้กำหนดระดับการแปลผลการอภิปรายผลแบบสอบถามเป็นแบบอันตรรกภาพ (Interval Scale) โดยใช้สูตรการวัดค่าคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

$$\text{ค่าคะแนนเฉลี่ย (Average)} = \frac{\text{Sum Score}}{17}$$

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งที่ 2

ในขั้นตอนนี้จะนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 โดยนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาเกณฑ์วัดค่าเฉลี่ยระดับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และการแปลความหมายของระดับคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยยึดเกณฑ์ตามค่าที่ได้จากสูตรคำนวณของระดับขั้น (ค่าพิสัย) เท่ากับ 0.80 ดังนี้

$$\text{ค่าพิสัย} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

คะแนนเฉลี่ย	การแปลผล
ระหว่าง 1.00 - 1.80	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ระหว่าง 1.81 - 2.60	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย
ระหว่าง 2.61 - 3.40	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง
ระหว่าง 3.41 - 4.20	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
ระหว่าง 4.21 - 5.00	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์แบบเชิงพรรณนา (Descriptive Static) คือ วิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) คำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode)

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปผลและส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ

นำข้อมูลการวิเคราะห์ในขั้นต้นส่งกลับไปยังผู้ทรงคุณวุฒิทราบตำแหน่งของคำตอบแต่ละท่านตามข้อมูลทางสถิติที่ได้ตอบคำถามในรอบที่ 1 เพื่อต้องการให้ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านทราบถึงคำตอบของแต่ละท่านในรอบที่ผ่านมาพร้อมกับทบทวนคำตอบใหม่อีกครั้ง และที่สำคัญจะต้องให้ข้อมูลการตอบคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิทราบถึงคำตอบของแต่ละท่านว่ามีความแตกต่างกับผู้ทรงคุณวุฒิท่านอื่นหรือไม่

หากผู้ทรงคุณวุฒิท่านใดยังยืนยันคำตอบเดิมผู้ทรงคุณวุฒิท่านนั้นจะต้องแสดงเหตุผลประกอบในแบบสอบถามรอบที่ 2 นี้ด้วย และจึงนำแบบสอบถามรอบที่ 2 ที่ได้ทำการปรับปรุงตามขั้นตอนของเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เรียบร้อยแล้วไปสอบถามความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิในรอบสุดท้ายอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 6 การออกแบบและวิเคราะห์ข้อมูลครั้งสุดท้าย

นำข้อมูลที่ได้จากครั้งที่ 5 มาปรับแก้และนำกลับไปถามผู้ทรงคุณวุฒิอีกเป็นครั้งสุดท้าย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงสถิติตั้งระบุในรายละเอียดขั้นตอนที่ 4 จากนั้นนำข้อมูลมาสู่การสรุปและรายงานผล

3.5.2 การจัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการรวบรวมแบบสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิในรอบที่ 2 (คำถามแบบปลายปิด Close Ended Questions) นั้นผู้วิจัยจะมีการจัดทำข้อมูลเพื่อตรวจสอบความถูกต้องดังนี้ ดังนี้

การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน สมบูรณ์ของแบบสอบถามตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม หากคำตอบไม่

ครบตามจำนวนจะต้องนำแบบสอบถามชุดที่ข้อมูลขาดตกบกพร่อง หรือตกหล่นไปสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิท่านนั้นโดยการโทรศัพท์ขอข้อมูลเพิ่มเติมให้ข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ เมื่อได้ข้อมูลตามที่กำหนดไว้แล้วจะนำแบบสอบถามในรอบที่ 2 เท่านั้นจำนวน 17 ชุด มาดำเนินการตามวิธีการของเทคนิคของเดลฟาย เพื่อต้องการให้ค่าความคลาดเคลื่อนของผลที่ได้จะลดน้อยลง และจะลดลงอย่างคงที่ประมาณ 0.02 ก่อนจะดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

การลงรหัส (Coding) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทั้งหมด 17 ชุด ในขั้นตอนที่ 3 เท่านั้น มาแปรเป็นสัญลักษณ์ตัวเลขแทนค่าตัวแปรตามแต่ละข้อคำถามลงในโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่ชื่อว่า โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ให้เหมาะสม โดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) ในการศึกษาสถานภาพทั่วไปของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และมาตรประมาณค่า (Rating Scale) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) ค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม (Differences between Median and Mode) และการหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยการพิจารณาหาความสอดคล้องกัน (Consensus) ให้เกิดคำตอบที่เป็นฉันทมติ หรือข้อยุติที่เป็นเสียงข้างมากทั้งความคิดเห็นคล้ายตามกัน และแตกต่างกัน โดยทั้งหมดจะต้องพิจารณาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นสำคัญว่าข้อคิดเห็นเป็นไปตามข้อสมมติฐานหรือไม่อย่างไร แล้วจึงนำข้อมูลที่ไปสรุปผลและวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป โดยจะกล่าวในหัวข้อที่ 3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัย

3.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัย

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ชื่อว่า โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) สำหรับในการทำงานวิจัยในการคำนวณหาค่าของผลวิจัย ดังนี้

การหาค่าร้อยละ (Percentage) ในการศึกษาสถานภาพทั่วไปของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจะคิดคำนวณตามปกติ และความคิดเห็นปลายเปิดที่เป็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้สูตรการหาค่าร้อยละ ดังนี้

$$\text{สูตร } PC = \frac{x}{n} \times 100$$

เมื่อ	PC	แทน	ค่าร้อยละ
	x	แทน	จำนวนของข้อมูลที่ต้องการหาค่า
	n	แทน	จำนวนของข้อมูลทั้งหมด

โดยที่ค่าร้อยละ (Percentage) ความคิดเห็นปลายเปิดที่เป็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจะใช้เกณฑ์ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันอย่างน้อยอยู่ที่ร้อยละ 60 และจะได้ฉันทามติเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงคำตอบในแต่ละรอบเพิ่มขึ้น หรือลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 15 (สุวิมล ว่องวานิช, 2548)

การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ในการศึกษาสถานภาพทั่วไปของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจะคิดคำนวณตามปกติ และสำหรับรูปแบบคำถามชนิดมาตราประมาณค่า (Rating Scale) จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้สูตรการหาค่าเฉลี่ย (จิรัชย์ สุขะเกต, 2548) ดังนี้

ข้อมูลไม่มีการแจกแจงความถี่

$$\text{สูตร } \bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ \bar{x} แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
 x แทน ข้อมูลแต่ละจำนวน
 $\sum x$ แทน ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด
 n แทน จำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลมีการแจกแจงความถี่

$$\text{สูตร } \bar{x} = \frac{\sum fx}{n}$$

เมื่อ \bar{x} แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
 x แทน ค่ากึ่งกลางของข้อมูลในแต่ละชั้น
 f แทน ความถี่ของข้อมูลแต่ละตัว
 $\sum fx$ แทน ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด
 n แทน จำนวนข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

โดยที่เกณฑ์วัดค่าเฉลี่ยระดับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิชนิดมาตราประมาณค่า (Rating Scale) และการแปลความหมายของระดับคะแนนเฉลี่ยความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยยึดเกณฑ์ตามค่าที่ได้จากสูตรคำนวณของระดับชั้นเท่ากับ 0.80 (มัลลิกา บุนนาค, 2536) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	การแปลผล
ระหว่าง 1.00 - 1.80	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ระหว่าง 1.81 - 2.60	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย
ระหว่าง 2.61 - 3.40	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง
ระหว่าง 3.41 - 4.20	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
ระหว่าง 4.21 - 5.00	ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

การหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าฐานนิยม (Mode) เพื่อหาค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม (Differences between Median and Mode) สำหรับรูปแบบคำถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีสูตรดังนี้

$$\text{สูตรมัธยฐาน Mdn.} = L + \left(\frac{n/2 - FC}{FW} \right) i$$

เมื่อ	Mdn.	แทน	มัธยฐาน
	L	แทน	ขอบเขตคะแนนขั้นต่ำของชั้นที่มีมัธยฐานตกอยู่
	n	แทน	จำนวนคะแนน หรือจำนวนข้อมูลทั้งหมด
	FC	แทน	ความถี่สะสมชั้นก่อนที่มีมัธยฐานตกอยู่
	FW	แทน	ความถี่ของชั้นคะแนนที่มีมัธยฐานตกอยู่
	i	แทน	อันตรภาคชั้น

CHULALONGKORN UNIVERSITY

โดยที่เกณฑ์วัดระดับค่ามัธยฐานของผู้ทรงคุณวุฒิชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จะต้องไม่ต่ำกว่า 3.50 (บุญชม ศรีสะอาด, 2542) ซึ่งจะแปลผลได้ดังนี้

ที่สุด	ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป	หมายถึง ความคิดเห็นนั้นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมากที่สุด
	ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 – 4.49	หมายถึง ความคิดเห็นนั้นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยมาก
กลาง	ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 2.50 – 3.49	หมายถึง ความคิดเห็นนั้นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยปานกลาง
	ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 1.50 – 2.49	หมายถึง ความคิดเห็นนั้นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยน้อย
ที่สุด	ค่ามัธยฐานต่ำกว่า 1.50 ลงไป	หมายถึง ความคิดเห็นนั้นกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยน้อยที่สุด

$$\text{สูตรฐานนิยม} \quad \text{Mode} = L + \left(\frac{\Delta 1}{\Delta 1 + \Delta 2} \right) i$$

เมื่อ	Mode	แทน	ฐานนิยม
	L	แทน	ขอบเขตคะแนนต่ำสุดของชั้นที่ฐานนิยมตก
	$\Delta 1$	แทน	ผลต่างของจำนวนความถี่ของชั้นคะแนนก่อนฐานนิยมตกอยู่กับจำนวนความถี่ของชั้นคะแนนที่ฐานนิยมตกอยู่
	$\Delta 2$	แทน	ผลต่างของจำนวนความถี่ของชั้นคะแนนฐานนิยมตกอยู่กับจำนวนความถี่ของชั้นคะแนนที่ฐานนิยมตกอยู่
	i	แทน	อันตรภาคชั้น

หาค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม (Differences between Median and Mode)

$$\text{สูตรค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม} = |\mathbf{Mdn. - Mode}|$$

เมื่อ	Mdn.	แทน	มัธยฐาน
	Mode	แทน	ฐานนิยม

โดยที่การคำนวณหาค่ามัธยฐานและฐานนิยมเพื่อนำไปหาค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยมผลที่ได้จะต้องไม่เกิน 1.00 จะถือว่าแนวความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีความสอดคล้องกัน (Consensus) และถ้าค่าสัมบูรณ์ของผลต่างระหว่างค่ามัธยฐานกับฐานนิยมผลที่ได้เกิน 1.00 แสดงว่าแนวความคิดเห็นของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิไม่มีความสอดคล้องกัน (นิภา ศรีไพโรจน์, 2524)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมหมัด ยูनुส” โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของ มุฮัมหมัด ยูनुส 2) เพื่อศึกษาการดำเนินงานและความเป็นไปได้ของการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ในประเทศไทยตามหลักการของศาสตราจารย์มุฮัมหมัด ยูनुส มีข้อมูล 3 ส่วนหลัก ด้วยกัน

โดยการเก็บข้อมูลในงานวิจัยชิ้นนี้มีวิธีวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ดังนั้น ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ในส่วนที่เป็น (1) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (2) ข้อมูลที่วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย พร้อมทำการเปรียบเทียบตัวอย่างธุรกิจเพื่อสังคมระหว่างธนาคารกสิกรากับธนาคารออมสิน และ (3) ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถาม และทำการอภิปรายข้อมูลทั้ง 3 ส่วน โดยในแต่ละส่วนมีข้อมูลดังนี้

4.1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยขอสงวนรายชื่อและนามสกุลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น 17 คน โดยที่ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดจะต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญเกี่ยวของโดยตรงกับเรื่องวิสาหกิจเพื่อสังคม และธุรกิจเพื่อสังคม ตรงตามเงื่อนไขที่ผู้วิจัยได้กำหนด ได้แก่

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาล จำนวน 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมาจากสถาบันไทยพัฒน์ เจ้าหน้าที่นโยบายสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม และอาจารย์ประจำวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 5 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมาจากบริษัท อิมเมจ พลัส คอมมิวนิเคชั่น จำกัด บริษัท บัดดี้โฮมแคร์ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด บริษัท ป่าสาละ จำกัด บริษัท มิ่งเกิด คอร์ปอเรชั่น จำกัด และบริษัท อาชีพ โซเชียลเอนเทอไพรส์ จำกัด

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน จำนวน 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมาจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารออมสิน และนักวิชาการสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

4. ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ ธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) จำนวน 6 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิมาจาก บริษัท ธรรมธุรกิจ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด มูลนิธิมือต่อมือ มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก สถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์ มูลนิธิมิตรใหม่เพื่อชีวิต และบริษัท เรย์วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด

นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชาย จำนวน 9 ท่าน และเพศหญิงจำนวน 8 ท่าน เป็นผู้มีอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 6 ท่าน ผู้ที่มีอายุ 41 - 50 ปีขึ้นไปจำนวน 5 ท่าน ผู้ที่มีอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 3 ท่าน และ ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 3 ท่าน มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 6 ท่าน ปริญญาโท จำนวน 8 ท่าน ปริญญาเอก จำนวน 3 ท่าน โดยในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ได้ใช้ระยะเวลา 50 นาทีในการสัมภาษณ์ต่อท่าน โดยมีรายละเอียดข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

4.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมุฮัมหมัด ยูनुส

ผลการวิจัยข้อมูลสถานการณ์ธุรกิจเพื่อสังคมในไทย สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.2.1 บริบทธุรกิจเพื่อสังคมในปัจจุบัน

การเกิดขึ้นของธุรกิจเพื่อสังคมในไทย ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีนิยามของธุรกิจเพื่อสังคม ตามกฎหมายตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 แต่มีการให้นิยามของวิสาหกิจเพื่อสังคมไว้ โดยถือเป็นนิติบุคคล จะดำเนินการผลิต จำหน่ายสินค้า และบริการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ทางสังคมเป็นเป้าหมาย และเมื่อได้รับการจดทะเบียน วิสาหกิจเพื่อสังคมที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วจะสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ ได้แก่ คุ้มภัยเงินจากกองทุนสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการ ได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการระยะเริ่มแรก (ไม่เกิน 2 ปี) สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร สิทธิประโยชน์ตามมาตรการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ และสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น

โดยสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเติบโตของกิจการเพื่อสังคมไทยอย่างรวดเร็วและเติบโต เป็นกำลังสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคม พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมพร้อมขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยมีวิสัยทัศน์ที่ต้องการให้ธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศ

ไทยมีความเข้มแข็ง สามารถรวมกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมได้อย่างต่อเนื่อง เป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ โดยกลไกการทำงานหลักของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคม มี 3 ประเด็นที่สำคัญ คือ 1) การสร้างความร่วมมือสำหรับเชื่อมโยง (Connect) การดำเนินงานธุรกิจเพื่อสังคมด้วยกันเองกับกิจการอื่น เพื่อสร้างผลกระทบเชิงบวกสูงสุดต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม 2) การสื่อสารเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ (Communicate) โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยให้เกิดความรู้ที่เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้จริงสำหรับผู้ประกอบการทางสังคม รวมทั้งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมให้กับสาธารณชน 3) ผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม (Catalyze) ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการแบ่งปันข้อมูลให้กับชุมชน และสังคมเพื่อช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ และยั่งยืน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

นอกจากนี้ยังมีการก่อตั้งสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ธุรกิจเพื่อสังคมได้ถูกกล่าวถึงในวงกว้างขึ้น และนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนเศรษฐกิจในระดับชาติ โดยที่สมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2562 ตามการเกิดของพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 แต่กิจการที่สังกัดในสมาคมล้วนเป็นกิจการที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากเป็นไปตามผลประโยชน์และเงื่อนไขที่ได้จากพระราชบัญญัติ โดยเกิดจากการรวมตัวของธุรกิจเพื่อสังคมทั่วประเทศไทย โดยมีจุดมุ่งหมายในการผสานความร่วมมือระหว่างสมาชิก และระหว่างสมาชิกกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยประสบความสำเร็จในการประกอบการ ควบคู่กับการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการขยายผลการแก้ไขปัญหาในวงกว้างยิ่งขึ้นไป ซึ่งกิจการทั้งหมดที่สังกัดสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ยังไม่มีกิจการใดที่แสดงตนว่าเป็นธุรกิจเพื่อสังคม ตามหลักการและเงื่อนไขของมูฮัมมัด ยูนุส ฉะนั้นกิจการเพื่อสังคมที่สังกัดในสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมทั้งหมดล้วนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งปัจจุบันเริ่มมีแนวโน้มที่อยู่ระหว่างการปรับเปลี่ยนไปเป็นธุรกิจเพื่อสังคมตามแนวคิดมูฮัมมัด ยูนุส มากขึ้น

4.2.2 ปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในไทย

จากการศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับธุรกิจเพื่อสังคมในไทย พบว่า ปัจจัยที่เกิดขึ้นมีหลากหลายปัจจัย และอาจสรุปเป็นปัจจัย 2 กลุ่มด้วยกัน คือ 1) ปัจจัยภายในของธุรกิจ และ 2) ปัจจัยภายนอกของธุรกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมจากปัจจัยภายในของธุรกิจ

1.1 การกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์

ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยยังขาดการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ แตกต่างจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของธุรกิจเพื่อสังคมที่มุฮัมมัด ยูนุส ได้กำหนดขึ้นอย่างธนาคารกรามิน ที่มีการระบุเพื่อให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยในบังคลาเทศเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นสินเชื่อแก่คนจนกันว่าสินเชื่อเพื่อผู้ยากไร้ (ไมโครเครดิต) (Yunus, 2009) ด้วยเจตนารมณ์อันแรงกล้าเช่นนี้ทำให้ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยยังไม่ถึงตามหลักการของมุฮัมมัด ยูนุส ประกอบกับปัจจัยในเรื่องของการการตั้งเป้าหมายธุรกิจเพื่อสังคมในไทยที่มีความกว้างเกินไปไม่สามารถที่จะประสบความสำเร็จในฐานะของธุรกิจเพื่อสังคมที่ดีได้ เป้าหมายการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องชัดเจน เพื่อให้พนักงาน ลูกจ้าง แหล่งเงินทุน และการสร้างพันธมิตรกับฝ่ายต่าง ๆ เข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงในการแก้ไขปัญหาสังคมได้ง่ายยิ่งขึ้นเพื่อประกอบการตัดสินใจที่จะร่วมงานกับธุรกิจเพื่อสังคมของตนจุดนี้ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยจะต้องเน้นเป็นพิเศษ ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักในการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมให้บรรลุเป้าหมาย

1.2 การขาดแผนการดำเนินธุรกิจที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ

ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยยังขาดแผนการดำเนินธุรกิจที่ชัดเจนและสม่ำเสมอ ซึ่งธุรกิจเพื่อสังคมก็ไม่ต่างอะไรจากการทำธุรกิจทั่วไปแบบดั้งเดิม แต่จะให้ความสนใจในเรื่องของสังคม สิ่งแวดล้อมมากกว่าธุรกิจทั่วไปอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อขาดแผนการดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบการในไทยก็จะมีเพียงแนวคิดที่ไม่สามารถเห็นแนวทางที่ชัดเจน หรืออาจเรียกได้ว่ายังขาดวิสัยทัศน์หรือขั้นตอนที่จะลงมือทำที่ไม่รู้ว่าควรทำอะไรก่อนหลังไม่ว่าจะเป็นงานด้านการเงิน การบัญชี การตลาด และการปฏิบัติการ ในทางกลับกันผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมในไทยจะใช้เวลาไปกับภาระเขียน หรือการปรับแผนธุรกิจก็จะทำให้เสียโอกาสในการลงนามทดลองขายสินค้าและบริการ ไม่สามารถเข้าใจกลไกตลาด และไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับตัวกิจการ แตกต่างจากธนาคารกรามิน ของยูนุสที่ได้มีคิดค้นโมเดลใหม่ในการประกอบการธุรกิจเพื่อสังคม เนื่องจากรูปแบบของธนาคารพาณิชย์ทั่วไปจะต้องใช้หลักทรัพย์สินในการค้ำประกันเงินทุน โดยจะต้องมีสัญญาบางอย่างสัญญาลายลักษณ์อักษร ซึ่งคนจนส่วนใหญ่ไม่สามารถมีหลักทรัพย์สินไปค้ำประกันได้ โมเดลของธนาคารกรามินจึงเปลี่ยนแนวคิดใหม่ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนและมอบสินเชื่อให้แก่คนจน โดยให้ความสำคัญกับครัวเรือนที่ยากจนที่สุด ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินน้อยกว่า 1 ไร่ จะถูกชักชวนให้มารวมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกกลุ่มจะมีการประชุมสัปดาห์ละครั้งในหมู่บ้านกับพนักงานของธนาคารกรามินเพื่อจ่ายเงินกู้ และสมาชิกกลุ่มต้องคอยตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกด้วยกัน เพื่อให้มั่นใจว่าสมาชิกแต่ละคนสามารถชำระเงินกู้ได้ภายใน 1 ปี โดยกำหนดจำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งการปล่อยกู้ของธนาคารกรามินใช้การค้ำประกันที่เรียกว่า หลักทรัพย์ทางสังคม (Yunus, 2009) ดังนั้นการเขียนแผนธุรกิจที่เป็นเลิศอาจทำให้ธุรกิจเพื่อสังคมได้เงินให้เปล่ามาสนับสนุนในช่วงเริ่มต้น หรือได้นักลงทุนมาร่วม

ลงทุนเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแนวคิดสร้างสรรค์ให้สามารถดำเนินธุรกิจไปก่อนว่าเหมาะสมกับบริบททางสังคมไทยหรือไม่ และสถานการณ์ในปัจจุบันหรือไม่ ก่อนที่จะต่อยอดเพื่อให้เกิดมูลค่าต่อกิจการได้ในอนาคตที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคม และสิ่งแวดล้อมตามแต่วัตถุประสงค์ของแต่ละกิจการธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งตัวอย่างธนาคารกรามินทำให้เห็นถึงการสร้างแผนธุรกิจเพื่อสังคมในไทยได้ชัดเจนมากขึ้น

1.3 การขาดบุคลากรที่ดีในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคม

ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยยังขาดบุคลากรที่ดีในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมเป็นอย่างมากเนื่องจากยังเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทยที่รับรู้ และยังขาดคนที่สามารถพร้อมทำความเข้าใจเรื่องธุรกิจเพื่อสังคม ตามหลักการของมูฮัมมัด ยูนุส ธุรกิจเพื่อสังคมที่ดีควรเป็นกิจการที่มีผู้คนเข้ามาร่วมกันทำงาน เพราะมีความสนใจ มีเป้าหมายทางสังคมเหมือนกัน มีความพร้อมใจกันในการทำให้ดำเนินกิจการ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นธุรกิจเพื่อสังคมบางแห่งจะต้องเลือกนำคนใกล้ชิดเข้ามาบริหาร ซึ่งคนเหล่านี้อาจจะไม่ได้มีเป้าหมายตรงตามธุรกิจเพื่อสังคม และอาจทำให้เกิดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) หรือการขาดข้อตกลงที่ชัดเจนในตอนต้น ทำให้ผู้เกี่ยวข้องขัดกันเรื่องผลประโยชน์ในภายหลัง รวมทั้งการขาดความสามารถในการสรรหา พัฒนา และรักษาพนักงานที่มีความสามารถ รวมถึงการขาดการวัดผลลัพธ์ทางสังคมที่ชัดเจน ขาดความสามารถในการประเมินความเสี่ยง และขาดความสมดุลในการรักษาผลประโยชน์ให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ เช่น ให้นำหนักกับผู้ได้รับประโยชน์ทางสังคมมากไป จนลืมเรื่องความโปร่งใสต่อผู้ถือหุ้น และคืนเงินทุนให้แก่นายทุนที่ไม่ได้รับดอกเบี้ย ทั้งหมดล้วนเป็นอันตรายต่อธุรกิจเพื่อสังคม ดังตัวอย่าง ธนาคารกรามินก็ไม่ได้มีแนวร่วมเกิดขึ้นในช่วงระยะแรก มูฮัมมัด ยูนุสได้เริ่มต้นมาจากจุดเล็ก ๆ ก่อนที่จะมีบุคลากรที่เข้าร่วมในการทำให้เกิดรูปแบบเอกชนธนาคารกรามินในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยเองก็จะต้องใช้ระยะเวลาอีกเช่นเดียวกัน

2. ปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมจากปัจจัยภายนอกของธุรกิจ

2.1 การขาดแหล่งทุนและเงินหมุนเวียนของกิจการธุรกิจเพื่อสังคม

ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยยังมีปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน เช่น กิจการที่มีอัตรากำไรต่ำก็จะเป็นที่ไม่น่าสนใจของธนาคารที่จะปล่อยกู้ให้ กิจการที่ใช้เงื่อนไขการไม่ปันผลต่อผู้ถือหุ้นก็อาจเข้าไม่ถึงนักลงทุนที่ต้องการถือหุ้น และหวังเงินปันผลรวมถึงเข้าไม่ถึงกองทุนเงินให้เปล่า เพราะไม่ได้เป็นกิจการการกุศลอย่างมูลนิธิ การลงทุนเพื่อสร้างผลลัพธ์ทางสังคม (Impact Investing) ที่นักลงทุนเน้นหวังผลด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปได้ค่อนข้างยาก โดยปัจจุบันถือได้ว่ามีความเป็นไปได้ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนมากขึ้นนับเป็นข่าวดี เนื่องจากความร่วมมือของธนาคารอมสินที่ร่วมมือกับสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย เพื่อปล่อยสินเชื่อให้แก่กิจการที่อยู่ในสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย หรือ กิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย โดยธนาคารอมสิน จะดำเนิน

กิจกรรมในการเสริมสร้างขีดความสามารถและการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารกิจการ เช่น จัดการฝึกอบรมให้ความรู้ทางธุรกิจให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจ SMEs และ Start up โดยให้สิทธิพิเศษกับสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมในการเข้าร่วมการฝึกอบรม รวมถึงการสนับสนุนสมาชิกให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน บริการ และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของธนาคาร เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือได้เกิดขึ้นแล้ว โดยธนาคารออมสินได้ออกผลิตภัณฑ์สินเชื่อสำหรับโครงการโดยเฉพาะได้แก่ สินเชื่อธุรกิจออมสินขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน เสริมสภาพคล่อง หรือเพื่อต่อเติมซ่อมแซมสถานที่ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบกิจการ โดยให้วงเงินกู้สูงสุด 10 ล้านบาทต่อราย มีทั้งเงินกู้ระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี อัตราดอกเบี้ยคงที่ 2 ปีแรก 2.99% ต่อปี ปีที่ 3 เป็นต้นไป คิดอัตราดอกเบี้ย MOR ต่อปี (ปัจจุบัน MOR ของธนาคารฯ = 5.995%) และเงินกู้ระยะยาวให้กู้สูงสุดไม่เกิน 10 ปี ปีแรกไม่ต้องชำระเงินต้น คิดอัตราดอกเบี้ยคงที่ 2 ปีแรก 2.99% ต่อปี ปีที่ 3-10 คิดอัตราดอกเบี้ย MLR ต่อปี (ปัจจุบัน MLR ของธนาคารฯ = 6.150%) ทั้งนี้หากวงเงินกู้ไม่เกิน 3 ล้านบาท ใช้บุคคลค้ำประกันร่วมกับบริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม (บสย.) ส่วนวงเงินกู้ 3 - 10 ล้านบาท สามารถใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันได้ และขณะนี้ได้มีการอนุมัติสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมไปแล้วรวมกว่า 17 ล้านบาท และในอนาคตจะได้มีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องต่อไป (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

ซึ่งถือว่าเป็นข่าวที่ดีสำหรับประเทศไทยที่ได้มีการเปิดกว้างให้เกิดช่องทางในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน หรือสินเชื่อเพื่อนำไปดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมในไทยเพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จในการประกอบ การ ควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหา พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม และเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนประเทศสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs

เนื่องจากธนาคารออมสินของประเทศไทยได้มีการประกาศนโยบายในการปล่อยสินเชื่อเพื่อช่วยเหลือกับผู้ประกอบการเพื่อสังคม พร้อมเปลี่ยนแปลงองค์กรของธนาคารออมสินเพื่อนำไปสู่ธนาคารเพื่อสังคม (Social Bank) ที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมมาก พร้อมทั้งจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจมากขึ้น และช่วยสร้างองค์ความรู้เพื่อยกระดับกิจการให้สามารถช่วยเหลือชุมชนและสังคมได้อย่างยั่งยืน จึงเป็นที่มาเพื่อทำการเปรียบเทียบตัวอย่าง เพราะเนื่องจากมีนโยบายคล้ายคลึงกับธนาคารกรามีน ในประเทศบังคลาเทศที่เป็นต้นแบบของธุรกิจเพื่อสังคมตามแบบฉบับของมูฮัมหมัด ยูนุส เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในอนาคตต่อไป

ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงได้ทำการเปรียบเทียบตัวอย่างระหว่างธนาคารกรามีน กับธนาคารออมสิน ผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบตามตารางที่ 4.1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบตัวอย่างระหว่างธนาคารกรามีน กับ ธนาคารออมสิน

การเปรียบเทียบ ในระหว่าง	ธนาคารกรามีน ในประเทศบังคลาเทศ	ธนาคารออมสิน ในประเทศไทย
ลักษณะกิจการ	เป็นธนาคารในลักษณะที่เป็นกิจการแบบธุรกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับความพยายามแก้ปัญหาสังคมในประเทศบังคลาเทศ โดยให้สินเชื่อแก่คนจนหรือมีรายได้น้อยในรูปแบบไมโครเครดิต	เป็นธนาคารรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยที่ให้บริการแก่ประชาชนรายย่อยเพื่อฝากถอนโอนออมเงิน ปล่อยสินเชื่อ เน้นการให้สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท และพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อย
สัดส่วนการถือหุ้น และ การกำกับดูแล	ผู้กู้สามารถมีสัดส่วนเป็นเจ้าของถึงร้อยละ 93 และรัฐบาลถือสัดส่วนความเป็นเจ้าของร้อยละ 7 โดยธนาคารกลางของประเทศบังคลาเทศจะเข้ามากำกับดูแลธนาคารกรามีน	มีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงการคลัง รัฐบาลไทยถือสัดส่วนความเป็นเจ้าของเพียงผู้เดียว ซึ่งอยู่ใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ของรัฐบาลไทยในการสนับสนุนเงินงบประมาณในแต่ละปี
วัตถุประสงค์ของ กิจการ	สร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ยากจนที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ และจัดเก็บอัตราดอกเบี้ยตามกำลังของผู้กู้ในแต่ละประเภทในลักษณะเงินกู้พื้นฐาน และเงินกู้แบบมีความยืดหยุ่นสำหรับผู้ที่ยากจน โดยแบ่งจากเงื่อนไขครอบครัวที่มีที่ดินทำกินน้อยกว่า 1 ไร่	เพื่อประโยชน์ในการเก็บรักษาทรัพย์สินของประเทศไทย สนับสนุนการลงทุน และส่งเสริมการออมของประชาชน ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกด้านตราบถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นธนาคารเพื่อสังคม (Social Bank) และ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม
เงื่อนไขการปล่อย สินเชื่อ	ธนาคารกรามีนมีการตั้งเงื่อนไขสินเชื่อแบบยืดหยุ่น คือ ให้ผู้ที่ต้องการจะกู้เงินจะต้องรวมกลุ่มกัน โดยแต่ละกลุ่มจะต้องมีจำนวนสมาชิก	รูปแบบเป็นไปตามของธนาคารพาณิชย์กระแสหลักทั่วไปที่ตั้งอยู่บนการเรียกทรัพย์สินเป็นหลักประกัน สำหรับการประกอบการทำสินเชื่อ มี

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบตัวอย่างระหว่างธนาคารกรามีน กับ ธนาคารออมสิน (ต่อ)

การเปรียบเทียบ ในระหว่าง	ธนาคารกรามีน ในประเทศไทย	ธนาคารออมสิน ในประเทศไทย
	5 คน และ ต้องให้ คำสัญญา ตาม หลักการของธนาคารทั้งหมด 16 ข้อ ด้วยความเชื่อว่าหากสมาชิกปฏิบัติตาม พันธะสัญญาทั้งหมดนี้ พวกเขาจะ สามารถก้าวพ้นความยากจนได้อย่าง ยั่งยืน หลังจากได้รับเงินกู้ภายใน 5 ปี โดยการปล่อยสินเชื่อจะมีลักษณะห ยืดหยุ่น ซึ่งจะไม่มีการทำสัญญาเงินกู้ ไม่มีการเรียกหลักทรัพย์ในการค้า ประกันจากผู้กู้ และไม่มีการฟ้องร้อง เรียกค่าเสียหายในศาล	การทำสัญญาเงินกู้ที่เป็นลายลักษณ์ อักษร นอกจากนั้นมีการเรียก ตรวจสอบประวัติการทำธุรกิจ การ หาแหล่งรายได้ของกิจการเพื่อหา ความสามารถในการชำระหนี้ตามแต่ ละกิจการไม่ว่าจะเป็นกิจการทั่วไป หรือ กิจการเพื่อสังคม
อัตราดอกเบี้ย	ธนาคารกรามีนแบ่งการเก็บอัตรา ดอกเบี้ยสำหรับการปล่อยสินเชื่อ ออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1. เงินกู้ทั่วไปจัดเก็บร้อยละ 20 ต่อปี 2. เงินกู้เพื่อการซื้อบ้านร้อยละ 8 ต่อ ปี 3. เงินกู้เพื่อการศึกษาร้อยละ 5 ต่อปี 4. ไม่คิดดอกเบี้ยสำหรับผู้ที่ยากจน มากตามเงื่อนไขที่ธนาคารกรามีนกำหนด ไว้	โดยสำหรับผู้ประกอบกิจการเพื่อ สังคมจะให้วงเงินกู้สูงสุด 10 ล้านบาทต่อราย มีทั้งเงินกู้ระยะสั้นไม่เกิน 1 ปี อัตราดอกเบี้ยคงที่ 2 ปีแรก 2.99% ต่อปี ปีที่ 3 เป็นต้นไป คิด อัตราดอกเบี้ย MOR ต่อปี (ปัจจุบัน MOR ของธนาคารฯ = 5.995%) และเงินกู้ระยะยาวให้กู้สูงสุดไม่เกิน 10 ปี ปีแรกไม่ต้องชำระเงินต้น คิด อัตราดอกเบี้ยคงที่ 2 ปีแรก 2.99% ต่อปี ปีที่ 3 -10 คิดอัตราดอกเบี้ย MLR ต่อปี (ปัจจุบัน MLR ของ ธนาคารฯ = 6.150%) ทั้งนี้หาก วงเงินกู้ไม่เกิน 3 ล้านบาท ใช้บุคคล คำประกันร่วมกับบริษัทประกัน สินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบตัวอย่างระหว่างธนาคารกรามีน กับ ธนาคารออมสิน (ต่อ)

การเปรียบเทียบ ในระหว่าง	ธนาคารกรามีน ในประเทศบังคลาเทศ	ธนาคารออมสิน ในประเทศไทย
		(บสย.) ส่วนวงเงินกู้ 3 - 10 ล้านบาท สามารถใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันได้
นโยบายเกี่ยวกับ ธุรกิจเพื่อสังคม	เนื่องด้วยเป็นธุรกิจเพื่อสังคมอยู่แล้ว ธนาคารกรามีนจะพัฒนารูปแบบให้เข้ากับคุณสมบัติของกลุ่มคนยากจนส่วนใหญ่ โดยมีนโยบายแบ่งเป็น 3 ข้อ ดังนี้ 1. การยึดมั่นในเป้าหมายสูงสุด คือ การเป็นธนาคารพาณิชย์ที่แสวงหากำไร ไม่ใช่กิจการการกุศล ดังตามคำอธิบายบนเว็บไซต์ของธนาคารกรามีนที่ว่า “เป้าหมายหลักของธนาคารกรามีน คือ การนำบริการของสถาบันการเงินไปสู่คนจน” เพื่อช่วยให้พวกเขาต่อสู้กับความยากจนได้ด้วยตัวเองในระยะยาว และมีฐานะมั่นคงมากขึ้น 2. การสร้างกระบวนการและกลไกต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้คนจนมีความสามารถในการชำระหนี้ได้ตรงตามเวลาที่กำหนด เนื่องจากธนาคารกรามีนทำธุรกิจกับคนจน ซึ่งเผชิญกับความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจสูงมาก ดังนั้นธนาคารจึงต้องออกแบบเงื่อนไขเงินกู้ที่ค่อนข้างยืดหยุ่นมากกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป 3. การให้การศึกษาและมอบอำนาจแก่คนจน (empowerment) ยูเนสเรียกโมเดลธุรกิจของเขาวว่า “trust-based	เริ่มมีนโยบายเป็นธนาคารเพื่อสังคม (Social Bank) จากบทบาทสถาบันการเงินของรัฐที่ให้บริการทางการเงิน ควบคู่กับบทบาทการพัฒนาและอย่างครบวงจร ยกระดับคุณภาพชีวิตผ่านการเป็นผู้นำด้านส่งเสริมการออม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และประชาชนรายย่อย รวมถึงการดูแลสังคม และสิ่งแวดล้อมในทุกมิติ ธนาคารออมสินได้ทำการต่อยอดความสำเร็จจากการดำเนินงานที่ผ่านมาเพื่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกแก่สังคมที่เป็นรูปธรรมให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยแนวคิด “ Making POSITIVE Impact on Society” ภายใต้การมุ่งเน้นบทบาทการเป็นธนาคารเพื่อสังคมอย่างเต็มรูปแบบ ที่คำนึงถึงภารกิจเชิงสังคมในทุกกระบวนการเพื่อการดูแลลูกค้าทุกกลุ่มอย่างสมดุล ทั้งด้านการสร้างโอกาสเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนรายย่อย และผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงบริการทางการเงินแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยที่เป็นธรรมในระบบ ควบคู่กับการส่งเสริมการออมและให้ความรู้

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบตัวอย่างระหว่างธนาคารกรามีน กับ ธนาคารออมสิน (ต่อ)

การเปรียบเทียบ ในระหว่าง	ธนาคารกรามีน ในประเทศบังคลาเทศ	ธนาคารออมสิน ในประเทศไทย
	banking” หมายความว่า ธนาคารมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของคนจนในฐานะลูกหนี้ แต่ความเชื่อมั่นเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถรับประกันความสามารถในการชำระเงินกู้คืนได้	ทางการเงินแก่เด็ก เยาวชนและผู้สูงอายุ การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการรายย่อย รวมถึงเป็นแหล่งเงินทุนแก่ภาครัฐในการพัฒนาประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมภายใต้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)
จุดอ่อน	จุดอ่อนของธนาคารกรามีน คือ ธนาคารกรามีนไม่ได้ใช้ระบบบัญชีมาตรฐานซึ่งจะใช้ระบบที่มีความยืดหยุ่นสูงทำให้การชำระหนี้เกิดความไม่แน่นอน และเงินกู้พื้นฐานอาจจะปนกับเงินกู้ที่เป็นลักษณะยืดหยุ่นทำให้ไม่สามารถคาดเดาความเพียงพอของเงินในกองทุน และผลประกอบการที่แท้จริงได้นอกจากนั้นผู้กู้ส่วนใหญ่จะเป็นการกู้เพื่อการบริโภคมากกว่าการผลิตสินค้าและบริการ	จุดอ่อนของธนาคารออมสิน คือ การปล่อยสินเชื่ออาจจะทำให้แค่เพียงกลุ่มเดียว หรือบางรายได้เท่านั้น สำหรับผู้ที่ยากจน หรือผู้ประกอบการเพื่อสังคมที่เพิ่งเริ่มต้น อาจจะไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้เนื่องจากจะต้องใช้หลักฐานในการค้ำประกันตามแบบแผนของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ในกรณีที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ในท้ายที่สุดอาจจะทำให้เกิดการยึดทรัพย์สินที่ได้ทำการค้ำประกัน ที่อาจจะนำไปสู่ปัญหาสังคมในด้านต่าง ๆ ตามมาได้

ที่มา: Yunus (2009) ,ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2 (2564) และผู้วิจัย (2565)

4.3 เพื่อศึกษาการดำเนินงานและความเป็นไปได้ของการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม มาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย

4.3.1 ความคิดเห็นด้านแนวคิดการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม

4.3.1.1 การสะท้อนวัตถุประสงค์ที่แท้จริงการดำเนินงานของการก่อตั้งธุรกิจเพื่อสังคมของไทยในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ธุรกิจเพื่อสังคมนั้น มีจุดมุ่งหมายหลักในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาทางสังคมโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม และมีแนวโน้มได้ว่าจะเกิดธุรกิจเพื่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรมในอีกไม่นานซึ่งจะต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะ สำหรับประเทศไทยถือได้ว่ายังอยู่ในระยะเริ่มต้น ยังสามารถเติบโตได้อีกมากสำหรับสังคมไทย โดยธุรกิจเพื่อสังคมในไทยจะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่คนยากจน และคนที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง เพื่อลดการเผชิญหน้าและความเสี่ยงต่อเหตุการณ์รุนแรง ภัยพิบัติอันเนื่องมาจากภูมิอากาศ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินการทางการเงินอาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้าและบริการ โดยการดำเนินงานจะต้องมีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการดำเนินงานเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมเป็นหลักมากกว่าที่จะเน้นเรื่องผลประโยชน์และกำไรที่จะได้รับเป็นการดำเนินงานที่เปรียบเสมือนการมาเจอกัน ณ กึ่งกลางของความสมดุลระหว่างกิจการสาธารณะกุศลที่สร้างประโยชน์แก่สังคมกับภาคธุรกิจที่มุ่งเน้นการสร้างผลกำไรเป็นหลัก ดังนั้นการดำเนินการของธุรกิจเพื่อสังคมจึงเป็นการผนวกรวมวัตถุประสงค์ที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม กับการที่สังคมจะสามารถหารายได้และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งในรูปแบบการดำเนินการธุรกิจเพื่อสังคมเป้าหมายของธุรกิจที่เกิดขึ้น จะเป็นการนำผลกำไรจากการประกอบกิจการไปสร้างประโยชน์แก่สังคม และจัดสวัสดิการให้ผู้ด้อยโอกาส เช่น การสาธารณสุขที่พักอาศัย บริการทางการเงิน โภชนาการสำหรับเด็ก ที่ขาดสารอาหาร การบริการน้ำดื่ม ไฟฟ้าชุมชน และดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นต้น โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ธุรกิจเพื่อสังคมนั้น มีจุดมุ่งหมายหลักในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาทางสังคมโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม และมีแนวโน้มได้ว่าจะเกิดธุรกิจเพื่อสังคมอย่างเป็นรูปธรรมในอีกไม่นานซึ่งจะต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะ สำหรับประเทศไทยถือได้ว่ายังอยู่ในระยะเริ่มต้น ยังสามารถเติบโตได้อีกมากสำหรับสังคมไทย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

การดำเนินการทางการเงินอาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้าและบริการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

การแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมมีการดำเนินการทางการเงิน อาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้าและบริการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงาน ภาครัฐบาลท่านที่ 3, 2564)

การดำเนินงานจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อสังคมเป็น หลักมากกว่าที่จะเน้นเรื่องผลประโยชน์ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชน ท่านที่ 1, 2564)

ถ้าไรที่จะได้รับเป็นการดำเนินงานที่เปรียบเสมือนการมาเจอกัน ณ กึ่งกลางของ ความสมดุลระหว่างกิจการสาธารณะกุศลที่สร้างประโยชน์แก่สังคมกับภาคธุรกิจ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 2, 2564)

การสร้างผลกำไรเป็นหลัก ดังนั้นการดำเนินการของธุรกิจเพื่อสังคมจึงเป็นการ ผนวกรวมวัตถุประสงค์ที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจาก หน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 3, 2564)

การที่สังคมจะสามารถหารายได้และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งในรูปแบบการ ดำเนินการธุรกิจเพื่อสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 4, 2564)

การนำผลกำไรจากการประกอบกิจการไปสร้างประโยชน์แก่สังคม และจัดสวัสดิการ ให้ผู้ด้อยโอกาส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่าน ที่ 1, 2564)

การผนวกรวมวัตถุประสงค์ที่ จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม กับการที่สังคมจะ สามารถหารายได้และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการ ที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

การสาธารณสุขที่พักอาศัย บริการทางการเงิน โภชนาการสำหรับเด็ก ที่ขาดสารอาหาร การบริการน้ำดื่ม ไฟฟ้าชุมชนและดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

การดำเนินการทางการเงินอาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้าหรือบริการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 4, 2564)

การดำเนินการทางการเงินอาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้า หรือบริการ หรืออาจเป็นการระดมทุน ซึ่งการลงทุนเหล่านี้มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงาน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

การเน้นเรื่องผลประโยชน์และกำไรที่จะได้รับเป็นการดำเนินงานที่เปรียบเสมือนการมาเจอกัน ณ กึ่งกลางของความสมดุลระหว่างกิจการสาธารณะกุศลที่สร้างประโยชน์แก่สังคมกับภาคธุรกิจ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

การสร้างผลกำไรเป็นหลัก ดังนั้นการดำเนินการของธุรกิจเพื่อสังคมจึงเป็นการผนวกรวมวัตถุประสงค์” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 3, 2564)

การสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมกับการที่สังคมจะสามารถหารายได้และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งในรูปแบบการดำเนินการธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูनुส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 4, 2564)

การนำผลกำไรจากการประกอบกิจการธุรกิจเพื่อสังคมไปสร้างประโยชน์แก่สังคมและจัดสวัสดิการให้ผู้ด้อยโอกาสเช่น การสาธารณสุขที่พักอาศัย บริการทางการเงิน

โภชนาการสำหรับเด็กที่ขาด สารอาหาร การบริการน้ำดื่ม ไฟฟ้าชุมชนและดูแล ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและ ธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 5, 2564)

4.3.1.2 กลไกการดำเนินกิจการของธุรกิจเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า กิจการที่ให้การสนับสนุนธุรกิจเพื่อสังคมโดยมากเห็นว่ายามตามกฎหมายเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการระบุงกิจการที่เข้าเกณฑ์ในการรับการส่งเสริมจากรัฐบาล มากกว่าจะเป็นเกณฑ์ตายตัวในการพิจารณาว่ากิจการนั้น ๆ เป็นธุรกิจเพื่อสังคมหรือไม่ และควรได้รับการสนับสนุนจากกิจการตัวกลางหรือเปล่า การศึกษาตามโครงการสภาพการณ์ธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยไม่ได้ใช้นิยามตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 แต่ใช้นิยามที่ใกล้เคียงกับกิจการตัวกลาง และเชิญชวนให้ธุรกิจเพื่อสังคมทั้งหกประเภทตามแผนแม่บทเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553 - 2557 ได้แก่ 1) กิจการที่ก่อตั้งโดยเครือข่ายและกิจการชุมชน 2) กิจการที่จัดตั้งเป็นกิจการไม่แสวงหาผลกำไร 3) กิจการที่ก่อตั้งโดยหน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจ 4) กิจการที่ก่อตั้งโดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมรุ่นใหม่ 5) กิจการที่ก่อตั้งโดยธุรกิจเอกชน และ 6) กิจการลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในห้าประเภทแรก เข้าร่วมให้ข้อมูลประกอบการศึกษาแม้ว่าประเทศไทยจะมีระบบการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมาย แต่การจดทะเบียนดังกล่าวไม่ได้ให้สถานะความเป็นนิติบุคคลกับผู้จดทะเบียน ด้วยเหตุนี้ ธุรกิจเพื่อสังคมทั้งที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและไม่ได้จดทะเบียนมีรูปแบบกิจการทางกฎหมายที่หลากหลาย โดยมากจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในรูปของบริษัทจำกัด ส่วนที่เหลือจดทะเบียนในรูปของสหกรณ์ มูลนิธิหรือสมาคมห้างหุ้นส่วน และวิสาหกิจชุมชนระบุว่ายังไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล นอกจากนี้กิจการชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้มองว่าตนเองเป็นธุรกิจเพื่อสังคม จุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาสังคมผ่านรูปแบบการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แต่ทั้งนี้ยังคงมีแนวคิดกิจการที่ตระหนักถึงสังคมที่มีความน่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง คือ “แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business)” ถือเป็นหนึ่งในแนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมผ่านรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อ มุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ให้บรรลุเป้าหมายให้เกิดผลสำเร็จในระดับที่ก่อให้เกิดการส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ปัจจุบันกิจการที่ให้การสนับสนุนธุรกิจเพื่อสังคมโดยมากเห็นว่ายามตามกฎหมาย เป็นไปเพื่อประโยชน์ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

การได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากรัฐบาลที่ไม่เพียงพอธุรกิจเพื่อสังคมโดยมาก เห็นว่านิยามตามกฎหมายเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการระบุงบการเงินที่เข้าเกณฑ์ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

การรับการส่งเสริมจากรัฐบาล มากกว่าจะเป็นเกณฑ์ตายตัวในการพิจารณาว่า กิจการนั้น ๆ เป็นธุรกิจเพื่อสังคมหรือไม่ และควรได้รับการสนับสนุนจากกิจการ ตัวกลางหรือเปล่า (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 3, 2564)

การศึกษาตามโครงการสภาพการณ์ธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยไม่ได้ใช้นิยามตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 แต่ใช้นิยามที่ใกล้เคียงกับ กิจการตัวกลาง (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 1, 2564)

การพิจารณาว่ากิจการนั้น ๆ เป็นธุรกิจเพื่อสังคมหรือไม่ และควรได้รับการ สนับสนุนจากกิจการตัวกลางหรือเปล่า (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชน ท่านที่ 2, 2564)

เชิญชวนให้ธุรกิจเพื่อสังคมทั้งหกประเภทตามแผนแม่บทเสริมสร้างกิจการเพื่อสังคม พ.ศ. 2553 - 2557 ได้แก่ 1) กิจการที่ก่อตั้งโดยเครือข่ายและกิจการชุมชน 2) กิจการที่จัดตั้งเป็นกิจการไม่แสวงหาผลกำไร 3) กิจการที่ก่อตั้งโดยหน่วยงาน ราชการหรือรัฐวิสาหกิจ 4) กิจการที่ก่อตั้งโดยผู้ประกอบการเพื่อสังคมรุ่นใหม่ 5) กิจการที่ก่อตั้งโดยธุรกิจเอกชน และ 6) กิจการลักษณะอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่ในห้า ประเภทแรก เข้าร่วมให้ข้อมูลประกอบการศึกษาแม้ว่าประเทศไทยจะมีระบบการ จัดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตามกฎหมาย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงาน ภาคเอกชนท่านที่ 4, 2564)

การจัดทะเบียนดังกล่าวไม่ได้ให้สถานะความเป็นนิติบุคคลกับผู้จดทะเบียน ด้วยเหตุ นี้ ธุรกิจเพื่อสังคมทั้งที่จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมและไม่ได้จดทะเบียนมี รูปแบบกิจการทางกฎหมายที่หลากหลาย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มี ประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

การจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในรูปของบริษัทจำกัด ส่วนที่เหลือจดทะเบียนในรูปของสหกรณ์ มูลนิธิหรือสมาคมทั้งหุ้นส่วน และวิสาหกิจชุมชนระบุว่ายังไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

ชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้มองว่าตนเองเป็นธุรกิจเพื่อสังคม จุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหาสังคมผ่านรูปแบบการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม แต่ทั้งนี้ยังคงมีแนวคิดกิจการที่ตระหนักถึงสังคมที่มีความน่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่ง คือ “แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business)” ถือเป็นหนึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมผ่านรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจเพื่อ มุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนา (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 4, 2564)

4.3.1.3 ประโยชน์ในการขับเคลื่อนกิจการธุรกิจเพื่อสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีการดำเนินการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม มุ่งการสร้างคุณค่าแก่สังคม และผลกำไรที่เกิดขึ้นต้องนำไปลงทุนในกิจการ หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มีลักษณะมุ่งเน้นผลกระทบทางสังคมเป็นหลัก โดยกำหนดแบบแผนในการเพิ่มมูลค่าทางสังคม เช่นเดียวกับผลลัพธ์ที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะได้รับจากรายได้ในการขายสินค้าหรือบริการที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าทางสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อสังคม และสิ่งแวดล้อม การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมมีรูปแบบที่ทำให้เกิดความยั่งยืนทางการเงิน ธุรกิจเพื่อสังคมจึงเป็นผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการเพื่อนำผลกำไรมาใช้ในการดำเนินงานโดยที่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อกำไรสูงสุดของกิจการ แต่มีเป้าหมายเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่สังคมจากการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจะต้องเลือกใช้กลยุทธ์ที่ทำให้ธุรกิจสามารถสร้างผลกำไรได้ แต่ไม่ได้เป็นไปเพื่อเป็นผลตอบแทนแก่ส่วนของผู้ถือหุ้นและเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้น ส่วนของผู้ถือหุ้นจะได้รับปันผลโดยมีเงื่อนไขจะต้องเป็นผู้ที่ยากจน และผู้ที่อยู่ในกลุ่มด้อยโอกาส โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

มีการดำเนินการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

มีการดำเนินการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม มุ่งการสร้างคุณค่าแก่สังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงาน ภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

ผลกำไรที่เกิดขึ้นต้องนำไปลงทุนในกิจการ หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม รวมถึง จะต้องมีการแก้ไขปัญหาที่มีคุณภาพ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาล ท่านที่ 3, 2564)

มีรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่มีลักษณะมุ่งเน้นผลกระทบทางสังคมเป็นหลักเพื่อทำให้เกิดผลผลิตที่มีประสิทธิภาพ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 1, 2564)

กำหนดแบบแผนในการเพิ่มมูลค่าทางสังคมเช่นเดียวกับผลลัพธ์ที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะ ได้รับจากรายได้ในการขายสินค้าหรือบริการที่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าต่อสังคม(ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 2, 2564)

การขายสินค้าหรือบริการที่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าต่อสังคมจึงมีเป้าหมายเพื่อสังคมและ สิ่งแวดล้อม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 3, 2564)

การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมมีรูปแบบที่ทำให้เกิดความยั่งยืน ทางการเงิน ธุรกิจเพื่อ สังคมจึงเป็นผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจาก หน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 4, 2564)

การนำผลกำไรมาใช้ในการดำเนินงานโดยที่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อกำไรสูงสุดของ กิจการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

การสร้างคุณค่าให้แก่สังคมจากการดำเนินธุรกิจจะต้องเลือกใช้กลยุทธ์ที่ทำให้ธุรกิจ สามารถสร้างผลกำไรได้ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การ ทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

ไม่ได้เป็นไปได้เพื่อเป็นผลตอบแทนแก่ส่วนของเจ้าของและเงินปันผลแก่ผู้ถือหุ้น ส่วนของผู้ถือหุ้นจะได้รับปันผลโดยมีเงื่อนไขจะต้องเป็นผู้ที่ยากจน และผู้ที่อยู่ในกลุ่มด้อยโอกาส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

มีการมุ่งการสร้างคุณค่าแก่สังคม และผลกำไรที่เกิดขึ้นต้องนำไปลงทุนในกิจการหรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 4, 2564)

การจัดการที่มีรูปแบบการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมที่มีลักษณะมุ่งเน้นผลกระทบทางสังคม การกำหนดแบบแผนในการเพิ่มมูลค่าทางสังคมเช่นเดียวกับผลลัพธ์ที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะได้รับจากรายได้ในการขายสินค้า (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

การคำนึงถึงผลลัพธ์ที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะได้รับจากรายได้ในการขายสินค้าหรือบริการที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าทางสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 3, 2564)

มีการให้ความสำคัญเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะได้รับจากรายได้ในการขายสินค้าหรือบริการที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าทางสังคมที่มีเป้าหมายเพื่อสิ่งแวดล้อม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 4, 2564)

การนำผลกำไรมาใช้ในการดำเนินงานโดยที่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อกำไรสูงสุดของกิจการ แต่มีเป้าหมายเพื่อสร้างคุณค่าให้แก่สังคมจากการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม โดยจะต้องเลือกใช้กลยุทธ์ที่ทำให้ธุรกิจเพื่อสังคมสามารถสร้างผลกำไรได้ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 5, 2564)

มีการคำนึงถึงสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจ เพื่อสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบกรวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 6, 2564)

4.3.1.4 การปันผลกำไรในธุรกิจเพื่อสังคมสร้างประโยชน์ที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ธุรกิจเพื่อสังคมสามารถจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30 ของกำไรสุทธิ กรณีรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมชนิดที่ 2 ผู้ถือหุ้นต้องเป็นคนยากจน หรือเป็นด้อยโอกาส จากงบประมาณกิจการภายหลังหักภาษีเงินได้นิติบุคคล และการจัดสรรทุนสำรองต่าง ๆ ทุกประเภทตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายและข้อบังคับของบริษัท ทั้งนี้ บริษัทจะพิจารณาการจ่ายเงินปันผลโดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นเป็นหลัก และการจ่ายปันผลนั้นจะต้องไม่มีผลกระทบต่อการทำงานตามปกติของบริษัท อย่างไรก็ตาม การจ่ายเงินปันผลดังกล่าวอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน สภาพคล่องทางการเงิน แผนการลงทุน กระแสเงินสด ความจำเป็นในการใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อบริหารกิจการและการขยายธุรกิจ ภาวะเศรษฐกิจและปัจจัยอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการบริษัทเห็นสมควร โดยการพิจารณาจ่ายเงินปันผลของบริษัทย่อมจะอยู่ภายใต้อำนาจการพิจารณาอนุมัติของคณะกรรมการ หรือ ที่ประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัทย่อยแต่ละบริษัท โดยจะต้องคำนึงถึงผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน สภาพคล่องทางการเงิน แผนการลงทุน กระแสเงินสด ความจำเป็นในการใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อบริหารกิจการและการขยายธุรกิจ ภาวะเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการของบริษัทเห็นสมควร เมื่อเทียบกับขอบเขตของความหมายระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมกับธุรกิจเพื่อสังคมนั้น ในเรื่องขอบเขตวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมีความหมายที่กว้างกว่า เพราะมีรูปแบบของกิจการที่ทั้งแสวงหากำไร (for-profit) และไม่แสวงหากำไร (non-profit) ซึ่งกำไรส่วนใหญ่ที่ได้จะมีการนำไปขยายในลงทุนกิจการ หรือ โครงการต่าง ๆ เพื่อสังคมต่อไป ส่วนธุรกิจเพื่อสังคมตามนิยามของยูเนส ธุรกิจเพื่อสังคมนั้นถือเป็นส่วนหนึ่ง (Subset) ของวิสาหกิจเพื่อสังคมนี เนื่องจากมีรูปแบบที่แสวงกำไรอย่างเดียว และนำกำไรที่ได้มาหมุนเวียนในธุรกิจเพื่อสังคม ทั้งหมดจะไม่ปันผลกับผู้ถือหุ้น (กรณีรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมชนิดที่ 1) ความคิดของยูเนสในเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมจึงดูเป็นจุดแข็ง และ เข้มงวดกว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมในแง่ของการแบ่งผลกำไรที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการตัดสินใจเลือกกระหว่าง “ปันผลส่วนตัว” กับ “ประโยชน์ส่วนร่วม” เพราะยูเนสเชื่อว่า ถ้าปล่อยให้เกิดความไม่มั่งคั่งขึ้นมนุษย์จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมาก่อนประโยชน์ส่วนรวม โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ธุรกิจเพื่อสังคมสามารถจ่ายเงินปันผลให้แก่ผู้ถือหุ้นในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30 ของกำไรสุทธิ กรณีรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมชนิดที่ 2 ผู้ถือหุ้นต้องเป็นคนยากจน หรือเป็นด้อยโอกาส จากงบประมาณเฉพาะกิจการภายหลังหักภาษีเงินได้นิติบุคคลและการ จัดสรรทุนสำรองต่าง ๆ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

การจัดสรรทุนสำรองต่าง ๆ ทุกประเภทตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายและข้อบังคับ ของบริษัท (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 3, 2564)

บริษัทจะพิจารณาการจ่ายเงินปันผลโดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นเป็นหลัก (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชน ท่านที่ 1, 2564)

การจ่ายปันผลนั้นจะต้องไม่มีผลกระทบต่อการทำงานตามปกติของบริษัท” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 2, 2564)

การจ่ายเงินปันผลดังกล่าวอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน สภาพคล่องทางการเงิน แผนการลงทุน กระแสเงินสด (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 3, 2564)

การใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อบริหารกิจการและการขยายธุรกิจ ภาวะเศรษฐกิจ และ ปัจจัยอื่น ๆ” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 4, 2564)

คณะกรรมการบริษัทเห็นสมควร โดยการพิจารณาจ่ายเงินปันผลของบริษัทย่อมจะ อยู่ภายใต้อำนาจการพิจารณาอนุมัติของคณะกรรมการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจาก นักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

การคำนึงถึงผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน สภาพคล่องทางการเงิน แผนการ ลงทุน กระแสเงินสด (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

การใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนเพื่อบริหารกิจการและการขยายธุรกิจ ภาวะเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการของบริษัทเห็นสมควร (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจาก นักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

การจัดสรรทุนสำรองต่าง ๆ ทุกประเภทตามที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายและข้อบังคับ ของบริษัท ทั้งนี้ บริษัทจะพิจารณาการจ่ายเงินปันผลโดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เพื่อ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้นเป็นหลัก และการจ่ายปันผลนั้นจะต้องไม่มี ผลกระทบต่อการดำเนินงานตามปกติของบริษัท (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบกร วิชาธุรกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคม แห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

การปฏิบัติที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น และการจ่ายปันผลนั้นจะต้องไม่ มีผลกระทบต่อการดำเนินงานตามปกติของบริษัท (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบกร วิชาธุรกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคม แห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

การจ่ายเงินปันผลดังกล่าวอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน สภาพคล่องทางการเงิน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบกรวิชาธุรกิจเพื่อ สังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศ ไทย (SE Thailand) ท่านที่ 3, 2564)

การดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน สภาพคล่องทางการเงิน แผนการลงทุน กระแส เงินสด ความจำเป็นในการใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อบริหารกิจการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ ประกอบกรวิชาธุรกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจ เพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 4, 2564)

การขยายธุรกิจ ภาวะเศรษฐกิจและปัจจัยอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการบริษัท เห็นสมควร โดยการพิจารณาจ่ายเงินปันผลของบริษัทย่อมจะอยู่ภายใต้อำนาจการ พิจารณานุมัติของคณะกรรมการ” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบกรวิชาธุรกิจเพื่อสังคม และธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 5, 2564)

มีการคำนึงถึงผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน สภาพคล่องทางการเงิน แผนการลงทุน กระแสเงินสด ความจำเป็นในการใช้เงินลงทุนหมุนเวียนเพื่อบริหารกิจการ และการขยายธุรกิจ ภาวะเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการของบริษัทย่อยแต่ละบริษัทเห็นสมควร (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบกรวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 6, 2564)

เมื่อเทียบกับขอบเขตของความหมายระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมกับธุรกิจเพื่อสังคมนั้น ในเรื่องขอบเขตวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้นมีความหมายที่กว้างกว่า เพราะมีรูปแบบของกิจการที่ทั้งแสวงหากำไร (for-profit) และไม่แสวงหากำไร (non-profit) ซึ่งกำไรส่วนใหญ่ที่ได้จะมีการนำไปขยายในลงทุนกิจการ หรือ โครงการต่าง ๆ เพื่อสังคมต่อไป ส่วนธุรกิจเพื่อสังคมตามนิยามของยูเนส ุรกิจเพื่อสังคมนั้นถือเป็นส่วนหนึ่ง (Subset) ของวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากมีรูปแบบที่แสวงหากำไรอย่างเดียว และนำกำไรที่ได้มาหมุนเวียนในธุรกิจเพื่อสังคม ทั้งหมดจะไม่ปันผลกับผู้ถือหุ้น (กรณีรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคมชนิดที่ 1) ความคิดของยูเนสในเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมจึงดูเป็นจุดแข็ง และ เข้มงวดกว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมในแง่ของการแบ่งผลกำไรที่ไม่เปิดโอกาสให้มีการตัดสินใจเลือกกระหว่าง “ปันผลส่วนตัว” กับ “ประโยชน์ส่วนร่วม” เพราะยูเนสเชื่อว่า ถ้าปล่อยให้เกิดความไม่มั่งคั่งขึ้นมนุษย์จะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมาก่อนประโยชน์ส่วนรวม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 1, 2564)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.3.1.5 แนวทางการสร้างความร่วมมือในการดำเนินกิจการธุรกิจเพื่อสังคม

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งในระดับประเทศ โดยรัฐบาล ผ่านกระทรวง ทบวง กรม ระดับหน่วยงานท้องถิ่น ชุมชน กิจการ พัฒนา เอกชน หรือภาคเอกชนต่าง ๆ ซึ่งได้มีแนวทางในการให้โอกาสด้านการศึกษา ลดค่าครองชีพ เพิ่มรายได้ หรือการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากการดำเนินงานผ่านผู้นำชุมชนทั้งทางการ และไม่ทางการทำให้งานพัฒนาสังคมไปไม่ถึงคนยากจนโดยตรง เมื่อเกิดกระบวนการจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนแท้จริงแล้วความยากจนจะเกิดขึ้นในเชิงโครงสร้าง และเชิงปัจเจกควบคู่กันไป จึงมีความตระหนักเพื่อให้คนยากจนสามารถแก้ปัญหาได้จริงด้วยตนเอง โดยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกิจการผ่านวิธีการจัดการรูปแบบการสร้างรายได้ผ่านการขายสินค้าและบริการ ด้วยแนวคิดวิธีการดำเนินงานแบบธุรกิจเพื่อสังคม ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือ

สนับสนุนให้เกิดแนวทางการสนับสนุนกับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ ซึ่งคนยากจนสามารถเข้ามาร่วมเป็นพนักงาน ผู้ถือหุ้น และมีการจัดสวัสดิการที่ดีให้แก่ครอบครัวได้ เหมือนเอกชนบริษัททั่วไป โดยแนวความคิดธุรกิจเพื่อสังคมเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ดีสำหรับการแก้ไขปัญหาสังคมไทยควบคู่กับการดำเนินเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้น พร้อมทั้งสร้างสังคมที่ดีขึ้นตามมาด้วย ยกตัวอย่างธุรกิจเพื่อสังคมในไทย เช่น BE Magazine ผู้ประกอบการนิตยสารรายเดือน ที่ตั้งเป้าว่าจะช่วยคนยากไร้ในสังคมให้สามารถลุกขึ้นยืนเองได้ผ่านการขายนิตยสาร ซึ่งโมเดลธุรกิจที่ BE Magazine นำเข้ามาตอบสนองต่อเป้าหมายก็คือ การให้คนยากจน หรือคนตกงานสมัครเข้ามาเป็นเครือข่ายคนขายนิตยสาร เพื่อจะรับส่วนแบ่งรายได้จากการขายตามจำนวนเล่มต่อวัน (สถาบันไทยพัฒนา, 2559) โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ทางการแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งในระดับประเทศ โดยรัฐบาล ผ่านกระทรวง ทบวง กรม ระดับหน่วยงานท้องถิ่น ชุมชน กิจกรรมพัฒนา เอกชน หรือภาคเอกชน ต่าง ๆ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

มีแนวทางในการให้โอกาสด้านการศึกษา ลดค่าครองชีพ เพิ่มรายได้ หรือการจัดสวัสดิการต่าง ๆ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

มีการช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นเพราะการดำเนินงานผ่านผู้นำชุมชนทั้งทางการและไม่ทางการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 3, 2564)

การทำให้งานพัฒนาไปไม่ถึงคนยากจน โดยตรง การแก้ไขปัญหาความยากจนกับคนยากจน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 1, 2564)

การแก้ไขปัญหาความยากจนกับคนยากจน โดยแท้จริงทั้งความยากจนเชิงโครงสร้างและเชิงปัจเจกควบคู่กันไป (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 2, 2564)

มีการทางการแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งในระดับประเทศ โดยรัฐบาล ผ่านกระทรวง ทบวง กรม ระดับหน่วยงานท้องถิ่น ชุมชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 3, 2564)

กิจการพัฒนา เอกชน หรือภาคเอกชนต่าง ๆ มีแนวทางในการให้โอกาสด้าน การศึกษาลดค่าครองชีพ เพิ่มรายได้ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชน ท่านที่ 4, 2564)

การจัดสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นเนื่องจากการ ดำเนินงานผ่านผู้นำชุมชนทั้งทางการและไม่ทางการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจาก นักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

การดำเนินงานผ่านผู้นำชุมชนทั้งทางการและไม่ทางการทำให้งานพัฒนาไปไม่ถึงคน ยากจน โดยตรงการแก้ไขปัญหาคายากจนกับคนยากจน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจาก นักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

การแก้ไขปัญหาคายากจนกับคนยากจน โดยแท้จริงทั้งความยากจนเชิงโครงสร้าง และเชิงปัจเจกควบคู่กันไปจึงมีความสำคัญเพื่อให้คนยากจน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจาก นักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

การแก้ไขความยากจนโดยรัฐบาล ผ่านกระทรวง ทบวง กรม ระดับหน่วยงาน ท้องถิ่น ชุมชน กิจการพัฒนา เอกชน หรือภาคเอกชนต่าง ๆ ซึ่งได้มีแนวทางในการ ให้โอกาสด้านการศึกษา ลดค่าครองชีพ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มี ประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 4, 2564)

การลดค่าครองชีพ เพิ่มรายได้ หรือการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งช่วยแก้ปัญหาได้ใน ระดับหนึ่งเท่านั้น โดยจะต้องตระหนักเพื่อให้คนยากจนสามารถแก้ปัญหาได้จริง ด้วยตนเอง โดยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในกิจการผ่านวิธีการจัดการรูปแบบการสร้าง รายได้ผ่านการขายสินค้า และบริการ ด้วยแนวคิดวิธีการดำเนินงานแบบธุรกิจเพื่อ สังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบกรวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัด สมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

การแก้ไขปัญหาคายากจนกับคนยากจน โดยแท้จริงทั้งความยากจนเชิงโครงสร้าง และเชิงปัจเจกควบคู่กันไป จึงมีความสำคัญเพื่อให้คนยากจนสามารถแก้ปัญหา ได้

จริงด้วยตนเอง โดยสร้างความร่วมมือ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

แนวทางการสนับสนุนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ คนยากจนสามารถเข้ามาร่วมเป็นพนักงาน ผู้ถือหุ้น และมีการจัดสวัสดิการที่ดีให้แก่ครอบครัวได้ เหมือนเอกชนบริษัททั่วไป (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 3, 2564)

การแก้ไขปัญหาความยากจนกับคนยากจน โดยแท้จริงทั้งความยากจนเชิงโครงสร้างและเชิงปัจเจกควบคู่กันไป จึงมีความสำคัญเพื่อให้คนยากจนสามารถแก้ปัญหาได้จริงด้วยตนเอง (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 4, 2564)

มีการกำหนดมาตรการในการเพิ่มรายได้และลดรายรับของประชาชน” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 5, 2564)

การสร้างความร่วมมือ หรือแนวทางการสนับสนุนกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 6, 2564)

4.3.1.6 ความเป็นไปได้ของธุรกิจเพื่อสังคมในไทยต่อการคำนึงถึงหลักการของยูเนสโก

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ความยากจนเป็นปรากฏการณ์เกิดขึ้นกับมนุษย์โดยมีองค์ประกอบหลากหลายด้าน มุมมองไม่ว่าจะเป็นในด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือสุขภาพ อาทิเช่น การขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การมีรายได้ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต แม้กระทั่งการเข้าถึง และรับบริการจากสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐเพื่อความมั่นคงในชีวิต เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ตัวบุคคลนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่ไม่

ว่าจะเป็นทางร่างกาย หรือจิตใจเป็นเหตุใ้บุคคลนั้นมีความเสี่ยงต่อ การเจ็บป่วยและเสียชีวิตสูง ซึ่งเมื่อเกิดความคิดสร้างสรรค์ทางธุรกิจเพื่อสังคม จะต้องอยู่บนพื้นฐานความไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่ได้มุ่งหวังแค่เพียงกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว จะต้องคำนึงถึงสังคม และสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย โดยสำหรับประเทศไทยนั้นมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีธุรกิจเพื่อสังคมที่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหา เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ในต่างจังหวัด เป็นต้น เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ไม่ได้อยู่ในขั้นที่แย่เหมือนกับประเทศบังคลาเทศ การที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะเกิดขึ้นในไทยอย่างเป็นรูปธรรมอาจจะต้องอาศัยระยะเวลาในการทำความเข้าใจในลักษณะของตัวกิจการ หรือ การปรับเปลี่ยนของกิจการเพื่อสังคมที่มีอยู่ในไทยที่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่จะช่วยให้แก้ไขปัญหาสังคมได้ดีมากยิ่งขึ้น ส่วนสำคัญที่จะต้องทำ ความเข้าใจ คือ นักลงทุนจะต้องทราบถึงเงื่อนไขสำหรับการช่วยกิจการในระยะเริ่มแรก นักลงทุนในธุรกิจเพื่อสังคมจะไม่ได้รับเงินปันผลใด ๆ นอกเหนือจากเงินต้นที่ได้ลงทุนให้ ซึ่งจะสามารถรับคืนเงินต้นเต็มจำนวนได้เมื่อตัวกิจการธุรกิจเพื่อสังคมสามารถบริหารจัดการตนเองได้ในระยะหนึ่งแล้ว ในส่วนนี้ถือเป็นข้อดีสำหรับผู้มีจิตใจอยากช่วยเหลือสังคมที่จะไม่ต้องเสียเงินต้นที่ได้ให้ต่างจากการบริจาคเงินให้องค์กรการกุศลที่จะไม่สามารถได้รับเงินคืนในภายหลัง นอกจากนั้นสินค้าและบริการจะต้องตั้งราคาอย่างยุติธรรมโดยคำนึงถึงกลุ่มผู้มียรายได้น้อย หรือ ผู้ที่ยากจนเป็นหลัก ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่จะนำไปสู่ความเป็นไปได้ในการทำธุรกิจเพื่อสังคมในไทยต่อไป โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ความยากจนเป็นปรากฏการณ์เกิดขึ้นกับมนุษย์โดยมีองค์ประกอบหลากหลายด้าน มุมมองไม่ว่าจะเป็นในด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือสุขภาพ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

การขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การมีรายได้อ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต แม้กระทั่งการเข้าถึง และรับบริการจากสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐเพื่อความมั่นคงในชีวิต เป็นต้น (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้ตัวบุคคลนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือจิตใจเป็นเหตุให้บุคคลนั้นมีความเสี่ยงต่อ การเจ็บป่วยและเสียชีวิตสูง (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 3, 2564)

เมื่อเกิดความคิดสร้างสรรค์ทางธุรกิจเพื่อสังคม จะต้องอยู่บนพื้นฐานความไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่ได้มุ่งหวังแค่เพียงกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว จะต้องคำนึงถึงสังคม และสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 4, 2564)

สำหรับประเทศไทยนั้นมีความเป็นไปได้สูงที่จะมีธุรกิจเพื่อสังคมที่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหา เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนสาธารณสุขปโภคต่าง ๆ ในต่างจังหวัด เป็นต้น (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

สภาพเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ไม่ได้อยู่ในขั้นที่แย่เหมือนกับประเทศบังคลาเทศ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

การที่ธุรกิจเพื่อสังคมจะเกิดขึ้นในไทยอย่างเป็นทางการจะต้องอาศัยระยะเวลาในการทำความเข้าใจในลักษณะของตัวกิจการ หรือ การปรับเปลี่ยนของกิจการเพื่อสังคมที่มีอยู่ในไทยที่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่จะช่วยให้แก้ไขปัญหาสังคมได้ดีมากยิ่งขึ้น (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

ส่วนสำคัญที่จะต้องทำความเข้าใจ คือ นักลงทุนจะต้องทราบถึงเงื่อนไขสำหรับการช่วยกิจการในระยะเริ่มแรก นักลงทุนในธุรกิจเพื่อสังคมจะไม่ได้รับเงินปันผลใด ๆ นอกเหนือจากเงินต้นที่ได้ลงทุนให้ ซึ่งจะสามารถรับคืนเงินต้นเต็มจำนวนได้เมื่อตัวกิจการธุรกิจเพื่อสังคมสามารถบริหารจัดการตนเองได้ในระยะหนึ่งแล้ว ในส่วนนี้ถือเป็นข้อดีสำหรับผู้มีจิตใจอยากช่วยเหลือสังคมที่จะไม่ต้องเสียเงินต้นที่ได้ให้ต่างจากการบริจาคเงินให้องค์กรการกุศลที่จะไม่สามารถได้รับเงินคืนในภายหลัง นอกจากนั้นสินค้าและบริการจะต้องตั้งราคาอย่างยุติธรรมโดยคำนึงถึงกลุ่มผู้มี

รายได้น้อย หรือ ผู้ที่ยากจนเป็นหลัก (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

4.3.1.7 แนวโน้มความเป็นไปได้ในการเกิดธุรกิจเพื่อสังคมในไทยตามแนวคิดของ มูฮัมหมัด ยูนุสที่มากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ธุรกิจเพื่อสังคมนั้นมีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาทางสังคมโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่คนยากจนที่อยู่ในสถานการณ์เปราะบาง มีการลดการเผชิญหน้า และความเสี่ยงต่อเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติอันเนื่องมาจากภูมิอากาศ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินการทางการเงินอาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้าและบริการ ซึ่งอาจเป็นการระดมทุนที่ช่วยให้เกิดการลงทุนเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อสังคมเป็นหลักมากกว่าที่จะเน้นเรื่องผลประโยชน์ และกำไรที่จะได้รับเป็นการดำเนินงานที่เปรียบเสมือนการมาเจอกัน ณ กึ่งกลางของความสมดุลระหว่างกิจการสาธารณะกุศลที่สร้างประโยชน์แก่สังคมกับภาคธุรกิจที่มุ่งเน้นการสร้างผลกำไรเป็นหลัก ดังนั้น การดำเนินการของธุรกิจเพื่อสังคมเป็นการผนวกรวมวัตถุประสงค์ที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมกับการที่สังคมจะสามารถหารายได้ โดยจะต้องพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งในรูปแบบการดำเนินการธุรกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมายการช่วยเหลือสังคม โดยจะเป็นการนำผลกำไรจากการประกอบกิจการไปสร้างประโยชน์แก่สังคม และจัดสวัสดิการให้ผู้ด้อยโอกาส เช่น การสาธารณสุขที่พักอาศัย บริการทางการเงิน โภชนาการสำหรับเด็ก ที่ขาดสารอาหาร การบริการน้ำดื่ม ไฟฟ้าชุมชนและดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน เป็นต้น ซึ่งสถานการณ์ในประเทศไทยตอนนี้มีการตอบรับ และสนใจในเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีการให้ความสนใจในเรื่องของการลดภาวะโลกร้อน ผลกระทบทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ธุรกิจเพื่อสังคมนั้นมีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

การดำเนินการทางการเงินอาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้าหรือบริการหรืออาจเป็นการระดมทุน” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

การแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมมีการดำเนินการทางการเงินอาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้าหรือบริการ” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 3, 2564)

การระดมทุน ซึ่งการลงทุนเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อสังคมเป็นหลักมากกว่าที่จะเน้นเรื่องผลประโยชน์” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 1, 2564)

กำไรที่จะได้รับเป็นการดำเนินงานที่เปรียบเสมือนการมาเจอกัน ณ กึ่งกลางของความสมดุลระหว่างกิจการสาธารณะกุศลที่สร้างประโยชน์แก่สังคมกับภาคธุรกิจ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 2, 2564)

การสร้างผลกำไรเป็นหลัก ดังนั้นการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการผนวกรวมวัตถุประสงค์ที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 3, 2564)

การที่สังคมจะสามารถหารายได้และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งในรูปแบบการดำเนินการธุรกิจเพื่อสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 4, 2564)

การนำผลกำไรจากการประกอบกิจการไปสร้างประโยชน์แก่สังคม และจัดสวัสดิการให้ผู้ด้อยโอกาส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

การผนวกรวมวัตถุประสงค์ที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมกับการที่สังคมจะสามารถหารายได้ และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

การสาธารณสุขที่พักอาศัย บริการทางการเงิน โภชนาการสำหรับเด็ก ที่ขาดสารอาหาร การบริการน้ำดื่ม ไฟฟ้าชุมชนและดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

การดำเนินการทางการเงินอาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้าหรือบริการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 4, 2564)

การดำเนินการทางการเงินอาจจะเป็นการทำธุรกิจด้านสินค้า หรือบริการ หรืออาจเป็นการระดมทุน ซึ่งการลงทุนเหล่านี้มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินงาน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

การเน้นเรื่องผลประโยชน์ และกำไรที่จะได้รับเป็นการดำเนินงานที่เปรียบเสมือนการมาเจอกัน ณ กึ่งกลางของความสมดุลระหว่างกิจการสาธารณะกุศลที่สร้างประโยชน์แก่สังคมกับภาคธุรกิจ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

การสร้างผลกำไรเป็นหลัก ดังนั้นการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นการผนวกรวมวัตถุประสงค์ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 3, 2564)

การสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมกับการที่สังคมจะสามารถหารายได้และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งในรูปแบบการดำเนินการธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูनुส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 4, 2564)

การนำผลกำไรจากการประกอบกิจการไปสร้างประโยชน์แก่สังคม และจัดสวัสดิการให้ผู้ด้อยโอกาสเช่น การสาธารณสุขที่พักอาศัย บริการทางการเงิน โภชนาการสำหรับเด็กที่ขาด สารอาหาร การบริการน้ำดื่ม ไฟฟ้าชุมชนและดูแลปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 5, 2564)

สถานการณ์ในประเทศไทยตอนนี้มีการตอบรับ และสนใจในเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีการให้ความสนใจในเรื่องของการลดภาวะโลกร้อน ผลกระทบ

ทางด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่
ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจ
เพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 6, 2564)

4.3.1.8 โอกาสการเติบโตของธุรกิจเพื่อสังคมตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผลผลิตภาพทางการเกษตร และรายได้
ของผู้ผลิตอาหารรายเล็ก โดยเฉพาะผู้ผลิตผู้หญิง ผู้ผลิตคนพื้นเมือง ผู้ผลิตเกษตรแบบครอบครัว คน
เลี้ยงปศุสัตว์ ชาวประมง ให้เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ผ่านความมั่นคงและความเท่าเทียมในการเข้าถึงที่ดิน
และทรัพยากรปัจจัยนำเข้าในการผลิต องค์ความรู้ การบริการทางการเงิน การตลาด การสร้างโอกาส
สำหรับการเพิ่มมูลค่า และการจ้างงานนอกภาคการเกษตร โดยการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม
ในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมหมัด ยูनुส เพื่อสร้างสรรค์สังคมของประเทศให้สามารถเติบโตได้
อย่างยั่งยืนนั้นกำลังเป็นประเด็นที่หลายภาคส่วนตระหนัก และให้ความสำคัญต่อการผลักดันธุรกิจ
เพื่อสังคมให้สามารถเติบโตได้อย่างแข็งแกร่ง และยั่งยืน โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาภาครัฐมีความ
พยายามในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการ
ของมุฮัมหมัด ยูनुส รวมทั้งสนับสนุน และผลักดันการออกกฎหมายเพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจ
เพื่อสังคมในอนาคต ในขณะที่ภาคธุรกิจเอกชนที่มีความพร้อมต่างให้ความสนใจต่อการสนับสนุน
ธุรกิจเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพื่อสะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมของกิจการ แต่
อย่างไรก็ตามเนื่องจากการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในระยะแรกนั้นผู้ประกอบการมักประสบปัญหา
ข้อจำกัดด้านเงินทุน และทักษะในการบริหารจัดการธุรกิจจึงส่งผลให้ธุรกิจเพื่อสังคมหลายแห่งไม่
สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของธุรกิจเพื่อสังคมของไทย
โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

การส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมหมัด
ยูनुส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

การส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมหมัด
ยูनुส เพื่อสร้างสรรค์สังคมของประเทศไทยให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนนั้นกำลัง
เป็นประเด็นที่หลายภาคส่วนตระหนัก (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาล
ท่านที่ 3, 2564)

การผลักดันธุรกิจเพื่อสังคมให้สามารถเติบโตได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาภาครัฐมีความพยายามในการศึกษาวิจัย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 1, 2564)

การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 2, 2564)

สนับสนุนและผลักดันการออกกฎหมายเพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจเพื่อสังคมในอนาคต ในขณะที่ภาคธุรกิจเอกชนที่มีความพร้อมต่างให้ความสนใจต่อการสนับสนุนธุรกิจเพื่อสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 3, 2564)

การสนับสนุนธุรกิจเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพื่อสะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกิจการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 4, 2564)

การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในระยะแรกนั้นผู้ประกอบการมักประสบปัญหาข้อจำกัดด้านเงินทุน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในระยะแรกนั้นผู้ประกอบการมักประสบปัญหาข้อจำกัดด้านทักษะในการบริหารจัดการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

ผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมมักประสบปัญหาข้อจำกัดด้านเงินทุนและทักษะในการบริหารจัดการธุรกิจจึงส่งผลให้ธุรกิจเพื่อสังคมหลายแห่งไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

การผลักดันธุรกิจเพื่อสังคมให้สามารถเติบโตได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน โดยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาภาครัฐมีความพยายามในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการ

พัฒนา (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

ทักษะในการบริหารจัดการธุรกิจจึงส่งผลให้ธุรกิจเพื่อสังคมหลายแห่งไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตของธุรกิจเพื่อสังคมของไทย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 6, 2564)

4.3.1.9 การพัฒนาความรู้ และความสามารถของประชาชนเป็นกลไกอย่างหนึ่งของ การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในไทยตามแนวคิดของมูฮัมหมัด ยูनुส

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การพัฒนาที่มีเป้าหมายแห่ง สหสวรรค์ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยู นุส โดยมุ่งเน้นเรื่องการจัดความยากจน ความอดอยากและความเหลื่อมล้ำ การไม่รู้หนังสือความ เจ็บป่วย และความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่มีเป้าหมาย แห่งสหสวรรค์ โดยส่วนใหญ่การสร้างคามมั่งคั่งให้กับตัวเองไปพร้อมกับการได้สร้างชีวิต และ ความสุขให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคมเดียวกันด้วย แนวทางในการทำธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) จึงเป็นสิ่งที่โลกใบนี้ต้องการเป็นความเจริญใหม่ (New Civilization) ที่จำเป็นต่อโลกยุค ใหม่ รวมถึงมีคุณค่าต่อโลกมากกว่าแค่การแสวงหาทรัพย์สินเงินทองให้กับตัวเองเพียงอย่างเดียว นั้น จึงเป็นเหตุผลให้เรามารวมตัวกันเพื่อระดมความคิด สะท้อนแนวคิด รวมถึงเป็นกระบอกเสียงต่อคน รุ่นต่อ ๆ ไปในสังคมโลกว่า “การสร้างรายได้ให้กับตัวเองเป็นความสุข แต่การสร้างความสุขให้แก่ผู้อื่น ได้นับเป็นความสุขที่แท้จริง” โดยประเทศไทยได้ใช้แนวทางของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นให้ มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการเพิ่มประสิทธิภาพให้กับประชาชน และสังคม นอกจากนี้ประเทศไทยมี ส่วนในการช่วยให้เกิดการพัฒนาในเวทีโลก และช่วยขับเคลื่อนให้ประเทศเพื่อบ้านมีขีดความสามารถ ที่เพิ่มขึ้นในการบรรลุเป้าหมายพัฒนาแห่งสหสวรรค์ ประเทศไทยได้แบ่งปันความเชี่ยวชาญที่ได้รับ จากประเทศอื่น ๆ ผ่านเวทีระดับภูมิภาค เช่น อาเซียนความพยายามในการเสริมสร้างศักยภาพ เหล่านี้ได้ดำเนินการผ่านช่องทางที่หลากหลายรวมทั้งความร่วมมือทวิภาคี ความร่วมมือสามฝ่าย ความร่วมมือได้ และกรอบพหุภาคี ตัวอย่าง เช่น ประเทศไทยได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการแบ่งปัน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะที่เป็นรูปแบบการพัฒนาสู่ประชาคมระหว่างประเทศโดยเฉพาะ อย่างยิ่งการสร้างความร่วมมือในเวทีอาเซียน โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

การพัฒนาที่มีเป้าหมายแห่งสหประชาชนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส โดยมุ่งเน้นเรื่องการขจัดความยากจน ความอดอยากและความเหลื่อมล้ำ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

การไม่รู้หนังสือความเจ็บป่วยและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่สหประชาชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 3, 2564)

การพัฒนาที่มีเป้าหมายแห่งสหประชาชน โดยส่วนใหญ่ประเทศไทยได้ใช้แนวทางของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นให้มนุษย์เป็นศูนย์กลาง (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 1, 2564)

ประเทศไทยมีส่วนในการช่วยให้เกิดการพัฒนาในเวทีโลก และช่วยขับเคลื่อนให้ประเทศเพื่อบ้านมีขีดความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการบรรลุเป้าหมายพัฒนาแห่งสหประชาชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 2, 2564)

การเสริมสร้างศักยภาพเหล่านี้ได้ดำเนินการผ่านช่องทางที่หลากหลายรวมทั้งความร่วมมือทวิภาคี ความร่วมมือสามฝ่าย ความร่วมมือใต้ และกรอบพหุภาคี (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

การแบ่งปันแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในฐานะที่เป็นรูปแบบการพัฒนาสู่ประชาคมระหว่างประเทศ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

การพัฒนาที่มีเป้าหมายแห่งสหประชาชนและความพยายามในการพัฒนาในประเทศไทยได้แบ่งปันความเชี่ยวชาญที่ได้รับจากประเทศอื่น ๆ ผ่านเวทีระดับภูมิภาค

(ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่มีเป้าหมายแห่งสหประชาชาติกับประเทศอื่น ๆ โดยตรงตลอดจนผ่านเวทีระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน ความพยายามในการเสริมสร้างศักยภาพเหล่านี้ได้ดำเนินการผ่านช่องทางที่หลากหลาย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

ประเทศไทยได้แบ่งปันความเชี่ยวชาญที่ได้รับจากประเทศอื่น ๆ ผ่านเวทีระดับภูมิภาค เช่น อาเซียน ความพยายามในการเสริมสร้างศักยภาพเหล่านี้ได้ดำเนินการผ่านช่องทางที่หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความร่วมมือในเวทีอาเซียน” (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 5, 2564)

4.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ในประเทศไทยตามหลักการของศาสตราจารย์มุฮัมมัด ยูนุส

ผลการวิจัยครั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม สามารถอธิบายได้ดังนี้

4.4.1 มาตรการที่สนับสนุนต่อการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามแนวคิดของมุฮัมมัด ยูนุส

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ช่วงที่บังกลาเทศเพิ่งผ่านพ้นสงครามประกาศอิสรภาพ ทำให้เศรษฐกิจในตอนนั้นเข้าสู่ภาวะถดถอยอย่างหนักส่งผลให้ประชาชนยากจนเป็นจำนวนมาก ทำให้มีการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม โดยการบริหารจัดการในการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมมัด ยูนุส เพื่อแก้ไขความยากจนได้นั้นจะต้องจัดทำแผนแม่บทของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือปรัชญาการแก้ไขปัญหาความยากจน 3 ประเด็น ได้แก่ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างโอกาส โดยประเด็นที่ถูกนำไปปฏิบัติก่อน คือ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างโอกาสให้แต่ละครอบครัวไปกำหนดแผนปฏิบัติการเอง สำหรับแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมมัด มีบทบาทในการสนับสนุน การกระตุ้น และก่อให้เกิดให้เกิดให้คำแนะนำ (Facilitator) ผสมผสานกับบทบาท

ในการประสานงาน (Coordinator) ของกลุ่มอาชีพ ชุมชน และภาคประชาสังคม ดังนั้นการพัฒนา ศักยภาพของกระบวนการบริหารจัดการธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาของชุมชนในชนบทที่ ยั่งยืนจึงจำเป็นต้อง ดำเนินการศึกษาด้านสภาพสังคมที่เน้นถึงรูปแบบวิถีชีวิตและลักษณะวัฒนธรรม ชุมชนจนเข้าถึงสภาพปัญหา และความต้องการการพัฒนาของชุมชนโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการ พัฒนาจากหลายฝ่ายที่เรียกว่า พหุภาคีร่วมกันดำเนินการพัฒนา ซึ่งศาสตราจารย์มุฮัมหมัด ยูनुสได้ เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว จึงตัดสินใจทิ้งอาชีพอาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกา และบิน กลับมาบ้านเกิดเพื่อฟื้นฟูประเทศของตนทันที ซึ่งจากการทำงานและได้คลุกคลีกับบรรดาผู้ที่ยากจน จริง ๆ ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะกลุ่มสุภาพสตรีที่ถูกกดขี่ด้วยสถานะทางสังคม เขาจึงพบว่าคนจนไม่ได้ เกิดมาจากความขี้เกียจในการทำงานหรือการขาดแคลนทักษะในการทำงาน แต่มันเป็นผลมาจาก ความบกพร่องของนโยบายรัฐที่ละเลยในการสร้างโอกาสของการเข้าถึงทรัพยากรให้กับคนเหล่านี้ อย่างเท่าเทียม ข้อเสนอสำหรับประเทศไทยนั้นจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องธุรกิจเพื่อสังคม ให้มากขึ้น โดยการทำโครงการทดลองสำหรับผู้ทำงานทางด้านการพัฒนาสังคม หรือ ผู้ที่สนใจ มาร่วมออกแบบตัวอย่างธุรกิจเพื่อสังคมที่อยากจะแก้ไขปัญหา เพื่อเพิ่มศักยภาพขององค์ความรู้ให้กับ ประเทศไทยให้มากขึ้น และส่งเสริมให้ธุรกิจเพื่อสังคมเกิดขึ้น โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมีส่วนร่วม โดยการบริหารจัดการในการพัฒนา ธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมหมัด ยูनुส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มา จากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

การแก้ไขความยากจนโดยการจัดทำแผนแม่บทของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความ ยากจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือปรัชญาการแก้ไขปัญหาคความยากจน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

โดยประเด็นที่ถูกลำดับปฏิบัติก่อน คือ การเพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย และสร้าง โอกาส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 3, 2564)

แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมหมัด มี บทบาทในการสนับสนุน การกระตุ้น และให้คำแนะนำ (Facilitator) ผสมผสานกับ บทบาทในการประสานงาน (Coordinator) (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงาน ภาคเอกชนท่านที่ 1, 2564)

การพัฒนาศักยภาพของกระบวนการบริหารจัดการธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อพัฒนาแก้ไข ปัญหาของชุมชนในชนบทที่ยั่งยืน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่าน ที่ 2, 2564)

การพัฒนาแก้ไขปัญหาของชุมชนในชนบทที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องดำเนินการศึกษาด้านสภาพสังคมที่เน้นถึงรูปแบบวิถีชีวิตและลักษณะวัฒนธรรมชุมชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 3, 2564)

การเน้นถึงรูปแบบวิถีชีวิตและลักษณะวัฒนธรรมชุมชนจนเข้าถึงสภาพปัญหาและความ ต้องการการพัฒนาของชุมชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชน ท่านที่ 4, 2564)

การพัฒนาของชุมชนโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาจากหลายฝ่ายที่เรียกว่า พหุ ภาคร่วมกันดำเนินการพัฒนา (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์ การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส เพื่อแก้ไข ความยากจนโดยการจัดทำแผนแม่บทของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

มีการกำหนดวิสัยทัศน์หรือปรัชญาการแก้ไขปัญหาคความยากจน 3 ประเด็น ได้แก่ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างโอกาส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มี ประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

มีการกำหนดแผนปฏิบัติการเอง สำหรับแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมใน ประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด มีบทบาทในการสนับสนุน การกระตุ้น และ ให้คำแนะนำ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 4, 2564)

มีการผสมผสานกับบทบาทในการประสานงานให้มีการจัดการและการปฏิบัติงาน อย่างมีคุณภาพ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบกรวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคม

ที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

การพัฒนาศักยภาพของกระบวนการบริหารจัดการธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อพัฒนาแก้ไขปัญหาของชุมชนในชนบทที่ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องดำเนินการศึกษาด้านสภาพสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

โดยการบริหารจัดการในการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส เพื่อแก้ไขความยากจนโดยการจัดทำแผนแม่บทของชุมชน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 3, 2564)

แก้ไขปัญหาความยากจน โดยกำหนดวิสัยทัศน์หรือปรัชญาการแก้ไขปัญหาคความยากจน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 4, 2564)

การสร้างโอกาสให้แต่ละครอบครัวไปกำหนดแผนปฏิบัติการเอง สำหรับแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 5, 2564)

ผสมผสานกับบทบาทในการประสานงาน (Coordinator) กลุ่มอาชีพ ชุมชนและภาคประชาชน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของกระบวนการบริหารจัดการธุรกิจเพื่อสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 6, 2564)

4.4.2 การบริหารจัดการในการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามแนวคิดของมูฮัมหมัด ยูนุส

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดการโดยใช้การตลาดรูปแบบใหม่ และความสามารถในเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยใช้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการงานเงินทุน โดยพบว่าทุกส่วนผสมล้วนมีความสำคัญ โดยผลการศึกษาได้เสนอแนะการทำงานร่วมกับภาครัฐที่มีการเสนอนโยบายเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคม เช่น การระดมทุนสำหรับธุรกิจเพื่อสังคม การตลาดที่มีรูปแบบช่องทางใหม่อย่างสร้างสรรค์ การลดหย่อนภาษีตลอดจนถึงการใช้หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน กิจกรรมธุรกิจเพื่อสังคมที่ได้ขึ้นชื่อว่ามีประสิทธิภาพจะต้องเป็นกิจกรรมธุรกิจเพื่อสังคมที่สามารถเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ กิจกรรมนั้นจะสามารถอยู่รอดในโลกแห่งความเป็นจริงได้นั้นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคด้วยนั่นเอง ดังนั้นเป้าหมายหลักของทุกกิจการ คือ การพัฒนากิจการเพื่อให้พัฒนาไปในทางที่ได้อยู่เสมอ แล้วบุคคลที่ช่วยในการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส ให้กิจการเจริญก้าวหน้าไปข้างหน้าได้นั้นไม่ใช่แค่เพียงผู้บริหารที่มีความสามารถและมีเป้าหมายที่แน่วแน่เท่านั้น รวมทั้งจะต้องมีบุคลากรที่ดี มีหัวใจเพื่อพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ นอกจากนั้นการพัฒนากิจการธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การปฏิบัติงาน รูปแบบโครงสร้างผู้บริหาร และทัศนคติของผู้บริหารกิจการธุรกิจเพื่อสังคม ในสถานการณ์ปัจจุบันรูปแบบการดำเนินงานในการพัฒนาและการบริหารกิจการมีช่วยช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนตัวกิจการเป็นอย่างมากถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเติบโตได้อย่างรวดเร็วอย่างมีระบบ แบบแผนที่ชัดเจน ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจการอย่างมีรูปธรรม การพัฒนากิจการยังมีส่วนช่วยให้เกิดการยกระดับกิจการที่สร้างสรรค์แปลกใหม่อย่างมีแบบแผน และให้เกิดผลลัพธ์ทางสังคมสูงสุด โดยที่ยังให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกระดับ โดยกิจการควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน และการปฏิบัติการเชิงสร้างสรรค์อย่างมีแบบแผนให้เกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนั่นจะทำให้กิจการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนตลอดไป โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

การบริหารจัดการทรัพยากรโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดการโดยใช้การตลาดรูปแบบใหม่ และความสามารถในเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยใช้องค์ความรู้ในการบริหารจัดการงานเงินทุน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

ทุกส่วนผสมล้วนมีความสำคัญ โดยผลการศึกษได้เสนอแนะการทำงานร่วมกับภาครัฐที่มีการเสนอนโยบายเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคม เช่น การระดมทุนสำหรับธุรกิจเพื่อสังคม การตลาดที่มีรูปแบบช่องทางใหม่อย่างสร้างสรรค์ การลดหย่อนภาษี ตลอดจนจนถึงการใช้หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดความยั่งยืน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

กิจการธุรกิจเพื่อสังคมที่ได้ขึ้นชื่อว่ามีประสิทธิภาพจะต้องเป็นกิจการธุรกิจเพื่อสังคมที่สามารถเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 2, 2564)

กิจการนั้นจะสามารถอยู่รอดในโลกแห่งความเป็นจริงได้นั้นต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคด้วย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 4, 2564)

เป้าหมายหลักของทุกกิจการ คือ การพัฒนากิจการเพื่อให้พัฒนาไปในทางที่ดีอยู่เสมอ แล้วบุคคลที่ช่วยให้การพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

กิจการเจริญก้าวหน้าไปข้างหน้าได้นั้นไม่ใช่แค่เพียงผู้บริหารที่มีความสามารถและมีเป้าหมายที่แน่วแน่เท่านั้น รวมทั้งจะต้องมีบุคลากรที่ดี มีหัวใจเพื่อพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ นอกจากนั้นการพัฒนากิจการธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน รูปแบบโครงสร้างผู้บริหาร และทัศนคติของผู้บริหารกิจการธุรกิจเพื่อสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

การพัฒนากิจการ ก็คือการทำให้อกิจการนั้นดีขึ้น มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน รูปแบบโครงสร้างผู้บริหาร และทัศนคติของผู้บริหารกิจการธุรกิจเพื่อสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบกรวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

ในสถานการณ์ปัจจุบันรูปแบบการดำเนินงานในการพัฒนาและการบริหารกิจการมี ช่วยช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนตัวกิจการเป็นอย่างมากถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่ทำให้เกิดการเติบโตได้อย่างรวดเร็วอย่างมีระบบ แบบแผนที่ชัดเจน ก้าวทันการ เปลี่ยนแปลง และสร้างความเข้มแข็งให้กับกิจการอย่างมีรูปธรรม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจ เพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

การพัฒนากิจการยังมีส่วนช่วยให้เกิดการยกระดับกิจการที่สร้างสรรค์แปลกใหม่ อย่างมีแบบแผน และให้เกิดผลลัพธ์ทางสังคมสูงสุด โดยที่ยังให้ความสำคัญกับ บุคลากรทุกระดับ โดยกิจการควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน และการปฏิบัติการเชิง สร้างสรรค์อย่างมีแบบแผนให้เกิดความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนั่นจะทำให้ กิจการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืนตลอดไป (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการ วิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคม แห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 4, 2564)

4.4.3 จิตสำนึกต่อกิจการธุรกิจเพื่อสังคมในแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศ ไทยตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการสร้างธุรกิจเพื่อ สังคมจะต้องช่วยให้สาธารณชนเกิดความเข้าใจต่อการแก้ไขปัญหาและสร้างให้เกิดความเข้าใจถึง ความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำนวนจำกัด ที่ทุกคนควรตระหนักในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม หนึ่งในวิธีการสร้างจิตสำนึกที่ดี คือ การสร้างจิตสำนึกผ่านผู้นำชุมชนที่มีความใกล้ชิดกับ ประชาชนในพื้นที่ค่อนข้างมาก การสร้างจิตสำนึกจะสร้างกลไก หรือนวัตกรรมทางสังคมที่ช่วยให้เกิด การค้นคิดการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เป็นการรวมตัวของคนในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ผู้นำชุมชน สามารถสร้างความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาสังคม และความเข้าใจในการสร้างธุรกิจ เพื่อสังคมอาจจะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญมาอธิบายเพื่อทำความเข้าใจในการประกอบ กิจการธุรกิจเพื่อ สังคม แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมเข้ามาช่วยสร้างฐานแนวคิดใหม่ให้กับกิจการธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ และยัง ช่วยให้เกิดการแก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีการตอบสนองให้เกิดจิตสำนึกที่ดีให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ของสังคมในเวลานั้น ๆ โดยจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนในด้านการพัฒนาในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ธุรกิจเพื่อสังคมอยู่ได้นั้น จะต้องเกิดการพึ่งพาอาศัยได้ด้วยตัวของกิจการเอง โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาจากปัจจัยภายนอกมากเกินไป โดยสามารถส่งมอบมูลค่าทางสังคมให้แก่กลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาสผ่านการประกอบการที่มี

อิสรภาพทางการเงิน ซึ่งหากเริ่มต้นได้ที่จะช่วยให้เกิดเข้าอกเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วการทำงานต่าง ๆ ก็ จะง่ายตามมาสำหรับประเด็นของการเกิดความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรที่มีอยู่อย่าง จำกัด ถือเป็นสิ่งที่ทำลาย โดยการสร้างจิตสำนึกนี้จะต้องสร้างกระบวนการให้เกิดความเห็นใจกันให้ เข้ามาช่วยให้เกิดการปฏิบัติตาม ฉะนั้นการสร้างจิตสำนึกของประชาชนต่อกิจการธุรกิจเพื่อสังคมจะ ช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งทางตรง และทางอ้อมในการเกิดธุรกิจเพื่อสังคมใหม่ ๆ ที่ช่วยสร้าง ผลตอบแทนทางสังคมได้ โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการสร้างธุรกิจเพื่อสังคมจะต้องช่วยให้สาธารณชนเกิด ความเข้าใจต่อการแก้ไขปัญหาและสร้างให้เกิดความเข้าใจถึงความสำคัญของ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำนวนจำกัด ที่ทุกคนควรตระหนักในการ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

วิธีการสร้างจิตสำนึกที่ดี คือ การสร้างจิตสำนึกผ่านผู้นำชุมชนที่มีความใกล้ชิดกับ ประชาชนในพื้นที่ค่อนข้างมาก การสร้างจิตสำนึกจะสร้างกลไก หรือนวัตกรรมทาง สังคมที่ช่วยให้เกิดการค้นคิดการแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เป็นความร่วมมือของคนใน ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

ผู้นำชุมชนสามารถสร้างความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาสังคม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 3, 2564)

ความเข้าใจในการสร้างธุรกิจเพื่อสังคมอาจจะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญมาอธิบายเพื่อ ทำความเข้าใจในการประกอบกิจการธุรกิจเพื่อสังคม แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมเข้ามา ช่วยสร้างฐานแนวคิดใหม่ให้กับกิจการธุรกิจที่เกิดขึ้นใหม่ และยังช่วยให้เกิดการ แก้ไขปัญหาสังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีการตอบสนองให้เกิดจิตสำนึกที่ดีให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ของสังคมในห้วงเวลานั้น ๆ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจาก หน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 1, 2564)

โดยจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนในด้านการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

ในขณะที่เดียวกันปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ธุรกิจเพื่อสังคมอยู่ได้นั้นจะต้องเกิดการพึ่งพาอาศัยได้ด้วยตัวของกิจการเอง โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาจากปัจจัยภายนอกมากเกินไป (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

โดยสามารถส่งมอบมูลค่าทางสังคมให้แก่กลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาสผ่านการประกอบการที่มี อิสรภาพทางการเงิน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

หากเริ่มต้นได้ที่จะช่วยให้เกิดเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วการทำงานต่าง ๆ ก็จะง่ายตามมาสำหรับประเด็นของการเกิดความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของทรัพยากรที่มีอยู่นี้ถือเป็นเรื่องที่ท้าทาย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 4, 2564)

เป็นการสร้างการรับรู้ให้เกิดความรักในทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่นี้ถือเป็นเรื่องที่ท้าทาย (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

กระบวนการนี้ต้องสร้างความเห็นอกเห็นใจแก่กันในการเข้ามาพัฒนาหรือช่วยเหลือเพื่อให้เกิดปฏิบัติตาม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 4, 2564)

การสร้างจิตสำนึกนี้จะต้องสร้างกระบวนการให้เกิดความเห็นใจกันให้เข้ามาช่วยให้เกิดการปฏิบัติตาม ฉะนั้นการสร้างจิตสำนึกของประชาชนต่อกิจการธุรกิจเพื่อสังคม จะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนทั้งทางตรง และทางอ้อมในการเกิดธุรกิจเพื่อสังคมใหม่ ๆ ที่ช่วยสร้างผลตอบแทนทางสังคมได้ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 6, 2564)

4.4.4 การการมีส่วนร่วมของบุคลากรในแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมูฮัมหมัด ยูนุส

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ธุรกิจเพื่อสังคมควรเปิดช่องทางให้พนักงานของกิจการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น หรือ แบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ให้พนักงานรับทราบร่วมกัน ช่วยให้พนักงานทักษะที่หลากหลายที่สามารถพัฒนาได้ มีการคำนึงถึงเรื่องการจ่ายอัตราผลตอบแทนการทำงานอย่างเป็นรูปธรรมที่ตรวจสอบเป็นตัวเลขได้ รวมถึงการจัดสรรกำไรขององค์กรคืนให้แก่พนักงาน ทั้งนี้ตามรูปแบบนี้หากองค์กรใดนำแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีที่สุด หรือแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูง หรือแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของพนักงานไปใช้องค์กรนั้นก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น มีผลกำไร และบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการได้ โดยได้มีการศึกษาองค์กรในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิตสินค้า และการบริการ โดยการบริหารจัดการทางด้านโลจิสติกส์ ซึ่งจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนา และวิจัยเพื่อเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและการบริการของตัวเองอย่างต่อเนื่องรวมทั้งสร้างกิจการความรู้ที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดี และการจัดการองค์ความรู้ที่ดีเพื่อเสริมสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคมที่จะแก้ปัญหาสังคมได้อย่างแท้จริง ฉะนั้นการให้บุคลากรของกิจการมีส่วนร่วมในการช่วยตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาจะช่วยในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมให้สามารถดำเนินกิจการได้อย่างดี โดยต้องอาศัยการบูรณาการในการดำเนินงานจากหลาย ๆ ภาคส่วนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยมีผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

ธุรกิจเพื่อสังคมควรเปิดช่องทางให้พนักงานของกิจการเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น หรือ แบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ให้พนักงานรับทราบร่วมกัน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 1, 2564)

ช่วยให้พนักงานทักษะที่หลากหลายที่สามารถพัฒนาได้ มีการคำนึงถึงเรื่องการจ่ายอัตราผลตอบแทนการทำงานอย่างเป็นรูปธรรมที่ตรวจสอบเป็นตัวเลขได้ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาครัฐบาลท่านที่ 2, 2564)

การนำแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีที่สุด หรือแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 2, 2564)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของพนักงานไปใช้องค์กรนั้นก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 3, 2564)

การมีส่วนร่วมของพนักงานไปใช้องค์กรนั้นก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น มีผลกำไร และบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากหน่วยงานภาคเอกชนท่านที่ 4, 2564)

ต้องการได้โดยได้มีการศึกษาองค์การในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิตและบริการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 1, 2564)

การพัฒนาให้พนักงานมีทักษะที่หลากหลาย การจ่ายค่าตอบแทนตามผลการปฏิบัติงานการตรวจสอบผลการดำเนินงานด้วยมาตรวัดแบบตัวเลขอย่างเป็นรูปธรรม (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 2, 2564)

องค์การใดนำแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีที่สุด หรือแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 3, 2564)

องค์การใดนำแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีที่สุด หรือแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูง หรือแนวปฏิบัติ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากนักวิชาการที่มีประสบการณ์การทำงาน ท่านที่ 4, 2564)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของพนักงานไปใช้องค์กรนั้นก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น มีผลกำไร และบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 1, 2564)

การปฏิบัติงานการตรวจสอบผลการดำเนินงานด้วยมาตรวัดแบบตัวเลขอย่างเป็นรูปธรรม การจัดสรรกำไรขององค์กรคืนให้แก่พนักงาน (ผู้ทรงคุณวุฒิที่

ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 2, 2564)

การได้นำแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีที่สุด หรือแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูง (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 3, 2564)

การมีส่วนร่วมของพนักงานในธุรกิจเพื่อสังคมไปใช้องค์การนั้นก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นมีผลกำไรและบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการได้โดยได้มีการศึกษาองค์การในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิตและการบริการ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 4, 2564)

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีที่สุด หรือแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีสมรรถนะสูงหรือแนวปฏิบัติที่ดี (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 5, 2564)

การมีส่วนร่วมของพนักงานในธุรกิจเพื่อสังคมไปใช้องค์การนั้นก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้นมีผลกำไรและบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ที่ต้องการได้โดยได้มีการศึกษาองค์การ (ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่สังกัดสมาชิกของสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย (SE Thailand) ท่านที่ 6, 2564)

ในส่วนต่อไปนี้เป็นข้อมูลส่วนที่ 3 คือการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มเดิม โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามออนไลน์ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ โดยข้อมูลในส่วนดังกล่าวนี้ยังมีประเด็นครอบคลุมตามข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยนำเสนอโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ร้อยละ และค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นในมุมมองและแง่มุมต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดของข้อมูลการสรุปความคิดเห็นในสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้

1. การปันผลกำไรในธุรกิจเพื่อสังคมสร้างประโยชน์ที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ

การปันผลกำไรถือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญในเรื่องแวดวงธุรกิจทั่วไป และธุรกิจเพื่อสังคมในประเด็นเรื่องโอกาสการเติบโตที่ช่วยแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคม โดยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยปานกลางว่า การปันผลกำไรในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคม คิดเป็นร้อยละ 35.29 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก ว่า การปันผลกำไรในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคม โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.47 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 4.1 ค่าคะแนนความคิดเห็นการปันผลกำไรในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคม

ตารางที่ 4.2 ค่าคะแนนความคิดเห็นการปันผลกำไรในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคม

ความคิดเห็น	การปันผลกำไรในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย Average
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	3	17.65	
	3 ปานกลาง	6	35.29	3.47
	4 มาก	5	29.41	
	5 มากที่สุด	3	17.65	
	รวม	17	100.00	

2. พฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการดำเนินกิจการธุรกิจเพื่อสังคม

จากการสอบถามในประเด็นเรื่องพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวมีผลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนในชุมชนมากน้อยอย่างไร โดยพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุดว่า พฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาต่อความยากจนในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 47.06 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก ว่า พฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาต่อความยากจนในชุมชน โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.29 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 4.2 ค่าคะแนนพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาต่อความยากจนในชุมชน

ตารางที่ 4.3 ค่าคะแนนพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาต่อความยากจน
ในชุมชน

ความ คิดเห็น	พฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่ง ผลต่อการแก้ไขปัญหาต่อความยากจน ในชุมชนมากน้อยอย่างไร	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	0	0.00	
	3 ปานกลาง	3	17.65	4.29
	4 มาก	6	35.29	
	5 มากที่สุด	8	47.06	
รวม		17	100.00	

3. ความเป็นไปได้ของธุรกิจเพื่อสังคมในไทยต่อเป้าหมายทั้งสามประการของยูเนส

3.1 ความเป็นไปได้ระหว่างธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม

จากการสอบถามในประเด็นเรื่องเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับมูลนิธิยูเนส โดยในประเด็นแรก สอบถามถึงความเหมือนและความแตกต่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุดว่า คิดเป็นร้อยละ 29.41 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็น เห็นด้วยน้อย ปานกลาง และมาก ในร้อยละที่เท่ากัน คือ 23.35 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.59 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 4.3 ค่าคะแนนความเหมือนและแตกต่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมายแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.4 ค่าคะแนนความเหมือนและแตกต่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมายแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร

ความ คิดเห็น	ความเหมือนและแตกต่างของวิสาหกิจ เพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมาย แตกต่างกันมากน้อยอย่างไร	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	4	23.53	
	3 ปานกลาง	4	23.53	3.59
	4 มาก	4	23.53	
	5 มากที่สุด	5	29.41	
รวม		17	100.00	

นอกจากนี้เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายของธุรกิจเพื่อสังคมว่ามีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายทั้ง 3 ประการของมูลนิธิหมัตยูนุส มากน้อยอย่างไร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.18 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก ในร้อยละที่เท่ากัน คือ 35.29 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.82 คะแนน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.4 ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการกำจัดความยากจนมากน้อยอย่างไร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.5 ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการกำจัดความยากจนมากน้อยอย่างไร

ความ คิดเห็น	ธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้อง กับเป้าหมายทั้ง 3 ประการ ของมูลนิธิหมัตยูนุส	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	0	0.00	
	3 ปานกลาง	7	41.18	3.82
	4 มาก	6	35.29	
	5 มากที่สุด	4	23.53	
รวม		17	100.00	

3.2 ความเป็นไปได้ในเรื่องการลดการว่างงาน

นอกจากนี้เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายของธุรกิจเพื่อสังคมว่ามีความเกี่ยวข้องกับการว่างงานตามแนวคิดมุฮัมมัด ยูนูส มากน้อยอย่างไร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.29 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก และมากที่สุด ในร้อยละที่เท่ากัน คือ 29.241 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.82 คะแนน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.5 ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการการว่างงานมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.6 ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการว่างงานมากน้อยอย่างไร

ความ คิดเห็น	ธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการว่างงาน มากน้อยอย่างไร ตามแนวคิดมุฮัมมัดยูนูส	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	1	5.88	
	3 ปานกลาง	6	35.29	3.82
	4 มาก	5	29.41	
	5 มากที่สุด	5	29.41	
รวม		17	100.00	

3.3 ความเป็นไปได้ในเรื่องการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอน

นอกจากนี้เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายของธุรกิจเพื่อสังคมว่ามีความเกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนเป็นศูนย์มากน้อยอย่างไร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.18 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นเห็นด้วยมากที่สุด ในร้อยละที่เท่ากัน คือ 23.53 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.47 คะแนน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.6 ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการกำจัดความยากจนมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.7 ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนเป็นศูนย์มากน้อยอย่างไร

ความเห็น	ธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องกับความเกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนเป็นศูนย์มากน้อยอย่างไร	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	3	17.65	
	3 ปานกลาง	7	41.18	3.47
	4 มาก	3	17.65	
	5 มากที่สุด	4	23.53	
	รวม		17	100.00

4. การสรุปความคิดเห็นต่อการคาดการณ์ในอนาคต

4.1 การสะท้อนวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการก่อตั้งธุรกิจเพื่อสังคมของไทยในปัจจุบัน

หากพิจารณาถึงสถานการณ์แนวโน้มของวิสาหกิจในเรื่องความคิดเห็นต่อประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก คิดเป็นร้อยละ 41.18 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นเห็นด้วยมากที่สุด ในร้อยละที่เท่ากัน คือ 35.29 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.12 คะแนน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.7 ค่าคะแนนประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.8 ค่าคะแนนประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร

ความเห็น	ประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	0	0.00	
	3 ปานกลาง	4	23.53	4.12
	4 มาก	7	41.18	
	5 มากที่สุด	6	35.29	
	รวม		17	100.00

โดยประโยชน์ของกิจการจะเกิดจากความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารเป็นส่วนสำคัญ โดยผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ เห็นด้วยมากที่สุด ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร คิดเป็นร้อยละ 41.18 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก ว่า ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคม โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.88 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.9 ค่าคะแนนประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร

ความคิดเห็น	ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า คะแนน	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
	2 น้อย	0	0.00	
	3 ปานกลาง	0	23.53	4.88
	4 มาก	2	41.18	
	5 มากที่สุด	15	35.29	
รวม		17	100.00	

5. โอกาสการเติบโตในอนาคตระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคม

โดยเมื่อสอบถามในประเด็นเรื่องโอกาสการเติบโตและความสามารถในการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยมากกว่าธุรกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 47.06 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุดว่า ธุรกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 คะแนน รายละเอียดดังนี้ ตารางที่ 4.9 ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 4.10 ค่าคะแนนธุรกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ยั่งยืนมากน้อยเพียงใด

ความ คิดเห็น	ธุรกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคมและ สิ่งแวดล้อมได้ยั่งยืนมากน้อยเพียงใด	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	1	5.88	
	3 ปานกลาง	3	17.65	4.00
	4 มาก	8	47.06	
	5 มากที่สุด	5	29.41	
	รวม		17	100.00

ทั้งนี้หากพิจารณาในประเภทธุรกิจแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ เห็นด้วยปานกลาง วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ คิดเป็นร้อยละ 70.59 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.29 คะแนน รายละเอียดดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.11 ค่าคะแนนวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ยั่งยืนมากน้อยเพียงใด

ความ คิดเห็น	วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคมและ สิ่งแวดล้อมได้ยั่งยืนมากน้อยเพียงใด	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	1	5.88	
	3 ปานกลาง	12	70.59	3.29
	4 มาก	2	11.76	
	5 มากที่สุด	2	11.76	
	รวม		17	100.00

6. การสร้างรายได้ที่มั่นคงของชุมชน เกิดจากการพัฒนาความรู้และความสามารถของประชาชน

ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก และมากที่สุด ว่า การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม คิดเป็นร้อยละ 47.06 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41 คะแนน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.11 ค่าคะแนนประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.12 ค่าคะแนนการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม มากน้อยเพียงใด

ความคิดเห็น	การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	0	0.00	
	3 ปานกลาง	1	5.88	4.41
	4 มาก	8	47.06	
	5 มากที่สุด	8	47.06	
	รวม	17	100.00	

ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางรายได้ พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น ปานกลาง ว่า การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม คิดเป็นร้อยละ 35.29 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น มาก และมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.41 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รายละเอียดดัง โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.82 คะแนน ตารางที่ 4.12 ค่าคะแนนการสร้างรายได้ที่มั่นคงของประชาชนเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด

ตารางที่ 4.13 ค่าคะแนนการสร้างรายได้ที่มั่นคงของประชาชนเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมเล็กน้อย
เพียงใด

ความ คิดเห็น	การสร้างรายได้ที่มั่นคงของประชาชนเกี่ยวข้องกับ ธุรกิจเพื่อสังคมเล็กน้อยเพียงใด	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า คะแนน	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
	2 น้อย	1	0.00	
	3 ปานกลาง	6	35.29	3.82
	4 มาก	5	29.41	
	5 มากที่สุด	5	29.41	
รวม		17	100.00	

7. การสรุปความคิดเห็นต่อการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม

7.1 มาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลและรัฐบาลท้องถิ่น ส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาของ
ธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส

ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิต่อมาตรการด้าน การเก็บภาษีในวิสาหกิจและธุรกิจ
เพื่อสังคมมีผลต่อการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยู
นูส พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น ปานกลาง ว่า การการเก็บภาษีในวิสาหกิจและ
ธุรกิจเพื่อสังคม คิดเป็นร้อยละ 47.06 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่
ตอบว่ามีความคิดเห็น มาก และมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.41 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมี
คะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.24 คะแนน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.13 ค่าคะแนนนโยบายการเก็บภาษีใน
วิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมเล็กน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.14 ค่าคะแนนนโยบายการเก็บภาษีในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร

ความ คิดเห็น	นโยบายการเก็บภาษีในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคม มีผลมีผลต่อการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมใน ประเทศไทย ตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	3	17.65	
	3 ปานกลาง	8	47.06	3.24
	4 มาก	5	29.41	
	5 มากที่สุด	1	5.88	
	รวม	17	100.00	

หากพิจารณาในมุมมองของนโยบายของรัฐบาลส่วนกลางต่อการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก มาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลส่วนกลาง ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน คิดเป็นร้อยละ 47.06 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.29 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.65 คะแนน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.14 ค่าคะแนนมาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลส่วนกลาง ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีศักยภาพมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.15 ค่าคะแนนมาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลส่วนกลาง ส่งผลกระทบต่อการแก้ไข
ปัญหาความยากจนได้อย่างมีศักยภาพมากน้อยอย่างไร

ความ คิดเห็น	มาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลส่วนกลาง ส่งผลกระทบต่อมีผลต่อการแก้ไขปัญหา ของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	1	5.88	
	3 ปานกลาง	6	35.29	3.65
	4 มาก	8	47.06	
	5 มากที่สุด	2	11.76	
	รวม		17	100.00

หากพิจารณาในมุมมองของนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นปานกลาง และเห็นด้วยมาก ว่า มาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจน คิดเป็นร้อยละ 29.41 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือ ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.53 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 3.59 คะแนน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.15 ค่าคะแนนมาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างมีศักยภาพมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.16 ค่าคะแนนมาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีศักยภาพมากน้อยอย่างไร

ความ คิดเห็น	มาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหา ของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	3	17.65	
	3 ปานกลาง	5	29.41	3.59
	4 มาก	5	29.41	
	5 มากที่สุด	4	23.53	
	รวม	17	100.00	

8. การใช้ทรัพยากรในกิจการ ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส

ทรัพยากรของกิจการเป็นส่วนสำคัญของการขับเคลื่อนกิจการ และอาจส่งผลกระทบต่อ การแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูनुส ในมุมมองของ ผู้ทรงคุณวุฒิ ว่า พนักงานภายในกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อขับเคลื่อนโครงการเพื่อช่วยเหลือสังคม มากน้อยอย่างไร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก ว่า พนักงานภายใน กิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อขับเคลื่อนโครงการเพื่อช่วยเหลือสังคม คิดเป็นร้อยละ 41.18 ของ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น มากที่สุด คิดเป็นร้อย ละ 35.29 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.12 คะแนน รายละเอียดดัง ตาราง ที่ 4 – 16 ค่าคะแนนพนักงานภายในกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อขับเคลื่อนโครงการเพื่อช่วยเหลือ สังคมมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.17 ค่าคะแนนพนักงานภายในกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อขับเคลื่อนโครงการเพื่อช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร

ความคิดเห็น	พนักงานภายในกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อแก้ไข ปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมูฮัมหมัด ยูนุส	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	0	0.00	
	3 ปานกลาง	4	23.53	4.12
	4 มาก	7	41.18	
	5 มากที่สุด	6	35.29	
	รวม	17	100.00	

นอกจากนี้ทรัพยากรชุมชนของกิจการธุรกิจเพื่อสังคม ก็และอาจส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย ตามแนวคิดของมูฮัมหมัด ยูนุส ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ ว่า ทรัพยากรชุมชนของกิจการธุรกิจเพื่อสังคม มีผลต่อขับเคลื่อนโครงการเพื่อช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น เห็นด้วยมาก ว่า ทรัพยากรชุมชนของกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการขับเคลื่อนโครงการเพื่อช่วยเหลือสังคม คิดเป็นร้อยละ 52.94 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด รองลงมาคือผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ตอบว่ามีความคิดเห็น มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.29 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด โดยมีคะแนนรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.24 คะแนน รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.17 ค่าคะแนนทรัพยากรภายในชุมชนของกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อขับเคลื่อนโครงการเพื่อช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร

ตารางที่ 4.18 ค่าคะแนนทรัพยากรภายในชุมชนของกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อขับเคลื่อน
โครงการเพื่อช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร

ความ คิดเห็น	ทรัพยากรภายในชุมชนของกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมี ผลต่อแก้ไขปัญหาของธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศ ไทย ตามแนวคิดของมูฮัมหมัด ยูนุส	จำนวน	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ค่า	1 น้อยที่สุด	0	0.00	
คะแนน	2 น้อย	0	0.00	
	3 ปานกลาง	2	11.76	4.24
	4 มาก	9	52.94	
	5 มากที่สุด	6	35.29	
	รวม		17	100.00

9. ความคิดเห็นองค์กรรวมต่อธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อการนำแนวคิดของมูฮัมหมัด ยูนุส มาประยุกต์ใช้

ในการสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิครั้งที่ 2 โดยใช้แบบสอบถามพบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในภาพรวมแล้วมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการนำแนวคิดของมูฮัมหมัด ยูนุส มาประยุกต์ใช้ ซึ่งพิจารณาจากค่าสัมบูรณ์ของชุดข้อมูลที่ไม่เกิน 1.00 เรียงอันดับจากมากไปน้อย 5 อันดับแรก ได้แก่

1) ท่านคิดว่าความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.88

2) ท่านคิดว่าการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนเกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41

3) ท่านคิดของว่าพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาต่อความยากจนในชุมชนมากน้อยอย่างไร โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.29

4) ท่านคิดว่าการมีจิตสำนึกด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการใช้ทรัพยากรในกิจการของท่านมากน้อยอย่างไร โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.29

5) ท่านคิดว่าการทรัพยากรภายในชุมชนของกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการพัฒนากิจการมากน้อยอย่างไร โดยค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.24

และมีเพียง 2 ประเด็นที่ได้ค่าสัมบูรณ์เท่ากับ 1.00 ได้แก่

1) ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องข้องกับการกำจัดความยากจนมากน้อยอย่างไร โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.82

2) ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องข้องกับการว่างงานมากน้อยอย่างไร โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.82

โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า คะแนนเฉลี่ยสูงสุดในความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารกิจการมีผลต่อการสร้างกิจการให้เกิดความสามารถในการช่วยเหลือสังคม จากความคิดเห็นนี้ อนุมานได้ว่า หากผู้บริหารของกิจการมีความมุ่งมั่นต่อการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมตามแนวคิดของมุฮัมหมัด ยูนุสแล้ว จะมีโอกาสให้เกิดการพัฒนาองค์ได้สูงสุดจากประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้จึงเป็นจุดที่น่าสนใจต่อการต่อยอดและเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้แนวคิด มุฮัมหมัด ยูนุส ต่อการสร้างความสำเร็จและความตระหนักรู้ของผู้บริหารกิจการธุรกิจเพื่อสังคม รายละเอียดดัง ตารางที่ 4.18 สรุปคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตารางที่ 4.19 สรุปคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

ความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	ค่ามัธยฐาน	ค่าฐานนิยม	ค่าสัมบูรณ์
	Average	Medien	Mode	Median - Mode
1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าธุรกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนมากขึ้นอย่างไร	3.88	4.00	4	0.00
2. ท่านคิดว่าการปันผลกำไรในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร	3.47	3.00	3	0.00
3. ท่านคิดว่านโยบายการกำกับภายในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร	3.24	3.00	3	0.00
4. ท่านคิดว่าประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร	4.12	4.00	4	0.00
5. ท่านคิดว่าความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร	4.88	5.00	5	0.00
6. ท่านคิดว่าพนักงานภายในองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการขับเคลื่อนโครงการเพื่อช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร	4.12	4.00	4	0.00
7. ท่านคิดว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมายแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร	3.59	4.00	5	-1.00
8. ท่านคิดว่าพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาต่อความยากจนในชุมชนมากน้อยอย่างไร	4.29	4.00	5	-1.00
9. ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องข้องกับการกำจัดความยากจนมากน้อยอย่างไร	3.82	4.00	3	1.00
10. ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องข้องกับการไร้ความว่างงานมากน้อยอย่างไร	3.82	4.00	3	1.00
11. ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องข้องกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนเป็นศูนย์ มากน้อยอย่างไร	3.47	3.00	3	0.00
12. ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมในอนาคตจะมีความยั่งยืนมากน้อยเพียงใด	4.00	4.00	4	0.00
13. ท่านคิดว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมในอนาคตจะมีความยั่งยืนมากน้อยเพียงใด	3.29	3.00	3	0.00
14. ท่านคิดว่าการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด	4.41	4.00	4	0.00
15. ท่านคิดว่าการสร้างรายได้ที่มั่นคงของประชาชนเกี่ยวกับธุรกิจเพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด	3.82	4.00	4	0.00
16. ท่านคิดว่ามาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลส่วนกลาง ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีศักยภาพมากน้อยอย่างไร	3.65	4.00	4	0.00
17. ท่านคิดว่ามาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีศักยภาพมากน้อยอย่างไร	3.59	4.00	4	0.00
18. ท่านคิดว่าบุคลากรของในองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการพัฒนาองค์กรมมากน้อยอย่างไร	3.88	4.00	4	0.00
19. ท่านคิดว่าทรัพยากรภายในชุมชนของในองค์กรธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการพัฒนาองค์กรมมากน้อยอย่างไร	4.24	4.00	4	0.00
20. ท่านคิดว่ากรมการมีจิตสำนึกด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการใช้ทรัพยากรในองค์กรของท่านมากน้อยอย่างไร	4.29	4.00	5	-1.00

บทที่ 5

สรุปและอภิปราย ผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมุฮัมหมัด ยูนุส ในหัวข้อที่ 2.3 พบว่าแนวคิดทั้ง 2 แนวคิดดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก แต่ทั้งนี้ ยังคงมีความแตกต่างกันในหลายประเด็น โดยสรุปได้ดังตารางที่ 5.1 ได้ดังนี้

ตารางที่ 5.1 ความแตกต่างของธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม

	ธุรกิจเพื่อสังคม	วิสาหกิจเพื่อสังคม
นิยาม	กิจการที่ดำเนินธุรกิจเพื่อจัดการกับปัญหาความยากจน	กิจการที่ดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างผลกำไรพร้อมกับแก้ไขปัญหาสังคม
รูปแบบกิจการ	ไม่หวังผลกำไร/หวังผลกำไร	หวังผลกำไร
วัตถุประสงค์	ขจัดความยากจน ยกกระดับคุณภาพชีวิตให้มีความมั่นคง	การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อยกระดับสินค้า/บริการของชุมชนท้องถิ่น
ขอบเขต	คนยากจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน	กลุ่มคนในชุมชน
ผลตอบแทน	สร้างรายได้และความมั่นคงให้กับคนยากจน ยกกระดับคุณภาพชีวิต	เน้นผลกำไรจากการประกอบธุรกิจที่สามารถทำประโยชน์ให้สังคมได้

ที่มา: ผู้วิจัย (2565)

จากตารางที่ 5.1 จะเห็นว่าแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม มุ่งเน้นในเรื่องการยกระดับความยากจนของประชาชนให้ใช้ชีวิตที่พ้นเส้นความยากจน ในขณะที่วิสาหกิจเพื่อสังคมยังคงมุ่งเน้นการสร้างประโยชน์และผลกำไรให้แก่ชุมชนผ่านการเติบโตของธุรกิจต่าง ๆ ดังนั้นแนวทางการแก้ไขความยากจน กับการมุ่งเน้นการสร้างประโยชน์และสร้างกำไรให้แก่ชุมชน จึงเป็นเรื่องที่มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก นั้นหมายถึงจุดหมายปลายทางของทั้งธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม ก็เพื่อให้คน ชุมชน และสังคม มีความกินดีอยู่ดีมากขึ้นจนนำไปสู่ความสามารถในการขจัดความยากจน การศึกษาครั้งนี้ได้สามารถอภิปรายผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

5.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมูลนิธิ ฅนุส

แนวทางการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ในประเทศไทยตามหลักการของ ศาสตราจารย์มูลนิธิ ฅนุส มุ่งเน้นในเรื่องการยกระดับความยากจนของประชาชนให้มีชีวิตที่พ้นเส้น ความยากจนเป็นหลัก และในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งสามารถอธิบาย เป็นหัวใจหลัก 3 ประการ คือ 1) สิ้นความยากจน (Zero Poverty) 2) ไร้การว่างงาน (Zero Unemployment) 3) การปล่อยก๊าซคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Zero net Carbon Emissions) (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) ในขณะที่วิสาหกิจเพื่อสังคมยังคงมุ่งเน้น การสร้างประโยชน์ และผลกำไรให้แก่ชุมชนผ่านการเติบโตของธุรกิจต่าง ๆ โดยยังไม่คำนึงถึงเรื่อง ภาวะความยากจน และสภาพแวดล้อมเท่าที่ควร (บุษกร ปังประเสริฐ และคณะ, 2563) นอกจากนี้จะ เห็นได้จากข้อมูลการศึกษานโยบายต่าง ๆ ของประเทศไทยยังชี้ให้เห็นว่า แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมใน ไทยยังคงขาดประเด็นที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการยกระดับความยากจนของประชาชน ซึ่งถือเป็น หัวใจหลักของแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมูลนิธิ ฅนุส ทั้งนี้ถึงแม้ภาครัฐจะมีกลไกส่งเสริม และให้ทุน สนับสนุนต่อการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมในไทย นอกจากนั้นยังมีธนาคารออมสินมีนโยบายสอดคล้อง กับธุรกิจเพื่อสังคมที่ตั้งเป้าหมายให้เป็นธนาคารเพื่อสังคมพร้อมปล่อยเงินกู้ให้กับผู้ประกอบการเพื่อ สังคม ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมเป้าหมายด้านการสิ้นความยากจน (Zero Poverty)

หากพิจารณาในเรื่องนโยบายของภาครัฐที่มีผลต่อการลดความยากจนอันเป็นเป้าหมาย ของธุรกิจเพื่อสังคม จะพบว่า แผนแม่บทที่สำคัญในการพัฒนาชุมชนที่ส่งเสริมโดยรัฐบาลท้องถิ่น คือ ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างโอกาส นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องในการ ขับเคลื่อนเรื่องเงินทุน พบว่า ภาครัฐสนับสนุนธุรกิจเพื่อสังคมท้องถิ่นผ่านการปล่อยสินเชื่อเพื่อ ผู้ประกอบการทางสังคมของธนาคารออมสิน ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐ เพื่อก่อให้เกิดโอกาสในการเติบโต ของธุรกิจเพื่อสังคมที่จะมาช่วยไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการขาดแหล่งเงินทุน ขาดเงินลงทุนในการ ขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคม ที่สามารถต่อยอดจากเงินลงทุนของนักลงทุนต่าง ๆ ในระยะเริ่มต้น โดย ธุรกิจเพื่อสังคมควรมีแนวทางในการส่งเสริมเป้าหมายด้านการสิ้นความยากจน ประเด็นดังกล่าว คือ

การวางแผนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มรายได้ทางตรงของครัวเรือน เช่น การสร้าง ประโยชน์จากของเหลือใช้ในชุมชน โดยธุรกิจเข้าไปช่วยเหลือในเรื่องการวางแผนกิจการ การตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย ให้ชุมชนสามารถเพิ่มรายได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชน

การวางแผนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับลดรายจ่ายทางตรงของครัวเรือน เช่น ธุรกิจที่ส่งเสริม ในด้านการเกษตรครบวงจร โดยผู้บริหารสร้างความเข้าใจชุมชนและทรัพยากรชุมชน และนำมา วางแผนให้ทุกทรัพยากรสามารถเกิดประโยชน์และไม่ต้องซื้อทรัพยากรจากภายนอก โดยธุรกิจเข้าไป

ช่วยเหลือในเรื่องการวางแผนกิจการ การตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย ให้ชุมชนสามารถเพิ่มรายได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วในชุมชน

การวางแผนในเรื่องการสร้างโอกาสทางตรงของครัวเรือน เช่น ธุรกิจเพื่อสังคมที่มีกลยุทธ์ในการจ้างงาน 100% เป็นคนที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว (ต้องพิสูจน์ได้ว่าหนี้สินนั้นไม่ได้เกิดจากหนี้สินที่เกิดจากการฉ้อโกงหรือการพนัน)

นอกจากนี้ในระดับนโยบายของรัฐส่วนกลาง ควรมีการส่งเสริม ดังนี้

การกำหนดให้มีการประเมินความสามารถทางธุรกิจเพื่อสังคม ต่อการช่วยเหลือและฟื้นฟูความยากจน เช่น การวัดผลดัชนีความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Gini) มาประยุกต์ใช้ในการวัดผลรายกิจการ เพื่อประเมินว่าธุรกิจเพื่อสังคมใดที่ลดความยากจนได้อย่างมีศักยภาพ

การกำหนดบทบาทของธุรกิจเพื่อสังคม ในการกระตุ้นและให้คำแนะนำ (Facilitator) ผสมผสานกับบทบาทในการประสานงาน (Coordinator) กลุ่มอาชีพ ชุมชนและภาคประชาชน

2. เพื่อส่งเสริมเป้าหมายด้านไร้อการว่างงาน (Zero Unemployment)

การกำหนดความสามารถในการจัดการธุรกิจเพื่อสังคมในเชิงพื้นที่ เช่น กำหนดพื้นที่ในความดูแลของธุรกิจเพื่อสังคมต้องสามารถลดระดับการว่างงานในชุมชนได้ในภายในระยะเวลา 1 – 5 ปี โดยข้อกำหนดดังกล่าว ต้องเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

การวางแผนธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้เพื่อการประกอบอาชีพโดยตรงให้แก่ชุมชน โดยธุรกิจเข้าไปช่วยเหลือในเรื่องการวางแผนกิจการ การตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย ให้ชุมชนสามารถมีแหล่งงานในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อส่งเสริมเป้าหมายการปล่อยก๊าซคาร์บอนสุทธิเป็นศูนย์ (Zero net Carbon Emissions)

การกำหนดให้ธุรกิจเพื่อสังคมส่งรายงานการประเมิน Carbon Footprint โดยมีมาตรการเพิ่มแรงจูงใจกับกิจการที่มี Carbon Footprint ขนาดเล็ก

การกำหนดให้ธุรกิจเพื่อสังคมที่กำลังจะจดทะเบียนธุรกิจใหม่ มีโมเดลธุรกิจที่สนใจสิ่งแวดล้อม โดยใช้เกณฑ์วัดที่อ้างอิงตามหลักการ SDGs

แต่อย่างไรก็ตามนโยบายดังกล่าวยังไม่ชี้ให้เห็นถึงความครอบคลุม ประเด็นหลักทั้ง 3 ประการที่กล่าวไปข้างต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาประเด็นทั้ง 3 ของแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของยูนิสแล้วสะท้อนให้เห็นว่า ยูนิส ให้ความสำคัญกับเรื่องการสร้างเม็ดเงินคืนสู่สังคมที่ต้องนำประชาชนไปสู่สภาวะไร้อการว่างงาน และต้องยั่งยืนจนถึงขั้นสิ้นความยากจนในที่สุดด้วย ในขณะที่เกี่ยวกับการสร้างเม็ดเงินนั้นต้องไม่เกิดการปล่อยก๊าซคาร์บอนสู่สิ่งแวดล้อม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าแนวคิดของยูนิสหมัด ยูนิส สร้างความจำเป็นให้กิจการที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมให้จะมีเพียงหน่วยงานที่ทำหน้าที่เพื่อมนุษย์ สังคม หรือ เศรษฐกิจเท่านั้น แต่ทั้งนี้หน่วยงานที่สามารถวัดผลในเรื่อง

วิทยาศาสตร์ อันเกี่ยวข้องกับการปล่อยก๊าซสู่สิ่งแวดล้อมก็จำเป็นต้องร่วมวางแผนการขับเคลื่อนธุรกิจ เพื่อสังคมด้วย แนวคิดดังกล่าวนี้จึงจะประสบความสำเร็จได้ต่อไปในอนาคต

5.2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานและความเป็นไปได้ของการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคม มาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย

ความเป็นไปได้ของการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย สามารถแบ่งออกเป็น โดยความแตกต่างของแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมุฮัมหมัด ยูนุส ที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ประการซึ่งเกี่ยวข้องกับความยากจนถึง 2 ประการแต่อีกประการหนึ่งเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อม คือ การปลดปล่อยคาร์บอนเป็นศูนย์ จึงทำให้เห็นว่า แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของ มุฮัมหมัด ยูนุส เล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้ทรัพยากรของกิจการเพิ่มเข้ามา (Yunus, 2009) ซึ่งหากพิจารณาถึงความสำคัญในประเด็น ดังกล่าวนี้นี้ ถือว่าเป็นการเพิ่มมุมมองของกิจการเพื่อสังคมได้อย่างน่าสนใจ เพราะในปัจจุบันโลกมีเป้าหมายร่วมกันในเรื่อง Sustainable Development Goals (SDGs) ซึ่งมุมมองนี้จึงถือเป็นมุมมองที่ สร้างความตระหนักและความแตกต่างที่น่าสนใจระหว่างธุรกิจเพื่อสังคม และวิสาหกิจเพื่อสังคม (Global Sustainable Investment Alliance, 2018) หากพิจารณาถึงการดำเนินงานและความเป็นไปได้ของธุรกิจเพื่อสังคมในไทยจะพบว่า ประเทศไทยยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่แตกต่างกัน หรือ กิจการที่ทำหน้าที่ในการดูแลธุรกิจเพื่อสังคมต้องมีภาระหน้าที่ที่เด่นชัดมากยิ่งขึ้น เพื่อสามารถบูรณาการตัวชี้วัดต่าง ๆ ทั้งในเรื่อง ความยากจน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เช่น หน่วยงานที่ดูแลเรื่อง ดัชนีชี้วัดความเหลื่อมล้ำในสังคม (Gini co - efficiency) ดัชนีอันเกี่ยวข้องกับ SDG Goals ที่สามารถวัดผลในเรื่องความยากจน การมีประสิทธิภาพของแรงงาน และรวมทั้งการวัดผลในเรื่องก๊าซเรือนกระจกที่จำเป็นต้องใช้หน่วยงานทางด้านวิทยาศาสตร์เข้ามาร่วมด้วย แต่มีเรื่องน่ายินดีที่สามารถสร้างโอกาสความเป็นไปได้สูงขึ้น สำหรับการดำเนินธุรกิจเพื่อสังคมในไทย เนื่องจากมีนโยบายจากธนาคารออมสิน ที่เป็นธนาคารของรัฐได้ตั้งเป้าหมายให้ธนาคารออมสินเป็นธนาคารเพื่อสังคม (Social Bank) พร้อมปล่อยสินเชื่อให้กับผู้ประกอบการเพื่อสังคมรวมถึงธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยด้วย จึงถือได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีสำหรับประเทศไทยที่สามารถสร้างความเป็นไปได้ให้กับธุรกิจเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้น ที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของธุรกิจเพื่อสังคมให้มากขึ้น ดังนี้

1. ภาพรวมการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย

จากผลการศึกษาในบทที่ 4 สะท้อนให้เห็นว่า ในปัจจุบันมีกิจการที่มุ่งเน้นทำเพื่อสังคม โดยจดทะเบียนในรูปแบบต่าง ๆ ตามที่ภาครัฐกำหนดเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการจด

ทะเบียนในลักษณะดังกล่าว จะสามารถสร้างผลประโยชน์บ้างประการให้แก่ผู้ประกอบการได้ ขึ้นอยู่กับกลยุทธ์ของแต่ละกิจการ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วการพิจารณาในเรื่องความเป็นไปได้ของการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทยจึงมีความเป็นไปได้ ในเชิงหลักการ แต่ในทางปฏิบัติ ให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ประการของ แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมยังคงมีความจำเป็นต้องสร้างความชัดเจนในการดำเนินการธุรกิจมากยิ่งขึ้น ซึ่งสำหรับประเทศไทยปัจจุบันการที่มีนโยบายจากธนาคารออมสินออกมาตั้งเป้าหมายเพื่อเป็นธนาคารเพื่อสังคม พร้อมปล่อยสินเชื่อให้แก่ผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมนั้น อาจจะทำให้เกิดแรงดึงดูดให้กับผู้ประกอบการที่เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่อยู่ในสมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่แนวทางธุรกิจเพื่อสังคมตามแบบฉบับของยูเนสโกมากยิ่งขึ้นสูงขึ้น หรือ มีผู้ที่สนใจในเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมเข้ามาทำงานในด้านนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ดีต่อสังคมไทยที่จะได้มีธุรกิจที่สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมที่มากกว่าการมุ่งหวังแค่เพียงผลกำไรเพียงอย่างเดียว โดยสามารถเป็นทางเลือกในการพัฒนาประเทศกระแสนวัตกรรมที่เข้มแข็งที่ต้องคำนึงถึงความสำคัญของปัญหาของชุมชน ปัญหาสังคม และปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมร่วมด้วย

นอกจากนี้ผลการศึกษาในบทที่ 4 ยังพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นตรงกันในประเด็นที่ว่าด้วยความยั่งยืนระหว่าง ธุรกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยพบว่า ความยั่งยืนของธุรกิจเพื่อสังคมมีค่าคะแนนความคิดเห็นมากกว่าความยั่งยืนของวิสาหกิจเพื่อสังคม คือ ธุรกิจเพื่อสังคมได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 ซึ่งถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ในขณะที่วิสาหกิจเพื่อสังคมได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.29 ซึ่งถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น จึงเห็นว่าธุรกิจเพื่อสังคมในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิมีโอกาสเติบโตและประสบความสำเร็จได้มากในประเทศไทย

โดยพบว่า การส่งเสริมและพัฒนากิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของ มูฮัมหมัด ยูนุส ให้สามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนนั้น กำลังเป็นประเด็นที่หลายภาคส่วนตระหนักและให้ความสำคัญต่อการผลักดันให้สามารถเติบโตได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาภาครัฐมีความพยายามในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส รวมทั้งสนับสนุนและผลักดันการออกกฎหมายเพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจเพื่อสังคมในอนาคต และช่วยเหลือผ่านการงดเว้นการเก็บภาษีธุรกิจเพื่อสังคม ในขณะที่ภาคธุรกิจเอกชนที่มีความพร้อมต่างให้ความสนใจต่อการสนับสนุนความช่วยเหลือเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพื่อสะท้อนผ่านโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมของกิจการ

2. ท้าทายของกิจการเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคม

จากการผลการศึกษาในบทที่ 4 พบว่า ธุรกิจเพื่อสังคมที่ได้ขึ้นชื่อว่ามีความยั่งยืนจะต้องเป็นธุรกิจที่สามารถเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ รวมทั้งต้องสามารถปรับตัวตลอดจนพัฒนาให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคด้วยนั่นเอง ดังนั้นเป้าหมายหลักของทุกธุรกิจเพื่อสังคม

จะต้องพัฒนาธุรกิจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น แล้วผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมให้ธุรกิจก้าวไปข้างหน้ามันไม่ใช่เฉพาะแค่ในส่วนของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงบุคลากรทุกคนที่เป็นหัวใจในการขับเคลื่อนจะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นที่เกิดจากการทำงานไม่ว่าจะเป็นข้อเสนอแนะ ข้อผิดพลาด แนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้ธุรกิจเพื่อสังคมเกิดการพัฒนาไปอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นตรงกันในประเด็นที่ว่าด้วย ทรัพยากรของกิจการมีผลต่อการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคม โดยพบว่า พนักงานภายในกิจการมีผลต่อการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคม ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.12 ซึ่งถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ในขณะที่เดียวกัน พบว่า ความมุ่งมั่นของผู้บริหารกิจการ เป็นปัจจัยภายในกิจการที่สำคัญมากเช่นเดียวกัน ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.88 ซึ่งถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการศึกษา ดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ทรัพยากรของธุรกิจเพื่อสังคมตั้งแต่ผู้บริหาร จนกระทั่งพนักงานในทุกระดับ มีผลต่อการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคมเป็นอย่างมาก ดังนั้นหากกิจการมีการวางแผนวิสัยทัศน์ในเรื่องการเป็นธุรกิจเพื่อสังคม โดยสอดคล้องกับเป้าหมายทั้ง 3 ประการของ มูฮัมหมัด ยูนุส ก็มีความเป็นไปได้อย่างมากในการเป็นธุรกิจเพื่อสังคมที่เกิดศักยภาพในอนาคต รวมทั้งยังเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน รูปแบบระบบโครงสร้างกิจการ ไปจนถึงทัศนคติในการทำงาน โดยการพัฒนากิจการนั้นยังต้องควรตอบสนองต่อเป้าหมาย การพัฒนากิจการควรมีเป้าหมายที่ชัดเจนและการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ให้เกิดความสำเร็จ ซึ่งนั่นจะทำให้กิจการพัฒนาต่อเนื่อง และเกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างยั่งยืน

3. ความเกี่ยวข้องของชุมชนต่อการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศไทย

จากผลการศึกษาในบทที่ 4 พบว่า ชุมชนเป็นส่วนสำคัญในการวัดผลความสำเร็จของธุรกิจเพื่อสังคม โดยพบว่า การพัฒนาที่มีเป้าหมายแห่งสหประชาชนส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมูฮัมหมัด ยูนุส โดยมุ่งเน้นเรื่องการจัดความยากจน ความอดอยากและความเหลื่อมล้ำ การไม่รู้หนังสือความเจ็บป่วยและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมของคนภายในชุมชน มีความเกี่ยวข้องต่อการจัดความยากจน ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของธุรกิจเพื่อสังคม ดังนั้นหากธุรกิจเพื่อสังคมสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างพฤติกรรมของคนให้ห่างไกลจากความยากจนก็จะถือเป็นความสำเร็จที่สำคัญของธุรกิจเพื่อสังคม

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นตรงกันในประเด็นที่ว่าด้วยพฤติกรรมของชุมชนมีผลต่อการนำแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมาใช้ในประเทศไทย โดยพบว่า พฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการลดความยากจนในชุมชน ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.29 ซึ่งถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ยังพบว่า การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนเกี่ยวข้อง

กับธุรกิจเพื่อสังคม ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41 ซึ่งถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้ทรงคุณวุฒิยังคิดเห็นว่า ทรัพยากรภายในชุมชนในกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีส่งผลต่อการพัฒนากิจการ ได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.24 ซึ่งถือว่าผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการศึกษาดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า กลไกชุมชนและพฤติกรรมส่วนบุคคล เป็นสิ่งสำคัญที่ธุรกิจเพื่อสังคมควรคำนึงถึง หากสามารถปรับเปลี่ยนกลไกดังกล่าวได้อย่างมีศักยภาพจะสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ และเป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของธุรกิจเพื่อสังคม

ดังนั้นการบูรณาการหน่วยงานที่ทำหน้าที่แตกต่างกันอย่างมากเช่นนี้ ถือเป็นเรื่องยากสำหรับการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในประเทศไทย แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าหากกระบวนการในการวางแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำอันมีรากเหง้ามาจากปัญหาความยากจนแล้ว แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมของมุฮัมหมัด ยูनुส นี้ จะเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการนำมาวางแผนนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี และการบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ข้างต้นก็จะไม่เป็นเรื่องเกินกว่าศักยภาพของประเทศไทยอย่างแน่นอน

5.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ในประเทศไทยตามหลักการของศาสตราจารย์มุฮัมหมัด ยูनुส

การส่งเสริมและพัฒนากิจการเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมหมัด ยูनुส ให้สามารถเติบโตร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืนนั้น (สุทธิศักดิ์ ไกรสรสุธาสินี, 2556) กำลังเป็นประเด็นที่หลายภาคส่วนตระหนักและให้ความสำคัญต่อการผลักดันให้สามารถเติบโตได้อย่างแข็งแกร่งและยั่งยืน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาภาครัฐมีความพยายามในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมหมัด ยูनुส รวมทั้งสนับสนุนและผลักดันการออกกฎหมายเพื่อรองรับการเติบโตของธุรกิจเพื่อสังคมในอนาคต ในขณะที่ภาคธุรกิจเอกชนที่มีความพร้อมต่างให้ความสนใจต่อการสนับสนุนความช่วยเหลือเพื่อสังคมมากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพื่อสะท้อนผ่านโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของกิจการ ทั้งนี้ผู้วิจัยขอให้อธิบายข้อเสนอแนะว่า นอกจากหน่วยงานระดับชาติที่ต้องให้ความสำคัญกับการบรรจุแนวคิดดังกล่าวลงสู่ นโยบายแล้ว จุดเริ่มต้นที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ในประเทศไทยตามหลักการของศาสตราจารย์มุฮัมหมัด ยูनुส คือ ชุมชนต้องเป็นส่วนสำคัญในการวัดผลความสำเร็จของธุรกิจเพื่อสังคม

ดังนั้นควรมุ่งเน้นเรื่องขจัดปัญหาความอดอยาก ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในระดับท้องถิ่น จากชุมชนในพื้นที่ชนบทและขยายวงกว้างสู่ชุมชนในพื้นที่เมือง ยิ่งไปกว่านั้นจากผลการศึกษา

ที่ ระบุว่า พฤติกรรมของคนภายในชุมชน มีความเกี่ยวข้องต่อการจัดความยากจน จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่หน่วยงานระดับท้องถิ่นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนธุรกิจเพื่อสังคม เพราะจะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนและวัดผลพฤติกรรมของคนในชุมชนและผนวกรวมกับแนวคิดในระดับชาติที่สร้างความเชื่อมโยงของการวัดผลภาพรวมของธุรกิจเพื่อสังคม จะยังเป็นการสร้างประโยชน์ที่แท้จริงได้ในสังคมตามแนวคิดของมูลนิธิหมัด ยูนิส

5.4 ข้อเสนอแนะต่อยอดงานวิจัยในอนาคต

1. ควรวางแผนงานวิจัยในมุมมอง และทัศนคติจากผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อให้เห็นปัญหาในกระบวนการทำงานจริงของผู้ประกอบการ
2. ควรกำหนดประเภทของธุรกิจเพื่อสังคมให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อสามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มาจากตัวแทนของธุรกิจเพื่อสังคมได้ครอบคลุมในทุกประเภท

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2563). จับคู่เจรจาธุรกิจออนไลน์ (Online Business Matching). สืบค้นจาก https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub.php?cate=2092&d=0
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หนุนวิสาหกิจเพื่อสังคมเครื่องมือพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กาญจนา สมมิตร. (2557). สถานการณ์ธุรกิจเพื่อสังคมภายใต้บริบททุนทางสังคมในอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. *FEU Academic Review*, 7(2), 120-131.
- กิตติคุณ แสงนิล และสันติธร ภูริภักดี. (2561). การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวิสาหกิจเพื่อสังคม กรณีศึกษาสามพรานโมเดล โดยมูลนิธิสังคมสุขใจ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(1), 168-182.
- คัชพล จันเพชร. (2561ก). การประยุกต์แนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านชาวหลวง จังหวัดน่าน ประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 7(2), 16-28.
- คัชพล จันเพชร. (2561ข). "ธุรกิจเพื่อสังคม" อีกหนึ่งกลไกในการพัฒนาสังคม. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 68(15), 40-40.
- จิรัชย์ สุขะเกตุ. (2548). *ความน่าจะเป็นและทฤษฎีสถิติเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉวีวรรณ เกียรติโชคชัยกุล. (2563). ธุรกิจเพื่อสังคมของสหกรณ์การเกษตรตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 16(1), 118-133.
- ชฎานันท์ ดิยะตระการชัย, ณรงค์ กุลนิเทศ และนภัสสรณ์ สุพัฒน์อัญพร. (2564). ผลสัมฤทธิ์ของวิสาหกิจเพื่อสังคมในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 9(3), 1179-1191.
- ชนิตา รัชชพลเมือง. (2535). การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย. ใน ทศพร ศิริสัมพันธ์ (บรรณาธิการ), *เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย* (น. 59-72). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซีพีกรุ๊ป. (2562). ศ. ยูนุส เจ้าของรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ จัดยิ่งใหญ่ Social Business Day 2019 ครั้งแรกในไทย เครือซีพีร่วมแนวคิดขับเคลื่อน “ธุรกิจเพื่อสังคม”. สืบค้นจาก <https://www.cpgroupglobal.com/th/News/nDetail/articleid/95>
- ดิลก บุญเรืองรอด. (2530). การวิจัยอนาคตทางการศึกษา. *วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนา*,

3, 19-25.

- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). โมเดลแห่งความยั่งยืนของชีวิต "ธุรกิจเพื่อสังคม" (Social Business) เพื่อความสุขร่วมกันของคนทั้งโลก. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/news/business/1607858>
- นันทกานต์ สมบัติสวัสดิ์. (2559). แนวคิดเรื่องธุรกิจเพื่อสังคมของมุฮัมหมัด ยูนุส. *วารสารปณิธาน*, 12(1), 1-16.
- นัยนา นุรารักษ์. (2539). *รูปแบบนำเสนอการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการทางการแพทย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- น้ำผึ้ง มีศิลป์. (2559). การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย: การหลีกเลี่ยงมโนทัศน์ที่ไม่ถูกต้อง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 9(1), 1256-1267.
- นิภา ศรีโพธิ์โรจน์. (2524). *สถิติวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2560). การนำเทคนิคเดลฟายไปใช้ในการวิจัย. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 4(2), 48-64.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2542). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุษกร ปังประเสริฐ, อารีย์ นัยพินิจ และภัทรวดี เพิ่มวณิชกุล. (2563). การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย: วิธีการวิจัยแบบผสม. *BU Academic Review*, 2(19), 73-87.
- ประเทือง เพ็ชรรัตน์. (2530). เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique). *วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนา*, 3, 38-42.
- ปัทมาสน์ ชนระัชชรักษ์ และสุนิตา พรรณรักษา. (2562). *Social Business ธุรกิจเพื่อสังคมในโลกยุคดิจิทัลที่ยั่งยืน: ใจคุณภาพชีวิตผู้ยากจน*. กรุงเทพฯ: iQMediaLink.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. (2562). *ราชกิจจานุเบกษา*, 136(67 ก), 32-56.
- มัลลิกา บุณนาค. (2536). *สถิติเพื่อการตัดสินใจ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรื่องเกียรติ สุวรรณโนภาส, ระพีพรรณ พิริยะกุล และนรพล จินันท์เดช. (2561). กลยุทธ์วิสาหกิจเพื่อสังคม วัฒนธรรมองค์การ และการจัดความรู้ที่ส่งผลต่อไตรสุทธิในวิสาหกิจเพื่อสังคมไทย. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 8(3), 214-229.
- วันรัชนี พิรุณจินดา. (2561). ปัญหาเกี่ยวกับการจัดตั้งวิสาหกิจเพื่อสังคมในรูปแบบบริษัทจำกัด. *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์*, 11(2), 332-347.
- ศรีประสาธน์ ประยูร. (2523). เทคนิคการวิจัยเดลฟาย. *วารสารการศึกษาแห่งชาติ*, 4(14), 49-60.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2559). สวัสดิ์ SDGs – ว่าด้วยเป้าหมาย (Goals) 17 เป้าของ SDGs. สืบค้นจาก <https://www.sdgmove.com/>

2017/06/01/goals/

สถาบันไทยพัฒน์. (2559). *สร้างธุรกิจเพื่อสังคม*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2544). ความยากจนคืออะไร วัดได้อย่างไร. สืบค้นจาก

https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2013/07/YE2001_G_06.pdf

สมาคมธุรกิจเพื่อสังคมแห่งประเทศไทย. (2565). สรุปรายงานสภาพการณ์ธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย

ไทย. สืบค้นจาก <https://www.sethailand.org/resource/summary-state-of-social-enterprise-in-thailand/>

สรารุช บุญสร้าง. (2557). *ปัญหาและอุปสรรคของอาสาสมัครผู้ภัยสมาคมสงเคราะห์การกุศลฉะเชิงเทรา*

ในการปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเขตพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสตูล. (2558). คำนิยามผู้ด้อยโอกาส.

Retrieved from <http://www.satun.m-society.go.th/category/ผู้ด้อยโอกาส>

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2552). ความยากจน. สืบค้นจาก [http://legacy.orst.](http://legacy.orst.go.th/?knowledges=ความยากจน-๘-เมษายน-๒๕๕๒)

[go.th/?knowledges=ความยากจน-๘-เมษายน-๒๕๕๒](http://legacy.orst.go.th/?knowledges=ความยากจน-๘-เมษายน-๒๕๕๒)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562ก). เส้นความยากจน (Poverty line) จำแนกตามภาคและเขตพื้นที่ ปี

พ.ศ. 2531 - 2561 รายปี. สืบค้นจาก [http://social.nesdc.go.th/SocialStat/](http://social.nesdc.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=854&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=59)

[StatReport_Final.aspx?reportid=854&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=59](http://social.nesdc.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=854&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=59)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562ข). สัดส่วนคนจนเมื่อวัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค จำแนกตาม

ภาคและพื้นที่ ปี พ.ศ. 2531 - 2561. สืบค้นจาก [http://social.nesdc.go.th/](http://social.nesdc.go.th/SocialStat/StatLineChart_Final.aspx?reportid=669&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=59)

[SocialStat/StatLineChart_Final.aspx?reportid=669&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=59](http://social.nesdc.go.th/SocialStat/StatLineChart_Final.aspx?reportid=669&template=2R1C&yeartype=M&subcatid=59)

สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ. (2563). *SE CATALOG รวมกิจการ เพื่อสังคมในไทย*.

กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สุวรรณมา เชื้อรัตนพงศ์. (2528). เดลฟาย: การวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟาย. *ข่าวสารวิจัยการศึกษา*,

3, 3-5.

สุวิมล ว่องวานิช. (2548). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

Abu-Saifan, S. (2012). Social entrepreneurship: Definition and boundaries. *Technology Innovation Management Review*, 25.

Bebbington, A. (1999). Capitals and capabilities: A framework for analyzing peasant viability, rural livelihoods and poverty. *World Development*, 27(12), 2021-2044.

- Beschorner, T. (2013). Creating shared value: The one-trick pony approach - a comment on Michael Porter and Mark Kramer. *Business Ethics Journal Review*, 17(1), 106-112.
- British Government. (2002). Social Enterprise: A Strategy for Success. *Department of Trade and Industry*.
- Dart, R. (2004). The legitimacy of social enterprise. *Nonprofit management and Leadership*, 14, 441-424.
- Defourny, J., & Develtere, P. (1999). The Social Economy: The Worldwide Making of a Third Sector. *Centre d'Economie Sociale (CES), University of Liege, Belgium*, 4-30.
- Department of Trade and Industry UK. (2002). *Department of Trade and Industry Consolidated Resource Accounts 2001-2002*. London: The Stationery Office.
- Dunn, S. P. (2010). Why people are poor. In S. P. Dunn (Ed.), *The Economics of John Kenneth Galbraith: Introduction, Persuasion, and Rehabilitation* (pp. 146-173). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ferragina, E., Tomlinson, M., & Walker, R. (2013). Poverty, participation and choice the legacy of peter townsend. Retrieved from <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/society-poverty-participation-full.pdf>
- Global Sustainable Investment Alliance. (2018). Sustainable investor poll on TCFD implementation. *The Global Sustainable Investment Review*, 1-10.
- Gordon, D., & Nandy, S. (2016). The extent, nature and distribution of child poverty in India. *Indian Journal of Human Development*. doi:10.1177/0973703016654561
- Grove, A. (2014). Social business: Defining and situating the concept. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/288199737_Social_Business_Defining_and_Situating_the_Concept
- Hackett, M. (2010). Challenging social enterprise debates in Bangladesh. *Social Enterprise Journal*, 3(6), 210-224.
- Jensen, C. (1996). *Delphi in depth: Power techniques from the experts berkeley*. Berkeley, CA: McGraw-Hill.
- Johnson, P. L. (1993). *ISO 9000: Meeting the new international standards*. New York, NY: McGraw-Hill

- Macmillan, T. T. (1971). *The delphi technique*. Paper presented at the The annual meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Development, Monterey, California.
- Merton, R. K. (1968). The Matthew effect in science: The reward and communication systems of science are considered. *Science*, 159(3810), 55-62.
- Neamtan, N. (2004). The political imperative: Civil society and the politics of empowerment. Retrieved from <https://communityrenewal.ca/sites/all/files/resource/MW150126.pdf>
- OECD/European Union. (2017). NESsT: A multipronged support structure, multiple countries. In *Boosting social enterprise development: Good practice compendium*. Paris: OECD Publishing.
- Rangan, V. K., Leonard, H. B., & McDonald, S. (2008). *The future of social enterprise*. Cambridge, MA: Harvard University.
- The Roberts Foundation Homeless Economic Development Fund. (1996). *New social entrepreneurs: the success, challenge and lessons of non-profit enterprise creation*. San Francisco, CA: Zestop.
- Sachs, J. D. (2012). From millennium development goals to sustainable development goals. *Lancet*.
- Social Enterprise Association UK. (2014). Brief guide to the public services (social value) Act 2012. Retrieved from http://www.socialenterprise.org.uk/uploads/files/2012/03/public_services_act_2012_a_brief_guide_web_version_final.pdf
- Social Sector Network UK. (2018). Social entrepreneurship books everyone needs to read. Retrieved from <https://socialsectornetwork.com/2018/11/>
- Sweeney, E. (2020). Statal social enterprise for Asia and the Pacific. *Social Enterprise Journal*, 3, 23-67.
- United Nation. (2010). Human Development Report 2010. Retrieved from http://hdr.undp.org/xmlsearch/reportSearch?y=*&c=g&t=*&k=
- United Nations Development Programme. (2018). The 2019 Global Multidimensional Poverty Index (MPI). Retrieved from <http://hdr.undp.org/en/2018-MPI>
- World Bank. (2016). *Poverty and shared prosperity 2016: Taking on inequality*.

Washington, DC: International Bank for Reconstruction and Development.
World Economic Forum. (2018). *The Inclusive Development Index 2018*. Geneva:

Author.

Yalta European Strategy. (2012). Muhammad Yunus: There is no place for poverty in human society. Retrieved from <https://yes-ukraine.org/en/news/bidnosti-nemistse-v-lyudskomu-suspilstvi-muhammed-yunus>

Yunus, M. (2009). *Creating a world without poverty: Social business and the future of capitalism*. Public Affairs

ภาคผนวก

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมหมัด ยูनुส

วัตถุประสงค์แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาระดับปริญญาโทของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถามจะนำไปใช้ประโยชน์ในการการศึกษาเท่านั้น

ทั้งนี้ทางคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างยิ่งในการสละเวลาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อ (นาย/นางสาว/นาง) นามสกุล

ช่องทางการติดต่อเบอร์

ตำแหน่งงานที่ทำในปัจจุบัน

ชื่อหน่วยงานที่ทำงานในปัจจุบัน

หน่วยงาน

.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. 31 – 40 ปี 2. 41 – 50 ปี
 3. 51 – 60 ปี 4. 61 ปี ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี 2. ปริญญาตรี
 3. ปริญญาโท 4. ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นด้านแนวความคิดการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม

● **ความคิดเห็นในสถานการณ์ปัจจุบัน**

1. ท่านคิดว่าปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

.....

2. ท่านคิดว่าประโยชน์ในการขับเคลื่อนกิจการวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคม เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

.....

3. ท่านคิดว่าการปันผลกำไรเพื่อแก้ไขปัญหาความโปร่งใสให้กับผู้ถือหุ้น ระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมแตกต่างกันอย่างไร

.....

4. ท่านคิดว่าพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนภายในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

5. ท่านคิดว่าเป้าหมายทั้ง 3 ประการของมูลนิธิหมัดยูนุส ที่ว่า (1) การกำจัดความยากจน (2) ไร้การว่างงาน (3) การปล่อยก๊าซคาร์บอนเป็นศูนย์ ข้อใดเกี่ยวข้องกับแนวคิดธุรกิจเพื่อสังคมมากที่สุด และเพราะอะไร

.....

● **ความคิดเห็นต่อการคาดการณ์ในอนาคต**

1. ท่านคิดว่าสถานการณ์แนวโน้มในการเปลี่ยนรูปแบบวิสาหกิจเพื่อสังคมไปสู่ธุรกิจเพื่อสังคมในไทยเป็นอย่างไร

.....

2. ท่านคิดว่าโอกาสการเติบโตในอนาคตเมื่อระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร

.....

3. ท่านคิดว่าการสร้างรายได้ที่มั่นคง เกิดจากการพัฒนาความรู้และความสามารถของประชาชนหรือไม่ อย่างไร

.....

● **ความคิดเห็นต่อการพัฒนาโยบายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเพื่อสังคม**

1. ท่านคิดว่ามาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลและรัฐบาลท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีศักยภาพ หรือไม่ อย่างไร

.....

2. ท่านคิดว่าทรัพยากรใดบ้างในกิจการของท่านที่มีความสำคัญต่อการพัฒนากิจการ

.....

3. ท่านคิดว่าการมีจิตสำนึกด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการใช้ทรัพยากรในกิจการของท่านหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

4. ท่านคิดว่าการพัฒนาและเสริมสร้างองค์ให้มีศักยภาพขึ้นอยู่กับบุคลากรในกิจการหรือไม่ อย่างไร

.....
.....

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคมในประเทศไทยตามหลักการของมุฮัมมัด ยูनुส

วัตถุประสงค์แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาระดับปริญญาโทของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถามจะนำไปใช้ประโยชน์ในการการศึกษาเท่านั้น

ทั้งนี้ทางคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างยิ่งในการสละเวลาให้มาร่วมมือในการตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นด้านแนวคิดการพัฒนาธุรกิจเพื่อสังคม

กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ชื่อ (นาย/นางสาว/นาง) นามสกุล

ช่องทางการติดต่อเบอร์

ตำแหน่งงานที่ทำในปัจจุบัน

ชื่อหน่วยงานที่ทำงานในปัจจุบัน

หน่วยงาน

.....

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. 31 – 40 ปี 2. 41 – 50 ปี
 3. 51 – 60 ปี 4. 61 ปี ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี 2. ปริญญาตรี
 3. ปริญญาโท 4. ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 โปรดเลือกลำดับที่ท่านเห็นด้วย ในแต่ละประโยค โดย 5 คือ เห็นด้วยมากที่สุด 4 คือ เห็นด้วยมาก 3 คือเห็นด้วยปานกลาง 2 คือเห็นด้วยน้อย และ 1 คือเห็นด้วยน้อยที่สุด

ลำดับ	รายละเอียด	ระดับ				
		1	2	3	4	5
1	ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าธุรกิจเพื่อสังคมสามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ยั่งยืนมากน้อยอย่างไร					
2	ท่านคิดว่าการปันผลกำไรในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร					
3	ท่านคิดว่านโยบายการเก็บภาษีในวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร					
4	ท่านคิดว่าประโยชน์ของวิสาหกิจและธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร					
5	ท่านคิดว่าความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหารกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อการช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร					
6	ท่านคิดว่าพนักงานภายในกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีผลต่อขับเคลื่อนโครงการเพื่อช่วยเหลือสังคมมากน้อยอย่างไร					

ลำดับ	รายละเอียด	ระดับ				
		1	2	3	4	5
7	ท่านคิดว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมและธุรกิจเพื่อสังคมมีเป้าหมายแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร					
8	ท่านคิดว่าพฤติกรรมของบุคคลและครอบครัวส่งผลต่อการแก้ไขปัญหาต่อความยากจนในชุมชนมากน้อยอย่างไร					
9	ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องข้องกับการกำจัดความยากจนมากน้อยอย่างไร					
10	ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องข้องกับการไร้ความว่างงานมากน้อยอย่างไร					
11	ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมเกี่ยวข้องข้องกับการปล่อยก๊าซคาร์บอนเป็นศูนย์ มากน้อยอย่างไร					
12	ท่านคิดว่าธุรกิจเพื่อสังคมในอนาคตจะมีความยั่งยืนมากน้อยเพียงใด					
13	ท่านคิดว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมในอนาคตจะมีความยั่งยืนมากน้อยเพียงใด					
14	ท่านคิดว่าการพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชนเกี่ยวข้องข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด					
15	ท่านคิดว่าการสร้างรายได้ที่มั่นคงของประชาชนเกี่ยวข้องข้องกับธุรกิจเพื่อสังคมมากน้อยเพียงใด					
16	ท่านคิดว่ามาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลส่วนกลางส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยอย่างไร					
17	ท่านคิดว่ามาตรการหรือนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยอย่างไร					
18	ท่านคิดว่าบุคลากรของในกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีส่งผลต่อการพัฒนากิจการมากน้อยอย่างไร					
19	ท่านคิดว่าทรัพยากรภายในชุมชนของในกิจการธุรกิจเพื่อสังคมมีส่งผลต่อการพัฒนากิจการมากน้อยอย่างไร					

ลำดับ	รายละเอียด	ระดับ				
		1	2	3	4	5
20	ท่านคิดว่าการมีจิตสำนึกด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการใช้ทรัพยากรในกิจการของท่านมากน้อยอย่างไร					

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายศรารุช นาควิทยานนท์
วัน เดือน ปี เกิด	5 เมษายน 2538
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลศิริราช จังหวัดกรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	- อนุบาลที่ 1 - 3 โรงเรียนนาคประสิทธิ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม - ประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนนาคประสิทธิ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม - มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 โรงเรียนนาคประสิทธิ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม - ปริญญาตรี สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ที่อยู่ปัจจุบัน	2 ม.3 ต.บ้านใหม่ อ.สามพราน จ.นครปฐม
รางวัลที่ได้รับ	- พุทธเรียนดีระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนนาคประสิทธิ์ - รางวัลนักศึกษาผู้ทำประโยชน์ให้กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์